രാജകുമാരി

F330

F330

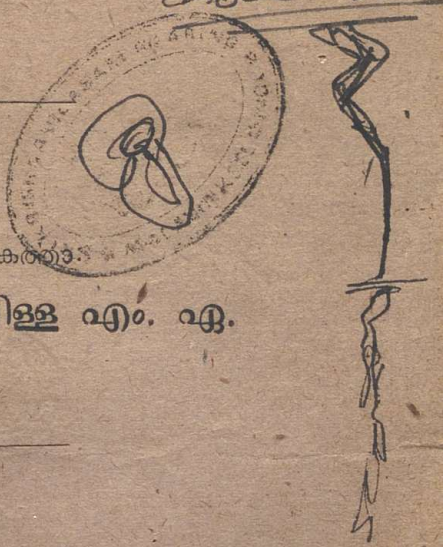

As. 8.

THE REDDIAR PRESS
TRIVANDRUM

Sri Krishna Vilasam.
Reading Room.
Malayalinghi
2563
F330

രാജകുമാരി.

ഗ്രന്ഥകർത്താവ്:

കെ. പരമുപിള്ള എം. ഏ.

പ്രകാശകൻ,

റ്റി. സുബ്ബയ്യാ റെഡ്ഡ്യാർ,

റെഡ്ഡ്യാർപ്രസ്സ് & ബുക്കുഡിപ്പോ,

തിരുവനന്തപുരം.

വില അണ 8.

മൂന്നാം പതിപ്പ്
കാപ്പി 1000.

1946.

കാപ്പിറൈറ്റ്
പ്രകാശകനിൽ.

രാജകുമാരി.

ഞാൻ ഒരു രാജകുമാരൻ—എന്നെ കണ്ടവർ,—ഞാൻ സുനേത്രൻ, സുമുഖൻ, സുന്ദരൻ, എന്നൊക്കെയാണു പറഞ്ഞുവരിക. സത്യത്തെ ഞാൻ ഒരു സുന്ദരശൃംഗാരിതന്നെ. എനിക്കു ധാരാളം തലമുടിയുണ്ടു്. സ്ത്രീകൾക്കു സാധാരണ ഉള്ളതുപോലെതന്നെ അതു് ഇരുണ്ടു നീണ്ടിരുന്നു. അതു ജനനമുഹൂർത്തത്തിന്റെ വിശേഷംകൊണ്ടായിരിക്കാം. നമ്മുടെ കൊട്ടാരത്തിൽ പരമ്പരയായി ഒരു ഐതിഹ്യം കേട്ടുകേൾവിയുണ്ടു്. പണ്ടുപണ്ടു വലിയ മൂപ്പന്മാരിൽ ഒരാൾ ഒരു മന്ത്രവാദിയെപ്പിടിച്ചു, ജീവനോടെ ചുട്ടുപൊടിച്ചുപോലും. നടക്കുമ്പോൾ നിഴൽ ഇടാത്ത ഒരു ക്ഷുദ്രകൻ ആയിരുന്നത്രേ അയാൾ. ജീവൻ പോകുന്ന സമയം അയാൾ ഈ രാജാവിന്റെ വംശത്തിലുള്ളവർക്കു വസൂവിനേയും അതിന്റെ ഛായയേയും തിരിച്ചറിവാനുള്ള ശക്തി ഇല്ലാതാകട്ടെ—എന്നു മാത്രമല്ല,—ഒരിക്കൽ ഈ വംശത്തിൽ ഛായയോടു പോരാടി മരിക്കുന്ന ഒരുത്തൻ ഉണ്ടാകട്ടെ,—എന്നുകൂടി—ഒരു ശാപം ഇട്ടിരുന്നുപോലും. ഞാൻ ഈ കഥ കേട്ടതു് അമ്മ പറഞ്ഞാണു്. എന്തായാലും ഒരു സംഗതി സൂക്ഷ്മം തന്നെ. ഞങ്ങളുടെ കുലത്തിലുള്ള മിക്കവരും പകൽസമയം ഉണർന്നിരിക്കുവെ സ്വപ്നം കാണുക പതിവായിരുന്നു. എനിക്കും ചിലപ്പൊഴൊക്കെ ബുദ്ധിഭ്രമം വരാറുണ്ടു്. പകൽനേരം ആളുകളോടു സംസാരിച്ചുകൊണ്ടു നില്ക്കുമ്പോൾ, ഞാൻ ഭ്രമപ്രപഞ്ചാദികളുടെ ലോകത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു എന്നും എല്ലാം സ്വപ്നത്തിലായിരുന്നെന്നും എനിക്കു പലപ്പോഴും തോന്നീട്ടുണ്ടു്. പൊന്നുംതടി ഉന്നി നടക്കുന്ന നമ്മുടെ കൊട്ടാരവൈദ്യൻ

ആ അവസരത്തിൽ കണ്ണുമിഴിച്ചു നോക്കി പുരികവും, നെറ്റിയും മുമ്പോട്ടുചാണ്ടി, തലചൊറിഞ്ഞു,—"ചുഴലിയുടെ ഉപദ്രവം," എന്നു വിധിച്ചുവന്നിരുന്നു. എന്റെ അമ്മ എല്ലാ ദേവന്മാക്കും വഴവാട്ടു നേർന്നു, വ്രതംനോക്കി ദാനാദികർമ്മങ്ങളും ചെയ്തുവന്നിരുന്നു. അമ്മ മഹാസാധുവും പരമഭക്തയും ആയിരുന്നു. ഒരു ദേവിയെപ്പോലെയാണു് ജനങ്ങളും അവരെ വന്ദിച്ചുവന്നതു്—അത്രത്തോളം ആർദ്രതയും "സൌശീല്യവും" സാമർത്ഥ്യവും അവക്കുണ്ടായിരുന്നു. അച്ഛൻ അവസ്ഥയ്ക്കു് ഒട്ടും കുറയുന്ന ആളല്ലായിരുന്നതിനാൽ അദ്ദേഹം രാജൈശ്വര്യത്തെമാത്രം മുഖ്യമായി കരുതിയിരുന്നു. ഞങ്ങളെ ലാളിക്കുന്ന വിഷയത്തിൽ അദ്ദേഹം തെല്ലും താല്പര്യം പ്രദർശിപ്പിച്ചിട്ടില്ല. "എട്ടത്തിനെല്ലാം അടി," എന്ന പ്രമാണം പ്രയോഗിക്കുന്ന പഴയ ആശാന്മാർ ചൂരൽപുരമ്പിനെ എത്രകണ്ടു വാത്സല്യത്തോടു, ഉപയോഗിക്കുന്നുവോ,—അപ്രകാരം അച്ഛൻ രാജാവു് ചെങ്കോലിനെ മുൻനിറുത്തി പ്രവർത്തിച്ചുവന്നു. കുറ്റംചെയ്യുവരെ ബഹു ജാഗ്രതയോടുകൂടി തിരഞ്ഞറിഞ്ഞു അവരെ ദണ്ഡിക്കുന്നതിൽ അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിരുന്ന ഔൽസുക്യവും പാടവവും അനന്യസാധാരണമായിരുന്നു. മൂലകുടി മാറുന്നതിനുമുമ്പുതന്നെ ഞാൻ അയൽരാജ്യത്തിലെ ഒരു കുമാരിക്കു വിവാഹാർത്ഥം വാഗ്ബന്ധത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ട വശമായി. ഞങ്ങളുടെ ദേശത്തിലെ നടപ്പനുസരിച്ചു, "പാദുകാരഹിതം പ്രതിപുരുഷം," എന്ന വിധിപ്രകാരം താംബൂലനിശ്ചയം എന്നു പറഞ്ഞുപോരുന്ന മംഗളാരംഭസൂചകമായ ക്രിയ അനുഷ്ഠിക്കപ്പെട്ടു. * ഇതു

* മണവാളനു നേരിട്ടു മണവാട്ടിയെ സന്ദർശിക്കാൻ പ്രായമോ ശേഷിയോ സൌകര്യമോ ഇല്ലാത്തപ്പോൾ വിവാഹനിശ്ചയം പ്രതിപുരുഷനാൽ പാദുകാരഹിതനായി ചെയ്യപ്പെടാവുന്നതാണു്.

(പുരാണസ്മൃതി)

നടന്ന കാലം ഞങ്ങൾ ഇരുവരും ശൈശവത്തെ അതിക്രമിച്ചിരുന്നില്ല. എനിക്കു പ്രായമായി വരുന്തോറും, ഞാൻ അവളുടെ താരുണ്യത്തേയും അവളുടെ സോദരന്മാരുടെ ബാഹുവിക്രമത്തേയും പററി കിംവദന്തികൾ കേട്ടറിഞ്ഞിരുന്നു. അവളുടെ ഒരു ഛായാപടത്തേയും ചിത്രരാംശത്തേയും മാമൂൽ വിധിച്ചവഴി, ഞാൻ മാർവ്വിടത്തോടണച്ചു ധരിച്ചുവന്നു. ഇവയെ ചുററി, മധുമക്ഷികാരാജ്ഞിയെ എന്നപോലെ, പ്രേമവികാരങ്ങളായ മധുഭക്ഷകർ,സ്ഥിതി ചെയ്തുവന്നിരുന്നു. എനിക്കു യുവദശ ആരംഭിച്ചപ്പോൾ, അച്ഛൻ ദൂതമുഖേന ഒരു സന്ദേശത്തെ കുമാരിയുടെ പിതാവിന്നയച്ചു. അവർ (സന്ദേശവാഹികർ) വിലപിടിച്ച സാൽവാകർ, ആഭരണങ്ങൾ ഇത്യാദി അമൂല്യവസ്തുക്കളെ രാജാവിനു കാഴ്ചവയ്ക്കാനായി കൊണ്ടുപോയി. അവർ പോയത് കുമാരിയെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വരുനായിരുന്നു. അവർ തിരികെ വന്നപ്പോൾ കൊണ്ടുവന്നത്, വായുപോലെ ലക്കില്ലാത്ത ഒരു മരുവടിയായിരുന്നു. ഉവ്വ്, ഉള്ളതുതന്നെ,—അവർ രാജാവിനെ മുഖംകാണിച്ചു; അദ്ദേഹം സമ്മാനം സ്വീകരിച്ചു. "എന്തോ ഒരു കരാർ ഉണ്ടായിരുന്നുപോലും. അതിരിക്കട്ടെ! കുമാരി ഒരു തന്നിഷ്ടക്കാരിയായി തീർന്നിരിക്കുന്നു. ഞാൻ എന്തുവേണം? സ്ത്രീകളുടെ പോക്കിനെ തടുക്കാൻ എത്ര വിഷമം! അവർക്കും തോഴിമാർക്കും പുരുഷന്മാരില്ലാത്തിടത്തു താമസിക്കണമെന്നാണു മനസ്സിലിരുപ്പ്, കല്യാണം, ഒരുനാളും, അവർ കഴിക്കയില്ലത്രേ"—എന്നു രാജാവു കല്പിച്ചയച്ചു. അന്നു കാലത്തു ക്രീഡാശാലയിൽ എന്റെ അടുക്കൽ സരളനും, മോഹനനും നിന്നിരുന്നു. അവരാണ് എന്റെ പ്രിയസുഹൃത്തുക്കൾ. സരളന്റെ അച്ഛൻ സ്വത്തെല്ലാം നശിപ്പിച്ചിരുന്നതിനാൽ, അയാൾക്കു കഴിച്ചിലിനു കുറെ ഞെരുക്കം ഉണ്ടായിരുന്നു. എങ്കിലും അയാൾ ഒരിക്കലും

ഉത്സാഹത്തിനു യാതൊരു കുറവും കാണിച്ചില്ല മോഹനൻ എന്റെ പ്രാണസ്നേഹിതൻ,—എന്റെ അപരാദ്ധം,—ആയിരുന്നു. അശ്വത്തിന്റെ നയനങ്ങളും കണ്ണങ്ങളുംപോലെ, ഞങ്ങൾ സദാ സഹചരിച്ചുവന്നവരായിരുന്നു. പ്രതിസന്ദേശവാദികൾസംസാരിച്ചുനില്ക്കുവേ അച്ഛന്റെ മുഖം ഉദിച്ചുയരുന്ന പൂർണ്ണചന്ദ്രനെപ്പോലെ അരുണവർണ്ണമായിത്തീർന്നു. കോപംകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖം കടുത്തു. സിംഹാസനത്തിൽനിന്നും പെട്ടെന്നു കുതിച്ചുഴന്നേറ്റു് അദ്ദേഹം എഴുത്തിനെ ഒരു പതിനായിരം തുണ്ടുകളായി കീറിച്ചിതറിയും, സമ്മാനദ്രവ്യങ്ങളെ വലിച്ചെറിഞ്ഞും, അട്ടഹാസമിട്ടു്, "ഒരു പത്തുനൂറായിരം വാൾക്കാർ പോയി, അവരെ ക്രൂരോടെ ഇളക്കിക്കൊണ്ടുവരട്ടെ!" എന്നു കല്പിച്ചു്, പടത്തലവന്മാരോടു് ആലോചന മുറുക്കിത്തുടങ്ങി. ഇടയ്ക്കു ഞാൻ സാവധാനത്തിൽ പറഞ്ഞു:—"അച്ഛാ, ഞാൻ തന്നെ,— ഒന്നു പോയിവരാം. രാജാവിന്റെ മരുമടിയിൽ എന്തോ തകരാറു പറ്റിയിട്ടുണ്ടു്. അദ്ദേഹം ഉദാരശീലനും, ദയാലുവും, ആണെന്നാണല്ലോ കേൾവി. അതു് എങ്ങനെയും ഇരിക്കട്ടെ;—ഞാൻ കുമാരിയെ ഒന്നു കണ്ടുവരട്ടെ! ഒരു പക്ഷേ കേട്ടപോലെ ഉള്ള സൌന്ദര്യം അവൾക്കില്ലെങ്കിൽ പഴയ കരാറിനെ ഒഴിക്കാൻ ഇതൊരു നല്ല ഉപായവും ആയിത്തീരുമല്ലോ!" അപ്പോൾ മോഹനൻ എന്റെ അഭിപ്രായത്തെ പിൻതാങ്ങി പറഞ്ഞു,—"ആ രാജഗൃഹത്തിൽ എന്റെ ഒരു സോദരി താമസിക്കുന്നുണ്ടു്"—ആ രാജ്യത്തിലെ ഒരു പ്രഭുവിനെ വേട്ട സോദരി,—അദ്ദേഹം ഈയിട മരിച്ചു എന്നു കേട്ടു. ഇപ്പോൾ സോദരി മൂന്നു ഗ്രാമങ്ങളുടെ അവകാശിയായിട്ടുണ്ടു്. അവൾ മുഖാന്തിരം ഈ സംഗതിയുടെ സൂക്ഷ്മം നമുക്കു അറിയാൻ കഴിഞ്ഞെന്നുവരും," എന്നു പറഞ്ഞു—അപ്പോൾ സരളൻ,—"ക്രൂരരെ, എന്നെക്കൂടെ

കൊണ്ടുപോകണം. അറിയാത്ത ദിക്കുകളിൽവച്ചു തലക്കു റക്കംവന്നാൽ ഭ്രമംതീക്കാൻ ഒരുത്തൻ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതു നന്നു",—ഞാൻ ക്രൂടെ വന്നേക്കാം. ആപത്തിൽ ഉപകരിക്കാൻ ഞാൻ ആളായേക്കും,—ഞാൻ ഇവിടെ വെറുതെ കിടന്നു ഉപയോഗിക്കാത്ത താക്കോൽപോലെ തുരുമ്പു പിടിച്ചു പോകുന്നു." എന്നു പതുക്കെ സമന്ദഹാസം എന്നോടു പറഞ്ഞു. അച്ഛൻ സമ്മതിച്ചില്ല. ദേഷ്യം മുഴുകി അദ്ദേഹം ഗർജ്ജനംചെയ്തു കല്പിച്ചു, "വേണ്ടാ. അതൊന്നും വേണ്ടാ. അപ്പ ഒരിക്കലും പോയിക്കൂടാ. ആ പെണ്ണിന്റെ പേക്രുത്തിനെ നാംതന്നെ അടക്കുന്നുണ്ടു്. കഞ്ഞിപ്പുരയിൽ കിടന്നു പാടുപെടുമ്പോൾ പേ താനെ പറകും, സഭ പിരിയട്ടെ!"

സഭപിരിഞ്ഞു,—നഗരത്തിനടുത്തുള്ള ഒരു വനത്തിലേക്കു ഞാൻ പോയി. എന്റെ കുമാരിയുടെ ഛായയെ എടുത്തു ചില പുഷ്പങ്ങളുടെ മേൽവച്ചു, അതിന്റെ കമനീയതയെ നോക്കി, നോക്കി,—ഞാൻ രസിച്ചിരുന്നു. "എന്താണാവോ കുമാരിയുടെ അന്തർഗ്ഗതം? അവളുടെ വ്രതത്തെ ഭംഗംചെയ്യുന്നതു് ഉചിതമാകുമോ? മുഖത്തു ഗൌരവം തുളുമ്പി കാണുന്നുണ്ടു്,"—എന്നു വിചാരിച്ചു,—ഞാൻ ഇപ്രകാരം ചിന്താമഗ്നനായി ഇരുന്നപ്പോൾ ഒരു വലിയ വായുക്ഷോഭം കാനനത്തെ ആകപ്പാടെ ഒന്നിളക്കി. ചില ശബ്ദങ്ങൾ, "പിന്തുടർന്നാലും, പോയാലും, നിനക്കു വിജയം ഉണ്ടാകും," എന്നു എന്നോടു പറഞ്ഞു എന്നു ഞാൻ വിചാരിച്ചു. പിന്നെ ഒരു മാസം കഴിയുന്നതിനുമുമ്പു ഞാനും സരളനും മോഹനനും ആരുമറിയാതെ ഒരു രാത്രിയിൽ നമ്മുടെ നഗരത്തിൽനിന്നും പുറപ്പെട്ടു. കാട്ടുംമലയുംകടന്നു ഞങ്ങൾ കുമാരിയുടെ രാജധാനിയെപ്രവേശിച്ചു. നേരെ കൊട്ടാരത്തിൽചെന്നു് ഞങ്ങൾ രാജാവിനെ മുഖംകാണിച്ചു, അദ്ദേഹത്തിന്റെ നാമധേയം ഹംസ

വമ്മൻ,—ശബ്ദം,—ചിരവപ്പല്ല ചിരട്ടയെ പറണ്ടും പോലെ ഉള്ളതു്. ചിരിച്ചാൽ അയാളുടെ മുഖത്തിന്റെ ചുളുക്കുകളെ കാണ്മാനുള്ളൂ. വൃദ്ധനും കൃശഗാത്രനുമായ അയാൾ രാജചിഹ്നമായ മാലയൊ മുദ്രയൊ ധരിച്ചിരുന്നില്ല. കണ്ടവർ അയാളെ രാജാവെന്നു ശങ്കിക്കയും ഇല്ല. മൂന്നുദിവസം അവിടെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സല്ക്കാരം സ്വീകരിച്ചു താമസം കഴിഞ്ഞതിന്റെശേഷം നാലാംനാൾ വന്ന കായ്ത്തേയും കുമാരിയേയുംകുറിച്ചു ഞാൻ ഒന്നു സംസാരിച്ചു. അപ്പോൾ കിഴവൻ രാജാവുപറഞ്ഞു,—"കുഞ്ഞു വന്നതുതന്നെ നമുക്കു വലിയ ബഹുമാനം. നമ്മുടെ യൌവനത്തിലെ കഥ നാം ഇപ്പോഴും ഓർമ്മിക്കുന്നു. പ്രേമം എന്നതു ഒരു വലിയ മനോവികാരംതന്നെ. ശരി—ഉവ്വ്; വളരെക്കാലം മുമ്പു ഒരു കരാർ ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. കുമാരാ,—അവളെ അങ്ങെയ്ക്കു തരുന്നതു എനിക്കു സമ്മതം—പൂർണ്ണ സമ്മതം! പിന്നെ ഒന്നാണു," കുഞ്ഞേ വിഷമം—ഇവിടെ സുമതി എന്നും വിശുദ്ധയെന്നും പേരുള്ള രണ്ടു വിധവകൾ അവളുടെ അടുക്കൽ വന്നുചേർന്നിട്ടുണ്ടു്. അവർ പഠിച്ച പെണ്ണുങ്ങളാണുപോലും. അവളോ, നമ്മുടെ കുഞ്ഞു്. ചില പ്രമാണങ്ങളേയും, തത്വങ്ങളേയും, വിധവകളേയും കൂട്ടിച്ചേർത്തു ഒരു പുതിയ ഏർപ്പാടുകളെല്ലാം ഉണ്ടാക്കിവച്ചിരിക്കുന്നു. സ്ത്രീക്കും പുരുഷനും ഒരുപോലെതന്നെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനു അവകാശമുണ്ടുപോലും. സകലവിഷയത്തിലും സ്ത്രീപുരുഷന്മാർക്കു തുല്യത ഉണ്ടാകണമെന്നതത്രെ ഇതാണു് അവരുടെ പിടി. വിദ്യ ഒന്നുമാത്രമേ പ്രഥമഗണനീയമായിട്ടുള്ളൂ എന്നാണു് കുമാരിയുടെ സിദ്ധാന്തം. പുരുഷന്മാർ സ്ത്രീകളെ ദ്രോഹിക്കുന്നു; അവരെ ശിശുപ്രായകളെന്നു ഗണിച്ചുവരുന്നു—അതൊന്നും പാടില്ലത്രെ. സ്ത്രീജനങ്ങൾ സ്ത്രീത്വത്തെ പുരുഷത്വത്തിനു സദൃശമാക്കി സ്വശക്തിയെ സ്ഥാപിക്കണം. അയ്യോ, അവർ

ചില ഗാനങ്ങളും കവിതകളും നിമ്മിച്ചുവച്ചിട്ടുണ്ട്. അവയെ കേട്ടാൽതന്നെ ഭേയമാകും. ലോകത്തിന്റെ ഗതിയേ ഒന്നു ഭേദപ്പെട്ടുപോകുമെന്നു തോന്നും. അവരുടെ കവിതകൾ മഹാകാവ്യങ്ങളായി വരുംപോലും. എന്തെങ്കിലും ആകട്ടെ; നമ്മെ കിടന്നുപൊറുക്കാൻ സമ്മതിച്ചാൽമതി. ഞാൻ ആരോടും ദോഷംപറയുന്ന ആളല്ല. എന്തിനു വെറെ പറയുന്നു? അവർ എന്നെ തോല്പിച്ചുകഴിഞ്ഞു. ഒരു കലാലയം സ്ഥാപിക്കുന്നതിനു നമ്മുടെ രാജ്യത്തിന്റെ അതിത്തിയ്ക്കുള്ളിൽ ഒരു കൊട്ടാരം വേണമെന്നു മകൾ നിർബന്ധം തുടങ്ങി. ആദ്യം തരികയില്ലെന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞു. എങ്കിലും എനിക്കു വഴക്കിനും വയ്യാവേലിക്കും പോകാൻ കഴികയില്ല. പിന്നെ എന്തു മുടിയന്ത്രമെങ്കിലുമാകട്ടെ എന്നുവച്ചു ഞാൻ സമ്മതിച്ചു എന്നു പറഞ്ഞാൽ കഴിഞ്ഞല്ലോ. ഉടൻതന്നെ അവർ അവിടേക്കു പോയി. യുവതീകർക്കായി ഒരു കലാശാലയെ സ്ഥാപിച്ചു, ഇപ്പോൾ അവർ അവിടെ താമസിക്കുന്നു. പിന്നത്തെ കഥയൊന്നും നാം അറിഞ്ഞിട്ടില്ല. അവിടത്തെ ചട്ടവട്ടമൊക്കെ കടുകട്ടിയാണെന്നു കേട്ടു. പുരുഷന്മാർക്ക് അവിടെ കടന്നുകൂടാതന്നെ. അവൾ സ്വന്ത സോദരന്മാരെപ്പോലും അവിടെ പ്രവേശിക്കുവാൻ സമ്മതിക്കുന്നില്ല. എനിക്കോ ഈ വയസ്സുകാലത്തു് വഴക്കുകൂടാതെ ജന്മം കഴിച്ചുകൂട്ടണമെന്നേ മോഹമുള്ളൂ. നിങ്ങൾക്കു പക്ഷെ അവിടെ ഒന്നു ചെന്നാൽ കൊള്ളാമെന്നു കാണുമായിരിക്കാം. ഞാൻ എഴുത്തുതരണമെന്നു് ഉണ്ടായിരിക്കാം ഒരു ആഗ്രഹം. ഓഹോ,—അങ്ങനെ ആകട്ടെ; അതിനു നമുക്കു വിരോധമില്ല. പക്ഷെ എന്റെ എഴുത്തുകൊണ്ടു് നിങ്ങൾക്കു ഗുണമായതൊന്നും ഉണ്ടാകുമെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നില്ല.” ഇപ്രകാരം വൃദ്ധൻ ഭംഗിപറഞ്ഞും ഉപചാരംചെയ്തും മുന്നടന്നുവടിയെ റട്ട്ചെയ്തു സംസാരിച്ചതിൽ എനിക്കു

കുണ്ഠിതം സപല്പം തോന്നി. അതൊന്നും വകവയ്ക്കാതെ ഞാനും ഇഷ്ടന്മാരും അന്ന അവിടെനിന്ന പുറപ്പെട്ടു. വൈകിയപ്പോൾ കലാലയം ഇരുന്ന സ്ഥലത്തെ ഒരു ഗ്രാമത്തിലുള്ള ഒരു ഭോജനശാലയിൽ ചെന്ന ചേർന്നു. അവിടെ ഭക്ഷണം കഴിച്ചതിൻെറശേഷം, ഉടമസ്ഥനോട്ട സംസാരം തട്ടിമുളിച്ചപ്പോൾ, നമ്മുടെ യുവാക്കന്മാർ ചില കായ്കുങ്ങളെ അറിവാനായി, അയാളെ മധുപാനം ചെയ്യിപ്പിച്ചു, ഉത്സാഹപ്പെടുത്തി, മയക്കി, ചിലത്ര ചോദിച്ചതുടങ്ങി. വിശ്വാസം ബലപ്പെടുത്തുവാനായി അവർ തിരുവെഴുത്തിനെ എടുത്തുകാണിച്ചു. കുറേനേരം അയാളം, വെള്ളക്കൽപ്രതിമയെപ്പോലെ, മൌനം അവലംബിച്ചു. പിന്നീട് മധുരസം തലയ്ക്കുപിടിച്ചപ്പോൾ അയാളം ചില മിന്നസനോട്ടങ്ങളെ പ്രദർശിപ്പിച്ചു, ചിലതൊക്കെ ഇപ്രകാരം പുലമ്പിത്തുടങ്ങി. "അതേ, ഒരുത്തരും അവിടെ കടന്നുക്കൂടാ എന്നാണെ കുമാരിയുടെ കല്പന. രാജാവുതന്നെ ആകട്ടെ, തിരുവെഴുത്തുകൊടുത്ത എന്നുവച്ച് ഞാൻ ഇവരോട്ട സംസാരിക്കണമെന്നുണ്ടോ? വല്ല ചടങ്ങുമുണ്ടോ? ഛീ! സംസാരിച്ചാലെന്ത്? തിരുമേനി സഹായിക്കും! ഓ! ആ തിരുമേനി, പൊന്നുതിരുമേനി, ഇക്കൂട്ടരും നമുക്കു വല്ലതും തരാതിരിക്കയില്ല. ആകട്ടെ! കുമാരി ഈ വഴി പോയി; അപ്പോൾ ഞാൻ കണ്ട സംസാരിക്കുന്നതുകേട്ടു. അയ്യോ! ഞാൻ ഭയന്നുപോയി. എന്തു ഗൌരവം! ഞാൻ അവരെപ്പോലെ ഉള്ളവരെ കണ്ടിട്ടില്ല. മിണ്ടിയാൽ കഴുത്തറുത്തുകളയും എന്നമട്ട്"; അയ്യോ! എനിക്കു പൊന്നമ്മയെ ഭയമാണേ! ഇവിടെനിന്നും വല്ല സാമാനവുംകയയ്ക്കുന്നതു പെൺകുതിരകെട്ടിയ വണ്ടിയിലാണേ. വണ്ടിഓടിക്കുന്നതുതന്നെ നമ്മുടെ വീട്ടുകാരിയൊ, മകളൊ, ആണ്. മറാരും പൊയ്ക്കൂടാം. ഈ അടുത്ത ഗ്രാമങ്ങളിലുള്ള വയലുകളിൽ കൃഷി ഇറക്കുന്നതുപോലും സ്ത്രീകളാണ്.

ക്കുട്ടരേ, ഇവ ദിക്കിൽ പെൺകുതിരകൾക്കും, പശുക്കൾക്കും, പെൺപട്ടികൾക്കും മാത്രമേ ഇം—ഗം."

അയാൾ ഇങ്ങനെ ഒട്ടുകായ്ച്ചുവും, നേരംപോക്കും, പറഞ്ഞപ്പോൾ, എനിക്കു ഒന്നു തോന്നി. നേരംപോക്കിന്നായി ഞങ്ങൾ സ്ത്രീവേഷം ചിലപ്പോഴൊക്കെ കെട്ടിയിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ ഒന്നു വേഷം പകർന്നാലെന്താ? നേരംപോക്കു നോക്കാമല്ലോ. പാവാടയും, മറ്റു സ്ത്രീവേഷസാമഗ്രികളും വാങ്ങിക്കൊണ്ടുവരുന്നതിനു ഞങ്ങൾ ഗൃഹസ്ഥനെ ഉടൻതന്നെ മിരട്ടിപ്പറഞ്ഞയച്ചു. അയാൾ അവയെ ക്ഷണം വാങ്ങിക്കൊണ്ടുവന്നു. ചിരിച്ചും, കളിപറഞ്ഞും, ഗോഷ്ടികാണിച്ചും, അയാൾ ഞങ്ങളുടെ കണ്ണിൽതത്തെ നീക്കി. എന്തിനു്, അയാൾതന്നെ ഞങ്ങളെ ഉടത്തൊരുക്കി. വേഷം മാറിയ സംഗതിയെ വെളിപ്പെട്ടുത്താതിരിക്കാനായി, അയാൾക്കു ഒരു നല്ല കൈക്കൂലി കൊടുത്തുംവച്ചു്, കുമാരിയുടെ മന്ദിരം നോക്കി, ഞങ്ങൾ താമസിയാതെ പോയി.

ഞങ്ങൾ ആറുവക്കിൽക്കൂടി ആയിരുന്ന കുതിരയിൽ ഏറി പോയതു്. മന്ദിരത്തിലെ ദീപങ്ങൾ മിന്നാമിനുങ്ങികളെപ്പോലെ പ്രകാശിച്ചതു കണ്ടപ്പോൾ പാതിരാത്രിയായെന്നു ഞങ്ങൾ അറിഞ്ഞു. ഒരു വളപ്പു കടന്നുചെന്നു്, അവിടെ ചിറകുള്ള നാലു കുതിരകളുടെ പുറത്തു് ഒരു സ്ത്രീപ്രതിമയെ ഏറ്റി വച്ചിരുന്നതിനെ ഞാൻ കണ്ടു. മുൻവശം ഏതോ ശിലാരേഖകൾ ഉണ്ടായിരുന്നു; ഇരുട്ടിൽ അതെന്താണെന്നു് ഞാൻ അറിഞ്ഞില്ല. പിന്നെ ഒരു തെരുവിൽ പോയി. അതിന്റെ ഇരുവശത്തും ഉദ്യാനങ്ങളും മന്ദിരങ്ങളും ഉണ്ടായിരുന്നു. വെള്ളിച്ചുറ്റിയൽ പലതു വെള്ളിഅടകൽ പന്തിമേൽ വീണാൽ പുറപ്പെടുന്ന മൃദുമധുരസ്വനത്തെ വെല്ലുന്ന നാദത്തെ അതിശയിച്ച പോരാടുന്ന മണികളുടെ ഘണുംഘവും; ഉദ്യാനങ്ങളിൽ, ഉറ

വുകളിൽനിന്നും ഉയർന്ന യന്ത്രങ്ങളിൽക്കൂടി മഴപോലെ, വീണ ജലകണവർഷവുംകൊണ്ടു ഞങ്ങൾ സംസാരിച്ചതു ഇന്നതെന്നു അറിയാൻതന്നെ ഞങ്ങൾ വിഷമിച്ചു. മല്ലി, പിച്ചകം, പനിനീർച്ചമ്പകം മുതലായ പുഷ്പക്കൊടികളിൽ കുയിലുകൾ സച്ഛന്ദം സഞ്ചരിച്ചു പാട്ടുകൾ പാടിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

തെരുവിന്റെ അറ്റത്തു് ഒരു വളഞ്ഞ വാതിൽ ഉണ്ടായിരുന്നു. അതിന്മേൽ സരസ്വതിയുടെ ഒരു പ്രതിമ, അതിന്റെ ഇരുപുറത്തും, ഭൂമിയേയും, സ്വർഗ്ഗത്തേയും, നിർദ്ദേശിക്കുന്ന രണ്ടു ഗോളാകൃതിയിലുള്ള വിളക്കുകൾ, നക്ഷത്രങ്ങളേയും, ഭൂഖണ്ഡങ്ങളേയും, ഛായാരൂപേണ പ്രകാശിപ്പിച്ചു വിളങ്ങി; ഞങ്ങൾ കതകിന്മേൽ തട്ടി; അപ്പോൾ കൊഴുത്തു തിളച്ചു മദിച്ചു നില്ക്കുന്ന രണ്ടു പരിചാരികകൾ ഞങ്ങളുടെ നേർക്കുവന്നു ഞങ്ങളെ താഴെ ഇറക്കി. ദ്വിഗാത്രയായ ഒരുസ്ത്രീ—അവിടത്തെ ഗൃഹകാര്യപ്രസാധിക—ഞങ്ങളെ ഉടൻതന്നെ ചില കെട്ടുകളിൽക്കൂടി നടത്തിക്കൊണ്ടുപോയി. ഞങ്ങൾ ഇടയ്ക്കു അതും ഇതും ചോദിച്ചു തുടങ്ങി. "ഇവിടത്തെ വിദൂഷികൾ അതെല്ലാമാണോ?" എന്നു ചോദിച്ചതിനു അവൾ "ഒന്നു വിശ്രുതയമ്മ; രണ്ടു സുമതിയമ്മ" എന്നുത്തരം പറഞ്ഞു. "സുഭാവഗുണവും, സൌന്ദര്യവും അതിൽ കൂടുതൽ?" എന്നു ഞങ്ങൾ. "സുമതി അമ്മയ്ക്കുതന്നെ" എന്നു അവൾ. "എന്നാൽ ഞങ്ങൾക്കു ആ അമ്മയുടെ ക്ലാസിൽതന്നെ ചേരണം." എന്നു ഞങ്ങൾ അപ്പോൾ ഒരുവായാൽ പറഞ്ഞു. കാറടിക്കുമ്പോൾ കണ്ണുകളിൽ വളർന്നുനിൽക്കുന്ന നെല്ലിന്റെ തണ്ടുകൾ ചായുംപോലെ ചാഞ്ഞ വടുവിൽ ഞാൻ ഒരു അപേക്ഷക്കത്തിനെ എഴുതി—"ഉത്തരരാജ്യത്തിലുള്ള മൂന്നു യുവതികൾ സുമതിഅമ്മയുടെ ക്ലാസിൽ

ചേരുന്നതിനു' ആഗ്രഹിച്ചു കാത്തുനിൽക്കുന്നു. തിരുമന സ്സിലെ കല്പന ഉണ്ടാകണം."

ഈഎഴുത്തിനെ കുട്ടിലിട്ടു മുദ്രവച്ചു. മുദ്രയിലെ രൂപം കാമദേവൻ, ദ്രവ്യമാതാവിന്റെ സഹായത്താൽ കണ്ണു തുറന്നു ഒരു ഗ്രന്ഥത്തെ വായിക്കുന്നതായിരുന്നു. രാവിലെ തന്നെ എഴുത്തിനെ കൊടുക്കണമെന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞു വച്ചു. ഞങ്ങൾ ഉറങ്ങുവാൻ പോയി. ഞാൻ നല്ലവണ്ണം ഉറങ്ങിയില്ല. ഞാൻ മങ്ങിയ പ്രകാശമുള്ള ഒരു രാത്രിയിൽ എവിടെയോ ഒഴുകിപ്പോയി, സമുദ്രം ഈഷൽ ചന്ദ്രികാ ശോഭയാൽ കണ്ണാടിപോലെ വിളങ്ങി, ഒടുവിൽ സമ്പത്സമൃദ്ധിയുള്ള ഒരു കരപിടിച്ചു; എന്നുംമറവും അന്നു സ്വപ്നം കണ്ടു.

നേരം വെളുത്തപ്പോൾ കലാലയദ്വാരപാലിക ഞങ്ങൾക്കു വേണ്ട വസ്ത്രങ്ങളെ കൊണ്ടുവന്നുതന്നു. നീല പട്ടിലുള്ള പാവാടയും ഉത്താനിറത്തിലുള്ള മേൽപുടവയും, സുവർണ്ണനിറത്തിലുള്ള അരക്കെട്ടും ആയിരുന്നു ധരിക്കേണ്ടിയിരുന്നതു്. ഞങ്ങൾ അവയെ ഉടുത്തു. കുട്ടപൊട്ടിച്ചിറങ്ങിയ പട്ടുപൂച്ചികളുടെ മാതിരി വർണ്ണത്തിൽ മങ്ങിപ്പൊങ്ങിനില്ക്കുമ്പോൾ, അവൾ സോപചാരം ഞങ്ങളോടു,—"കൊച്ചുതമ്പുരാട്ടി സമയമുണ്ടെന്നു കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു" എന്നു പറഞ്ഞു. ഞങ്ങൾ, ഞാൻ മുമ്പെ തോഴന്മാർ പുറകെ, ആയി ഇങ്ങനെ ഒരു നീണ്ട നടപ്പന്തൽ കടന്നു, ഏണിപ്പടി കയറി കുമാരിയുടെ കായ്യാലയത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു.

അതിനുള്ളിൽ, പുസ്തകങ്ങളും പടങ്ങളും കടലാസ്സുകളും കൊണ്ടു നിറഞ്ഞ ഒരു മേശയുടെ അപ്പുറത്തു് ഒരു രത്നഖചിതശോഭിതമായ ആസനത്തിന്മേൽ രണ്ടുപെൺപുലികളാൽ നിഷേവിതയായി, സൌന്ദര്യത്തിന്റെ അവ

താരമായി, മന്മനോമോഹിനി. കുമാരി-ദിവ്യകന്യക സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്നു. ഞങ്ങളെ കണ്ട ഉടനെ, കാന്തി, സൌഭാഗ്യം, സൌശീല്യം, സുശക്തി ഇവകളുടെ തികച്ചൽ കൊണ്ടു് ലക്ഷ്മീസദൃശയായി വിളങ്ങിയ—ദേവി പറഞ്ഞു. "സ്വാഗതം! അന്യരാജ്യത്തിൽ നിന്നു വരുന്ന നിങ്ങൾക്കു സ്വാഗതം പറയുന്നതിൽ നാം അതീവസന്തുഷ്ടയായി ഭവിക്കുന്നുണ്ടു്. നിങ്ങളും ലോകചരിത്രഗ്രന്ഥത്തിൽ ഒരു വിശിഷ്ടസ്ഥാനത്തെ, നമ്മോടുകൂടി ചേരുന്നതിനാൽ, പ്രാപിക്കും. നിങ്ങൾക്കു യശസ്സുണ്ടാകും. എന്തു്, നിങ്ങളുടെ രാജ്യത്തിലെ സ്ത്രീകൾക്കു ഇത്ര ഉയരം ഉണ്ടോ?" ഇതു കേട്ട സരളൻ,—"ഞങ്ങൾ അരമനയിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നവർ" എന്നു പറഞ്ഞു. അപ്പോൾ കുമാരി,—അരമനയിൽനിന്നോ നിങ്ങൾ വരുന്നു? എന്നാൽ കുമാരനെ അറിയണമല്ലോ?" എന്നു ചോദിച്ചു, "അദ്ദേഹമോ പുരുഷരത്നം! ഉത്തമഹിമാലയൻ! ലോകൈകകുസുമം! തിരുമേനിയെ ലോകൈകസുന്ദരി എന്നു് മനഃപൂർവ്വം വിശ്വസിച്ചുപോരുന്ന മഹാനുഭാവൻ:" എന്നു അയാൾ അപ്പോൾ കുമാരി,—"ഐ, ഐ, നമ്മുടെ ഈ വിദ്യാലയത്തിൽ ഈ തരം ചപലവചനം നിരത്ഥപ്രകടനം ആണു്. പുരുഷന്മാക്കുള്ള സാധാരണ കള്ളനാണയവ്യാപാരം, മിഥ്യാസ്തുതികഥനം ഇവയ്ക്കു ഇവിടെ ഇടം കൊടുക്കപ്പെട്ടുമെന്നു നാം സ്വപ്നേപി വിചാരിച്ചില്ല. ജ്ഞാനക്കുറവുള്ള നിങ്ങൾ ജ്ഞാനത്തേയും ശക്തിയേയും സമ്പാദിക്കാനല്ലേ ഇവിടെ വന്നിട്ടുള്ളതു്? നിങ്ങളുടെ വാക്കുകൾ നിങ്ങൾ ശിശുക്കളാണെന്നു വിളിച്ചുപറയുന്നുണ്ടു്. നല്ല കഥ! നമുക്കു അയാളെപ്പറ്റി ചിന്തയേ ഇല്ല. നാം ഈ ജന്മം പുരുഷന്റെ ദാസ്യത്തിൽ കിടന്നു വലയാൻ തയ്യാറില്ല: യുവതികളെ നിങ്ങളും ആ മോഹത്തെ കളയുവിൻ പുരുഷന്മാർ നമ്മെ കളിപ്പണ്ടങ്ങളെന്നു ഗണിച്ചിരുന്നു.

അഥവാ പുരുഷന്മാരെ വേണമെന്നു നിങ്ങൾക്കും തോന്നുന്നകാലം അവരോടുകൂടെ തുല്യബുദ്ധിയോടും അവകാശത്തോടും സ്വാതന്ത്ര്യത്തോടും സഹവാസംചെയ്യുന്നതിനു നിങ്ങൾ സമർത്ഥകളാകുവിൻ അതിനു ഇവിടത്തെ പഠിത്തം നിങ്ങളെ സഹായിക്കും.”

2563

ഈ ഉഗ്രവചനങ്ങളെക്കേട്ട സ്വാകാരബോധത്താൽ ഞങ്ങൾ തലതാഴ്ത്തി തറയിൽ പിരിച്ചിരുന്ന കമ്പിളിയെ നോക്കിനിന്നു. അപ്പോൾ അധികൃതയായ ഒരു സ്ത്രീ പിടിപാടിലെ വാചകം വായിച്ചു. “മൂന്നുവർഷക്കാലം സ്വഗൃഹത്തിലുള്ളവർക്ക് എഴുത്തയച്ചുകൂടാ. അക്കാലം വിദ്യാലയത്തിന്റെ അതിരുവിട്ടു സഞ്ചരിച്ചുകൂടാ. യാതൊരു പുരുഷനോടും സംസാരിച്ചുകൂടാ”—ഇത്യാദി വേറെ ചില നിബന്ധനകളും കൂടി അടങ്ങീട്ടുള്ള ഒരു പത്രത്തിൽ ഞങ്ങൾ ക്ഷണം കയ്യൊപ്പുവച്ചു വിദ്യാലയത്തിലെ അംഗങ്ങളായി തീർന്നു. അപ്പോൾ കുമാരി വീണ്ടും ഞങ്ങളെ നോക്കി പറഞ്ഞു,—“നിങ്ങൾ പച്ചമരത്തെപ്പോലെ പരുവപ്പെടാത്തവരാണ്. ഉണങ്ങി ചുക്കിച്ചുളുങ്ങി കെട്ടുപോകരുതു്. നമ്മുടെ പ്രതിമകളെ നോക്കുക; അവ പുരുഷന്മാർക്കു രസിക്കുന്ന അടിമസ്ത്രീകളുടേയും, ദാസിമാരുടേയും, മറ്റും അല്ല. പിന്നയോ, റോമയിലെ രണ്ടാമത്തെ രാജാവിനു രാജനീതി ഉപദേശിച്ച അജയിരാ, ബാബിലോൺനഗരത്തെ സ്ഥാപിച്ച സെമിറാമിസ്, സരസരാജാവിന്റെ പടയിൽ ധൈര്യത്തോടു പോരാടിയ അത്തിമിസിയാരാജ്ഞി, പിരമിഡ്കോട്ടയെ നിർമ്മിച്ച രാധവിദേവി, റോമാദേശത്തെ ക്ലേലിയാ,--നദി നീന്തി ശത്രുക്കളെ തോല്പിച്ചവൾ, യോദ്ധാക്കളുടെ മാതാവു് കണ്ണീലിയാദേവി, റോമചാ ചക്രവർത്തി അറീലിയാസിനോടു യുദ്ധംചെയ്ത താലദേശത്തെ രാജ്ഞി സൈനോബിയാ, അഗസ്തസ് ചക്രവർത്തിയുടെ പൌത്രി ജാർമാനിക്കു

യോധാവിന്റെ ഭാര്യ അഗ്നിപ്പിനാ-ഇങ്ങനെയുള്ള സ്ത്രീ രത്നങ്ങളുടെ പ്രതിമകളെയത്രേ നിങ്ങളം കാണേണ്ടതു്. അവകളെ നിത്യം കാണുന്നതുകൊണ്ടു് അവരുടെ സ്വഭാവം നിങ്ങളിൽ പകർന്നുവരട്ടെ; പഴയരീതികളെ വിട്ടുവിൻ! നിങ്ങളുടെ സ്വശക്തിയെ വളർത്തുവിൻ! സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ സ്ഥാപിക്കുവിൻ! വിദ്യാഭിലാഷിണികളെ, വിദ്യാലയം ഇതാ തുറന്നിരിക്കുന്നു. ജ്ഞാനം നേടുവിൻ! അടിമത്തം, നർമ്മഭാഷണം, കിംവദന്തികഥനം, പരസ്പരദൂഷണം ഇത്യാദി വിഷയങ്ങളിൽ അഭിരുചി സ്ത്രീകൾക്കു് ഇല്ലാതാകട്ടെ! ഉത്തമജീവിതത്തെ നടത്തിപ്പോകാൻ കഴിയാത്തവർ എന്തിനു ജീവിക്കുന്നു? ആകട്ടെ, നിങ്ങളം അഭ്യാസശാലയിൽപോകുവിൻ. ഇന്നു സുമതിയമ്മ പുതുതായി വന്നു ചേർന്നിട്ടുള്ളവരോടു പ്രസംഗം പറയുന്നുണ്ടു്. ഇവിടെ ഇപ്പോൾ എല്ലാടിക്കിൽനിന്നും സ്ത്രീജനങ്ങൾ വന്നുചേർന്നിട്ടുണ്ടു്.

അനുവാദം സിദ്ധിച്ചപ്പോൾ, ഞങ്ങൾ ഉപചാരം ചെയ്തു് വിദുഷിയുടെ പ്രസംഗമുറിയിലേക്കു പോയി. അതിൽ, കാലത്തു് സൂര്യനുദിക്കുമ്പോൾ, പുരമേൽ ഇരുന്നു വെളുപ്പുള്ള മുഖത്തെ കാട്ടി വെയിൽകാച്ചുന്ന മാടപ്രാവുകളെപ്പോലെ, ഒരുകൂട്ടം യുവതികൾ ക്ഷമാപൂരസ്സരം പ്രസംഗത്തെ ശ്രവിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. വിദുഷി,—നല്ല ദേഹം, നല്ലനിറം, തേജസ്സുള്ള നയനങ്ങൾ, ഇരുപതുവയസ്സിലധികം പ്രായം കാണുകയില്ല, ഒരുമേശയുടെ ഇപ്പുറം നിന്നു വ്യാഖ്യാനം പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. അവരുടെ ഇടതുവശം, രണ്ടുവയസ്സു പ്രായമുള്ള ഒരു പെൺകുഞ്ഞു—അവരുടെ പ്രഥമസന്താനം—അഗളയെന്നു അതിന്റെ പേരു്—ഉറങ്ങിക്കിടന്നു. ഞങ്ങൾ ഇരുന്നു. പ്രാസംഗികയെ കണ്ടു. അപ്പോൾ ഒരു തള്ള കഴുതപ്പുലി എന്നു മെല്ലെ കോരപ്പുല്ലിനോടു പറഞ്ഞ കണക്കിൽ, മോഹനനു

"സോദരി!" എന്നു ഞങ്ങളോടു അടക്കംപറഞ്ഞു 'സുന്ദരി' സുശീല, തക്കമില്ല, എന്നു സരളൻ സമ്മതിച്ചു. 'മിണ്ടരുതെ, മിണ്ടരുതെ!; വിദുഷി പ്രസംഗം ആരംഭിച്ചു.

"ഈ കാണുന്ന ലോകങ്ങളെല്ലാം ഒരുകാലത്തു വാതമയമായ തേജോബീജപുഞ്ജം ആയിരുന്നു. അതിന്റെ കേന്ദ്രസ്ഥാനത്തേക്കു തേജസ്സിന്റെ ശക്തി ഉരുണ്ടുകൂടി. അപ്പോൾ സംഭ്രമമായ മുഴിയുടെ ശക്തികൊണ്ടു സൂക്ഷ്മ ണ്ഡലങ്ങൾ ഉണ്ടായി. പിന്നീട്, ഭ്രമണവിധിപ്രകാരം, അംശങ്ങൾ വേർപെട്ട ഗ്രഹാദിലോകങ്ങൾ ഉണ്ടായി. ലോകത്തു ജീവജാലത്തിൽ പ്രഥമമായി ഉത്ഭവിച്ചതു ഭയങ്കര സത്വങ്ങൾ ആയിരുന്നു. അങ്ങനെ എത്രയോകാലം കഴിഞ്ഞതിന്റെശേഷം മനുഷ്യൻ ഉണ്ടായി. പച്ചകുത്തിയും, ചായംതേപ്പും, ചമ്മം ഉടുത്തും, ഒരുതരം ജനങ്ങൾ ഭൂമിയുടെ ശൈശവകാലത്തു പല ഇടങ്ങളിൽ പരസ്പര പീഡചെയ്തു അധിവസിച്ചു. ഈ തരത്തിലുള്ള പരിഷകൾ ധാരാളം ഇപ്പോഴും അപരിഷ്കൃതങ്ങളായ ദൂരദേശങ്ങളിലും വനങ്ങളിലും ഉണ്ട്. പട്ടണങ്ങളിൽ നീചന്മാരുടെ ഇടയിൽ ഈ തരക്കാർ ഇവിടങ്ങളിൽ കാണപ്പെടുന്നു." ഇങ്ങനെ ആരംഭിച്ച പാഠത്തിൽ വിദുഷി പല സംഗതികളെ പ്രസ്താവിച്ചു. പൂർവകാലങ്ങളിൽ മനുഷ്യർ രാക്ഷസപ്രായന്മാരായിരുന്നു. പുരാണകാലത്തിൽ "ആമസാൺ" എന്ന നാമത്തെ വഹിച്ച സ്ത്രീകൾ യുദ്ധത്തിൽ പാടവമുള്ളവരായിരുന്നു. ലിഡിയാദേശത്തിലെ ജനങ്ങളും, കേരളത്തിലെ ആളുകളും, സ്ത്രീകളെ ബഹുമാനിക്കയും, തറവാടുകളെ സ്ഥാപിക്കയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. എതിരസ്സുജാതിക്കാരുടെ ഇടയിൽ പുരുഷന്മാരും സ്ത്രീകളും, തുല്യസ്വാതന്ത്ര്യത്തോടുകൂടി പരസ്യമായി ഭക്ഷണം കഴിക്കയും, സഞ്ചരിക്കയും ചെയ്തുവന്നിരുന്നു. പെർഷ്യ, ഗ്രീസ്, റോമാ, എന്നീ രാജ്യങ്ങളിൽ ചക്രവർത്തികൾ നാടുവാണകാലത്തു്

സ്ത്രീകൾ അനുഭവിച്ച സങ്കടം അതിരറ്റതായിരുന്നു. സ്ത്രീകൾക്കു രാജ്യഭരണം പാടില്ലെന്നുള്ള സാലികാനിയമം, ചീനാദേശത്തെ സ്ത്രീകളുടെ പാദഹ്രസ്വത്വം മഹമ്മദൻമ്പി സ്ത്രീകളെ ദ്രോഹിച്ചിട്ടുള്ളതു്—ഇവയെക്കുറിച്ചു ഒട്ടേറെ ദേഷ്യഭാവത്തിൽ പല. ആക്ഷേപങ്ങൾ—ഇതുയും സംഗതികളെപ്പറ്റി വ്യാഖ്യാനിച്ചതിന്റെ ശേഷം വിദുഷി മാടമ്പികളുടെ പ്രാഭവത്തെയും, അവർ സ്ത്രീജനങ്ങളെ ആദരപുരസ്സരം കൊണ്ടാടിവന്ന അവസ്ഥയേയും പറ്റി ശ്ലാഘിച്ചു പറഞ്ഞു. അവരുടെ കാലത്തിൽ അന്ധവിശ്വാസം വിപുലമായിരുന്നു, എങ്കിലും അപ്പോഴാണു് സ്ത്രീകൾക്കു ശുക്രദശാരംഭം ഉണ്ടായതു്. അതിന്റെ ഉദയരശ്മി സ്വല്പം പ്രകാശിച്ചു. പൂർണ്ണതേജസ്സു് കാലാന്തരത്തിൽ വിളങ്ങും. പ്രതിക്രുലക്കാരുടെ വിരോധമാകുന്ന ഉച്ചമായ പ്രതിബന്ധത്തെ വകവയ്ക്കാതെ ഏവംവിധം ഒരു കലാലയത്തെ സ്ഥാപിച്ച ഗംഭീരമതിയെ സർവ്വ സ്ത്രീജനങ്ങളും കൃതജ്ഞതാപുരസ്സരം വന്ദിക്കണം. പഴയ—പൊളിഞ്ഞ നകുത്തിനടിയിൽനിന്നും കഴുത്തു വലിച്ചെടുക്കുവിൻ. സ്ത്രീകൾക്കും പുരുഷന്മാർക്കും ഉപരിയായി വർത്തിക്കുന്നതു് അവരെ സൃഷ്ടിച്ച ദൈവംമാത്രമേയുള്ളൂ. സ്ത്രീകൾ പുരുഷന്മാരുടെ ദാസ്യവേലയ്ക്കായി ജനിച്ചവരല്ല. കുമാരി തുടങ്ങിയ മഹൽകാര്യത്തെ നിങ്ങൾ പൂർത്തിയാക്കണം. പുരുഷന്മാർക്കു വിദ്യാലയങ്ങളിൽനിന്നും ലഭിക്കുന്ന പഠിത്തമെല്ലാം സ്ത്രീകൾക്കു് ഈ കലാലയത്തിൽ നിന്നും സമ്പാദിക്കാം. നിങ്ങൾ ഭയപ്പെടേണ്ട. സ്ത്രീകളുടെ തല ചെറുതാണു്, ചെറിയ തലയുള്ള പുരുഷന്മാരെല്ലാം ബുദ്ധിഹീനന്മാരാണോ? നേർമ്മക്കുടിയാൽ വലിപ്പം കുറയും: പട്ടാളത്തിനു കയറിനെക്കാൾ മുഴുപ്പു കുറയുന്നില്ലേ? എന്നു മാത്രവുമല്ല, തലയുടെ ഗതി കൈയുടേതുപോലെ തന്നെ. രണ്ടും ഉപയോഗത്താലേ വിപുലമാകയുള്ളൂ. പുരുഷന്മാരുടെ

മസ്സിഷ്കത്തിനു വൈപുല്യം ഉണ്ടെങ്കിൽ അതു സാധകം കൊണ്ടുവന്നിട്ടുള്ളതാണു്. ശക്തിക്കുട്ടികൾ കൊണ്ടല്ലീ പുരുഷൻമുമ്പെ പടനിലത്തിൽ ഇറങ്ങിയെന്നോ? ശരി; ഏതാനും തലമുറക്കാലം സ്ത്രീകൾ അല്പസതയിൽ കാലം കഴിച്ചു. അതു പോകട്ടെ, പ്രായപൂർത്തിയും ആയുർദൈർഘ്യവും സ്ത്രീകൾക്കാണു് അധികം കാണുന്നതു്. സ്ത്രീകളിൽ ഖ്യാതിയുള്ളവർ ഉണ്ടായിരുന്നു. എണ്ണമല്ല കാര്യം. പുരുഷന്മാർപോലും മാതൃകകളായി ഗണിച്ചുവരുന്നതു കാപ്പിരി, ക്രുപ്പിരി, മലയൻ, പുലയൻ എന്ന വേലക്കാരെ അല്ല—പിന്നെയോ, പുരുഷഗണത്തിൽതന്നെ ഹോമർ, പ്ലേറോ, വെർജിൽ ഇത്യാദി ധീരന്മാരെയല്ലേ, നാം വന്ദ്യന്മാരായി വച്ചിരിക്കുന്നതു്? അതുപോലെ സ്ത്രീകളിലും മഹത്വമുള്ളവർ ഉണ്ടായിരുന്നു. അവർ നമുക്കു വഴികാണിച്ചു തന്നിട്ടുണ്ടു്. എലിസബത്തു് മുതലായവർ രാജ്യഭരണവിഷയത്തിലും പാവമായിരുന്ന ജോൺ മുതലായവർ യുദ്ധകാര്യത്തിലും സാപ്പൊ ആദികവി സാരസ്യത്തിലും, പുരുഷന്മാരോടു കിടനില്ക്കുകയും, അവരെ അതിശയിക്കയും ചെയ്തിട്ടില്ലേ? വിശിഷ്യ, തന്റെ രാജത്വത്തേയും സുഖാനുഭോഗത്തേയും മറവും ത്യജിച്ചു വർത്തമാനാതിക്കായി ഭഗീരഥയത്നം ചെയ്വാൻ സോത്സാഹം ബദ്ധവ്രതയായി വർത്തിക്കുന്ന നമ്മുടെ കൊച്ചുതമ്പുരാട്ടിയുടെ ജീവിതം ഉപര്യുപരി മന്യാഭിവൃദ്ധിയെ പ്രാപിക്കട്ടെ. പഴയ സമ്പ്രദായം പുരുഷന്മാരുടെ ഹാസ്യം, ഇവയിൽനിന്നും അകലെ വസിച്ചു് യാതൊരു ഭയവും കൂടാതെ സുഖമായി പഠിക്കുവിൻ, വിജ്ഞനയെ പ്രാപിക്കുവിൻ, കുമാരിയുടെ ഉദ്യമത്തിനു വിജയംവരുത്തുവിൻ!" ഇപ്രകാരം പല വലിയ തത്വങ്ങളെ പ്രതിപാദിച്ചതിന്റെ ശേഷം ഈ ഭാവിപ്രശ്നം വചിച്ചു സുമതി വിരമിച്ചു,—"നാനായിടങ്ങളിലും ആലോചനയിലും, ഗൃഹവൃത്തിയിലും, ദുർഘടമായ

ലൌകിക വ്യാപാരത്തിലും, ഉദ്വാഹകൃത്യനിർവ്വഹണത്തിലും, ശാസ്ത്രവിധികല്പനയിലും, സംഗീതം ചിത്രലേഖനം, ശില്പവേല, ഗുണദോഷകഥനം, സൽകവനം, മാനുഷബുദ്ധിയെ വികസിപ്പിക്കുന്ന കല്പനാശക്തിയുടെ സൽഗതി, ഇത്യാദികർമ്മങ്ങളിലും സ്ത്രീയുടേയും പുരുഷന്റെയും ബുദ്ധി ഒന്നുപോലെ പ്രവേശിച്ചു ശോഭിക്കുന്നതാണു്."

ഇതിന്റെശേഷം സുമതി ഞങ്ങളെ അടുക്കൽവിളിച്ചു. മറവുള്ളവർ പിരിഞ്ഞുപോയി; സ്വാഗതത്തുപേണ ഞങ്ങളോടു ഓരോന്നു പറഞ്ഞുനില്ക്കുവേ, പെട്ടെന്നുസംശയിച്ചു സഗദ്ഗദം "എന്റെ എന്റെ സോദരൻ"എന്നു ഞെട്ടിപ്പറഞ്ഞു. "അതെ, സോദരീ" എന്നു മെല്ലെ മോഹനൻ. അപ്പോൾ അവൾ,—അയ്യോ! നിങ്ങൾ ഇവിടെ എന്തിനു വന്നു? ഈ വേഷത്തിൽ? ഇവരോ?ഇവരാരാണു്? പ്രാക്രട്ടിൽ പാമ്പു കേറിയോ?ഒരു ക്രൂരസർപ്പങ്ങൾ, ഈശ്വരോരക്ഷതു, കൃത്രിമം! കൃത്രിമം, കൃത്രിമം!" എന്നു വിളിക്രൂട്ടാൻ ഭാവിച്ചു. "കൃത്രിമം ഒന്നുമില്ല." എന്നുമോഹനൻ പറഞ്ഞു. അപ്പോൾ സോദരി,—"കഷ്ടം! ഭാഗ്യംകെട്ട ബാലാ, കതകിന്മേൽ കൊത്തിയിരിക്കുന്ന പരസ്യം,—"ഇതിനുള്ളിൽ കടക്കുന്ന പുരുഷൻ മരണശിക്ഷയ്ക്കു അർഹനാകും—അതു വായിച്ചില്ലെ എന്നു പറഞ്ഞു. അതുകേട്ടു മോഹനൻ,—"ഞാൻ ഏതായാലും വന്നു കഴിഞ്ഞു,—മോഹിനികളായ ഇവിടത്തെ നാരീമണികൾക്കെന്നെകൊന്നിട്ടെന്തുവേണം" എന്നുചോദിച്ചു. "കായ്യം വല്ലാതെയായി, ഇതുനേരംപോക്കല്ല മൂപ്പുള്ളകത്തിയെടുത്തു കളിക്കരുതു്. എനിക്കു പറയാതിരിക്കാൻനിവൃത്തിയില്ല. ഞാൻശപഥംചെയ്തുപോയി. കുമാരിയോ ഇട്ടതു ചട്ടം! വജ്രസമം!" എന്നു സുമതി പറഞ്ഞപ്പോൾ,—എന്നാൽ, സോദരി, അങ്ങനെ ആകട്ടെ; പിറാനെകൊന്നു കളത്തിൽ കെട്ടിത്തുക്കുംപോലെ എന്നെ വധിച്ചു വാതൽക്കൽതന്നെശരീരത്തെ അടക്കംചെയ്യുകൊ

ള്ളുക. അടുത്തു ഒരു കല്ലിന്മേൽ ഇതും കൊത്തിവച്ചേക്കു,— സ്ത്രീജനങ്ങളുടെ ഐശ്വര്യൈകതല്പരയായ സോദരിയാൽ വധിക്കപ്പെട്ട സോദരന്റെ ശരീരം അടിയിൽ കിടക്കുന്നു എന്നു മോഹനനും. "സുമതിയെ, കാണുകയും, പീയൂഷ വാക്കുകളെ കേൾക്കയും, ചെയ്കകഴിഞ്ഞു. എന്നേയും വധിച്ചേക്കു" എന്നു സരളനും ഉത്തരം പറഞ്ഞു.

ആ തവ്വിൽ ഞാനും പറഞ്ഞു തുടങ്ങി:—"ഞാൻ എന്റെ സ്വരൂപത്തെ ഈ വേഷത്തിൽ മറച്ചിരിക്കുന്നുവെങ്കിലും, എനിക്കു നേരിനേതന്നെയാണിഷ്ടം. സത്യം കേൾക്കണം. ഞാൻ ഭവതിയുടെ സ്വന്തനാട്ടിലെ കുമാരരാജാവാണു. കുമാരിയെ വേളികഴിക്കുന്നതിനു കടപ്പെട്ടവനും തന്നെ. ഇവിടെ ഞാൻ വന്നതു കുമാരി ഇവിടെ ഇരിക്കുന്നതുകൊണ്ടുതന്നെ. വേറെ വഴി കണ്ടില്ല. അതാണു ഈ വേഷത്തിൽ വരാൻ കാരണം." ഇതുകേട്ട് സുമതി,—"സ്വാമി യുവരാജാവേ, എനിക്കു പ്രത്യേകം ഒരു രാജ്യവും ഇല്ല. ഉണ്ടെങ്കിൽ ഇതാണുള്ളതു്. മുൻ നിശ്ചയമൊ? അക്കഥ ഇവിടെ മിണ്ടരുതേ, ഈ ശ്രുശ്രൂഷാമന്ദിരത്തിനുള്ളിൽ പ്രേമത്തെപ്പറ്റി ഉരിയാടരുതേ. എനിക്കു ഒരധികാരവും ഇല്ല. ഇടി എപ്പോൾ വീഴുമെന്നു അറിഞ്ഞില്ല. കരുതി ഇരുന്നുകൊള്ളുവിൻ ഞാൻ ഒരു വാക്കു പറഞ്ഞാൽ,—" എന്നുപറഞ്ഞു. അതിനുത്തരംഞാൻ,— "വരട്ടെ. സാവല്ലം ആലോചിക്കണം. ഈ പരസ്യത്തെപ്പറ്റി എനിക്കൊരു ഭയവും ഇല്ല. വയലുകളിലും മറവും രൂപം കെട്ടിവച്ചു് പക്ഷികളെ ഭയപ്പെടുത്തുംവിധം, ഉള്ള സന്ദ്രടായമാണിതും. അല്ല, അതുപോലെ പ്രവർത്തിക്കാനാണു ഭാവമെങ്കിൽ, ഭവിഷ്യത്തു എന്തായിരിക്കും? യുദ്ധമോ? അപ്പൊഴൊ? നിങ്ങളുടെ വേല തുലഞ്ഞു. വിദ്യാലയവും, പുതിയ ഏർപ്പാടും നാസ്തി" എന്നു പറഞ്ഞു. "അതൊന്നും എനിക്കറിഞ്ഞിട്ടാവശ്യമില്ല. അതെല്ലാം കുമാരി

തീച്ചയാക്കിക്കൊള്ളട്ടെ. നിങ്ങൾ വലിയ ആപത്തിലായി. ഞാൻ പോകുന്നു." എന്നു അവൾ പ്രതിഭാഷണം ചെയ്തു.

ഞാൻ വീണ്ടും പറഞ്ഞു:—"നിങ്ങൾ തന്നെയോ സുമതി?—അച്ഛൻരാജാവിന്റെ കൊട്ടാരത്തിലുള്ള പടത്തിൽകാണുന്ന മോഹനൻ പ്രഭുവിന്റെവംശത്തിൽജനിച്ചവൾ നിങ്ങൾ തന്നെയൊ? അദ്ദേഹം സ്വാമിഭക്തിയുള്ള ആളായിരുന്നു: അപ്പൂപ്പൻരാജാവു് പോക്കളത്തിൽ മറിവേറു വീണപ്പോൾ—സഹചരന്മാർ മിക്കവരും ഓടിപ്പോയ സന്ദർഭത്തിൽ ആ പ്രഭു മാത്രമേ അടുത്തുനിന്നുള്ളു. ആ പടം കാണുമ്പോഴെല്ലാം ഞങ്ങൾ മോഹനൻപ്രഭുവിന്റെ വംശക്കാരെ സ്തുതിക്കാറുണ്ടു്. അപ്പോൾ മോഹനൻ,—"ഭവതിതന്നെയോ ആ സുമതി?—എന്റെ കൂടെ കളിച്ചു നടക്കയും, പന്താടുകയും, പാടുകയും, പട്ടം പറത്തുകയും, പൂച്ചയെ ഓടിക്കയും, മറവും ചെയ്ത സോദരി? ഞാൻ ദീനത്തിൽ കിടക്കുന്ന സമയം അടുക്കൽ ഇരുന്നു കരയുകയും, മരുന്നു തരികയും, കഥ പറകയും എന്നെ ആശ്വസിപ്പിക്കയും ചെയ്ത സുമതിയായ സോദരീ? അന്നു നീ സോദരിയായിരുന്നു; ഇന്നോ?"

സോദരൻ:—സുമതി ഇതുതന്നെ. ഈ ദേവിയുടെ കാൽക്കൽ ഇരുന്നു വിദ്യപഠിക്കാൻ മാത്രം ഇതേ ഉള്ളു എങ്കിൽ ഞാൻ ഈ വേഷംതന്നെ എന്നും ധരിച്ചുകൊള്ളാം. എനിക്കു ഭവതിയുടെ സമീപം വസിക്കണമെന്നേ മോഹം ഉള്ളു.

ഞാൻ ഒന്നുകൂടി പിടിമുറുക്കി, പറഞ്ഞുതുടങ്ങി:—"ഭവതി തന്നെയല്ലെ, സുമതിഅമ്മ. വിവാഹദിനം ബന്ധുക്കളോടും മറവും യാത്രപറഞ്ഞപ്പോൾ,—അച്ഛൻ ആലിംഗനം ചെയ്തു ചുംബിച്ചു് അനുഗ്രഹം നല്കിയസമയം,—പഴയകുറു ഒരിക്കലും ഇല്ലാതാകയില്ല," എന്നു പറഞ്ഞതു ഭവതിതന്നെ അല്ലെ? നമ്മുടെ രാജ്യത്തിലുള്ള ആരെങ്കി

ലും വല്ല സഹായവും ആവശ്യപ്പെട്ടാൽ, ഭവതി ഈ രാജ്യത്തിൽ ഇരിക്കുന്നിടത്തോളം അതു ചെയ്തുകൊടുക്കാമെന്നു പറഞ്ഞതു ഈ സുമതിയമ്മ തന്നെ, അല്ലെ? നോക്കണം. ഇതാ ഞാനും ഇവരും ഭവതിയുടെ സഹായത്തെ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

മോഹനൻ:—സുമതിയാണോ ഇതു്? അന്നൊരിക്കൽ മാൻകുട്ടി,—നമ്മുടെ ഓമന മാൻകുട്ടി—അമ്പേറുഭയന്നു് ഓടി വന്നപ്പോൾ അതിനെ മടിയിൽ കിടത്തി തലോടി കരഞ്ഞു ദുഃഖിച്ച സുമതി ഇന്നു എവിടെ? നിങ്ങളുടെ വസ്ത്രത്തിൽ അതിന്റെ രക്തംവീണപ്പോൾ അന്നു നിങ്ങൾ കരഞ്ഞതെന്തിനു? അതു വെറും മൃഗത്തിന്റെ രക്തമായിരുന്നു, സോദരന്റേതല്ലായിരുന്നല്ലോ? പിന്നെ കണ്ണുനീർ തൂകിയതെന്തിനു? എന്റെ ഈ ഓമനമരുമകളാണെ, ഈ കുഞ്ഞിനാണെ, സത്യം! ഒരു സുമതി കരുണയുള്ളവൾ പണ്ടുണ്ടായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ അവൾ ഇങ്ങനെ ആയിത്തീർന്നോ!

സരളൻ:—ഭവതി സുമതിതന്നെ. ഈ ഓമനക്കുഞ്ഞിനെ കണ്ടാൽ ആരുതന്നെ കൈയിലെടുക്കയില്ല. ഈ തങ്കത്തിന്റെ അമ്മ! സുമതി പല മനോവികാരങ്ങൾക്കുമിരയായി ഭവിച്ചു. ഉത്തരം സ്വല്പനേരം കഴിഞ്ഞു ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു. "നിങ്ങൾ പേ പറയാതിരിക്കുവിൻ! സംസാരം മതിയാക്കുവിൻ! സ്വാർത്ഥയിലെ സ്ത്രീകളെ സ്മരിക്കുന്ന എനിക്കു മനശ്ചാഞ്ചല്യത്തെ അടക്കാൻ ശക്തിയുണ്ടാകയില്ലെ? ഒരു മഹത്തായ കാര്യത്തെ സാദ്ധ്യമാക്കാനായി എനിക്കു സ്വാർത്ഥത്തെ ത്യജിക്കാൻകഴിയുകയില്ലെ? രാജ്യത്തിന്റെ ക്ഷേമത്തിനുവേണ്ടി റോമാദേശക്കാരനായ ബ്രൂട്ടസ്സ് തന്റെ ഔരസപുത്രന്മാരുടെ വധത്തെപ്പോലും അനുവദിച്ചില്ലെ? അയാൾ മഹാനാണെന്നു നിങ്ങൾ പുരുഷന്മാർതന്നെ സമ്മതിച്ചിട്ടുണ്ടു്. വേണ്ടിവന്നാൽ, അതാ

യതു ഞങ്ങളുടെ, സ്ത്രീജനങ്ങളുടെ കായ്ലാഭത്തിനു വേണ്ടി വന്നാൽ, ഈ കുഞ്ഞിനെ പോലും ഞാൻ,—എന്ത്! ലോ കാല്മായ സ്ത്രീകളുടെ അഭ്യുന്നതിക്കായി ഞാൻ സ്വാർത്ഥത്തെ ത്യാഗംചെയ്യാൻ വ്രതം എടുത്തവൾ അല്ലെ? സോദരൻ, രാജകുമാരൻ എന്നവരെ രക്ഷിക്കാനായി,—സ്വന്ത കായ്സാധ്യത്തിനായി മാത്രം ഞാൻ ധർമ്മത്തെ വെടിയുകയൊ? ഞാൻ ഒരു ചില്ലറ സഹായം മാത്രം ചെയ്യാം. അതു എനിക്കും മംഗളകരമായി ഭവിക്കട്ടെ! സ്വാർത്ഥവും ധർമ്മവും തമ്മിൽ കയക്കുമ്പോൾ മഹാവിഷമംതന്നെ,—പ്രാണസങ്കടം! ഞാൻ ചെയ്യുന്നതു മനസ്സാക്ഷിക്കു സമ്മതമാകുമോ എന്നു സംശയം! ഏതായാലും പറയുന്നതുകേൾക്കുക,—സത്യം ചെയ്യിൻ. (അല്ലെങ്കിൽ നിങ്ങൾക്കുതന്നെ നാശം)—കഴിവുള്ളപ്പോൾ തരം കിട്ടിയ ഉടൻ ഇന്നോ നാളയൊ വന്നപോലെ നിങ്ങൾ ഇവിടെനിന്നു കടന്നു പൊയ്ക്കൊള്ളണം. കാട്ടുനൂറുത്തുനിന്നു വന്നവർ,—പഠിക്കാൻ താല്പര്യമില്ലാത്തവർ,—ഇവിടത്തെ നടവടികളെക്കണ്ടു ഭയന്നോടിപ്പോയി-അതുംന്നായി, എന്നു ഞങ്ങൾ പറഞ്ഞു കായ്യം നേരെയാക്കിക്കൊള്ളാം. എല്ലാവരും സത്യം ചെയ്യിൻ!"

ഞങ്ങൾക്കു വേറെ ഗതി എന്ത്? സത്യം ചെയ്യ എന്നു പറഞ്ഞാൽ മതിയല്ലൊ! പുത്തനായി കൂട്ടിലിട്ടടച്ച ഒരു വന്യമൃഗത്തെപ്പോലെ, സുമതി അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും കുറെ നേരം അലഞ്ഞതിൻെറശേഷം മോഹനൻെറ അടുക്കൽ ചെന്നു നിന്നു. അയാളുടെ കൈകളെ അവൾ സസ്നേഹം ഗ്രഹിച്ചു സസ്മിതം പറഞ്ഞു,—"കണ്ടപ്പോൾ തന്നെ കായ്യം മനസ്സിലായി; അതുറഞ്ഞു കഴിഞ്ഞു. ഇതു വളർന്നിട്ടും മുഖത്തിനു വ്യത്യാസം വന്നിട്ടില്ല. സോദരനെ കണ്ടതിൽവച്ച് സന്തോഷവും സന്താപവും ഉണ്ടാകുന്നുണ്ട്. അയ്യൊ! കുഞ്ഞു,ഞാൻ നിന്നെ കാലനു ഇരകൊട്ട

ക്കുകയോ? കഷ്ടം! ഹാ കഷ്ടം! മുമ്പുപറഞ്ഞതു ധമ്മബുദ്ധി യാണു"; ഞാനല്ലാ ഞാൻ തട്ടിമൂളിച്ചുകാണിച്ച കാഠിന്യത്തെ സോദരൻ വിസ്മരിച്ചാലും. അമ്മയ്ക്കു സൌഖ്യം തന്നെയൊ? പിന്നീടു് അവരാകട്ടെ—സോദരീസോദരന്മാർ ഏറെനേരം കുശലപ്രശ്നം ചെയ്തും, പഴംകഥ പറഞ്ഞും ഇരുന്നു. സ്വല്പമുരെ അതൊക്കെ കണ്ടും കേട്ടും ഞങ്ങളും ഇരിക്കുവെ,—"വിശ്രുതകന്യകയുടെ എഴുത്തിതാ," എന്നൊരുശബ്ദം! സുമതി ഞെട്ടിപുറകോട്ടു മാറി. ഞങ്ങടം കഴുത്തുതിരിച്ചുനോക്കി. അവിടെവന്നതുഞങ്ങടംകണ്ടതും വിശ്രുത അമ്മയുടെ മകടം,—നിർമ്മലമതി അമല എന്നകുട്ടിയെ ആയിരുന്നു. ശരൽക്കാലം,—അച്ഛസ്ഫടികജലം—നദീതടത്തിലെ ശിലാഖണ്ഡങ്ങളെ സ്പഷ്ടമായി പ്രതിബിംബിക്കുംപോലെ അമലയുടെ നയനങ്ങടം അവളുടെ ഹൃദയത്തിലെ വിചാരമുകുളാവലിയെ പ്രകാശപ്പെടുത്തി.

ആ കുമാരി പെൺകുട്ടി വാതക്കൽ നിന്നു. സുമതി അവളോടു്,—"ഓ, അമലേ, കുഞ്ഞേ, നീ എപ്പോടം വന്നു? നേരം കുറെ ആയൊ? ഇവിടെ നടന്നതു കേട്ടൊ? കണ്ടൊ? എന്നു ചോദിച്ചു. അമല, "അമ്മ ക്ഷമിക്കണം. ഞാൻ കേട്ടുപോയി; എന്തുചെയ്യാം? കേടംക്കണമെന്നു എനിക്കു് ആഗ്രഹമില്ലായിരുന്നു.. എന്നാൽ—അമ്മ ശങ്കിക്കേണ്ടാ; ധീരപുരുഷന്മാരായ മൂന്നുപേരെ കാലനു കൊടുക്കുവാൻ ഒരുമ്പെടുന്ന നീചഹൃദയത്തെ ധരിക്കുന്നില്ല ഞാൻ" എന്നുത്തരം പറഞ്ഞു. സുമതി—അമലയോടു്, "കുഞ്ഞെ നിന്നെ ഞാൻ സ്വാത്മനാ വിശ്വസിക്കുകയും സ്നേഹിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. നാം തമ്മിലുള്ള സ്നേഹവാത്സല്യബന്ധം ഇന്നുമുതല്ലുണ്ടായതല്ല? എങ്കിലും കുഞ്ഞെ, നിന്റെ അമ്മയുടെ ശീലം പേടിക്കുത്തക്കതാണു്. വിചാരംക്രൂടാതെ വല്ലതും അബദ്ധം പുലമ്പിപ്പോകരുതെ! കായ്യം തെറ്റിപ്പോയാൽ ഈ മന്ദിരവും എന്റെ

പേരും ഇവരുടെ ജീവനും ഒക്കെ പൊയ്പോകുമേ! ഭദ്രം, ഭദ്രം, കുഞ്ഞെ." ഇപ്രകാരം താക്കീതു ചെയ്തു. "അയ്യൊ, എന്നെ ഒട്ടും സംശയിക്കേണ്ട. ഞാൻ ഒരിക്കലും പറയുകയില്ല; സംശയം വേണ്ടാ എതുയും യുക്തിയുള്ള അസ്പഷ്ടിയകളും എതുയും അഗാധബുദ്ധികളായ ഷേഖാകളും വന്നാലും ഞാൻ തീരെ ക്രുസുകയില്ല."എന്ന അമല ഉത്തരം പറഞ്ഞു! അന്നേരം സുമതി—"എന്നാൽ അങ്ങനെ ആകട്ടെ. പുതിയ ദീപം ഉജ്ജ്വലിതമായി വിളങ്ങട്ടെ! ശാന്തി വരട്ടെ! ബുദ്ധിമാൻ ബുദ്ധിമതിയുടെ സമീപത്തു ചെന്നു ചേരട്ടെ" എന്നു പറഞ്ഞു. അന്നേരം 'സരളൻ' ഇടയിൽ വന്നു പറഞ്ഞു—"അമ്മെ ധീമാന്മാരിൽ ഒന്നാമനായ അയാൾ ധീമതികളിൽ ഒന്നാംപേരുകാരിയായ അവളെ ദേവദാരുനിമ്മിതമായ മന്ദിരത്തിൽവച്ചു സ്വാഗതസൽക്കാരം ചെയ്തു! ഭവതി ഞങ്ങളുടെ—എന്റെ കായ്യം ഇരിക്കട്ടെ—അവിടത്തെ കാരുണ്യത്താൽ ജീവിക്കേണ്ടവരായ ഞങ്ങളുടെ രാജ്യത്തിൽ വരുന്നകാലം ഞങ്ങൾ ഭവതിയെ പൊന്നുപോലെ സൽക്കരിച്ചുബഹുമാനിക്കും." സുമതി തഥാസ്തു എന്നു പറഞ്ഞു—"നിങ്ങൾ ഇപ്പോൾ പോകുതന്നെ. എത്ര നേരമായി ഇവിടെ നിന്നുള്ള സംസാരം. മേൽ പുടവകളെ പുതച്ചു നടക്കുവിൻ. വൈദ്യുഷ്യത്തെ വാഞ്ഛിക്കുന്നവർ ഇവിടെ ചെയ്തുപോരുന്നതു അങ്ങനെ ആണു്. മിതഭാഷിണികളായി വർത്തിക്കുവിൻ! ക്രുട്ടക്രുടി നടക്കരുതു്. ശപഥത്തെ വിസ്മരിക്കരുതു്. എല്ലാം നന്നായി വരട്ടെ" എന്നു ഗുണദോഷം പറഞ്ഞു ഞങ്ങളെ വിട്ടയച്ചു."

ഞങ്ങൾ പോകാൻ ഒരുങ്ങി. സരളൻ കുഞ്ഞിനെ ഇട്ടപ്പിൽ എടുത്തു ചുംബിക്കയും കളിപ്പിക്കയും ചെയ്തു. സുമതി സസ്മിതം നോക്കി രസിച്ചുനിന്നതിന്റെശേഷം ഞങ്ങളുടെ ക്രുടിക്കാഴ്ച അവസാനിച്ചു. അതിൽപിന്നീടു്

അർദ്ധചന്ദ്രാകൃതിയിൽ ഉള്ള നാടകശാലകളിൽക്കൂടി ഞങ്ങളും നടന്നുപോയി. ചില മുറികളിൽ നടന്ന പ്രസംഗങ്ങളെ ഞങ്ങളും കുറെ കേട്ടു. ചതുരപ്പലകകളിന്മേൽ വരയ്ക്കപ്പെട്ടിരുന്ന ക്ഷേത്രഗണിതസംബന്ധമായ വൃത്തരേഖകളും, ത്രികോണങ്ങളും, ചതുരങ്ങളും എത്ര കുറെമറവായിരുന്നു! ഒരിടത്തു വിദുഷികൾ മഹാകാവ്യങ്ങളെ വ്യാഖ്യാനിച്ചു; വേറൊരിടത്തു ആപ്തവചനങ്ങളും പ്രമാണങ്ങളും, സുഭാഷിതങ്ങളും ഇവയുടെ ഒരു ആറാട്ടു പൊടിപൂരമായി നടന്നു; പിന്നെ ഒരിടത്തു ചരിത്രം, തത്വജ്ഞാനം, സദാചാരശാസ്ത്രം, ഗോളശാസ്ത്രം, പ്രകൃതിശാസ്ത്രം, രസതന്ത്രം—ഇത്യാദി വിഷയങ്ങളെപ്പറ്റി ഓരോ വിദുഷികൾ പ്രതിപാദിക്കുന്നതിനെ ഞങ്ങൾ ശ്രവിച്ചു. രാത്രിയിൽ വേലിപൊളിച്ചു യഥേഷ്ടം വയലിൽ ഇറങ്ങി നെല്ലുതിന്നുകൊഴുത്ത മൂന്നു കാളകളെപ്പോലെ ഞങ്ങൾ ഈ പ്രസംഗങ്ങളെ ഭക്ഷിച്ചു ജ്ഞാനപൂർണ്ണന്മാരായി. "ക്രൂരന്മാരെ നമ്മെപ്പോലെതന്നെ ഇവരും ഈ കായ്ങ്ങളെ ഭംഗിയായി നിർവ്വഹിക്കുന്നുണ്ടു്." എന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞു: "പഴയ വഴി. തെളിഞ്ഞ വഴിയെ പോകാനെന്തുപ്രയാസം? അവർ എന്തെങ്കിലും പുതുതായി കണ്ടുപിടിച്ചോ?" എന്നു് സരളൻ ചോദിച്ചു. മോഹനൻ പറഞ്ഞു—അങ്ങനെ പറയരുതെ നന്ദികേടു, സുമതിയുടെ പ്രസംഗത്തിൽനിന്നു് ഇത്രെ ഗ്രഹിച്ചുള്ളു അല്ലേ? താൻ ഏതു് അസംബന്ധമാണു ജല്പിച്ചതു്. അപ്പോൾ എനിക്കു ലജ്ജതോന്നി എന്നു പറഞ്ഞു. അതിനുസരളൻ മറുവടി പറഞ്ഞു.—അസംബന്ധം അല്ല അന്തസ്സാരം ഉണ്ടു്. എനിക്കു അറിവിനെ നൽകിയവളെ ഞാൻ അറിവുള്ളവൾ എന്നു വിളിക്കണ്ടെ? സുമതിയുടെ വാക്കുകേട്ട ഞാൻ ഒരു നിമിഷത്തിൽ വിദ്വാനായിത്തീർന്നു. ഈ വിദ്യാലയത്തിൽ ഒരായിരം ഹൃദയങ്ങൾ തരിശ്ശു കിടക്കുന്നുണ്ടു്. മുനയി

ല്ലാത്ത അമ്പുകളെ എയ്യുന്ന ബാലമന്മഥന്മാർ ഇവിടെ ചെയ്യുന്ന സാഹസം എത്ര വിഫലം! ഞാൻ ഇവിടെ വന്നു കേറി, മന്മഥഗണത്തിന്റെ നായകനും വന്നു വശമായി. അയാൾ ആദ്യം എന്റെ നേക്കാണു പ്രയോഗിച്ചതു്. ലാക്കു ഒട്ടും തെറ്റിയിട്ടില്ല. അമ്പു നേരേ നെഞ്ചിൽതന്നെ കൊണ്ടു. ഇപ്പോൾ കായ്യം മനസ്സിലായൊ? മോഹനാ ഞാൻ തേടുന്നതു സാന്ദനത്തേയോ ഛായയേയോ സൂക്ഷ്മത്തേയോ, സ്വപ്നത്തേയോ? ഞാൻ ശാപം ഏറ്റവൻ അല്ല. എനിക്കു ബാധോപദ്രവവും ഇല്ല. സാധനത്തെ കണ്ടാൽ ഞാൻ ഉടൻ അതിനെ അറിയുന്നുണ്ടു്. മൂന്നു ഗ്രാമം എന്നതു സത്യമോ സ്വപ്നമോ? അമ്മയുടെ കൈകായ്ക്കാരി ഛായതന്നെയോ, അതോ വാസ്തവം തന്നെയൊ? നമ്മുടെ ഗ്രഹപ്പിഴ ഒഴിയാറായി എന്നു തോന്നുന്നു, ഗ്രാമങ്ങൾ എനിക്കുതന്നെ വേണം. അവയുടെ പോന്നമ്മയെ എനിക്കുതന്നെ വിവാഹം ചെയ്യണം. ഞാൻ ഒട്ട തകർത്തു പറഞ്ഞേനേ. പക്ഷേ ഈ സ്ത്രീവേഷവും ആ വിദൂഷികളും എന്റെ ധൈര്യത്തെ ഇല്ലാതാക്കി. പ്രസംഗവർഷം വിദ്യാർത്ഥിനികളായ വേഴാമ്പലുകളുടെ ജ്ഞാനജലപാനതൽപരത, അഹോ! ആശ്ചര്യം, ഒന്നു രണ്ടു തവണ എടുത്തു ചാടിയേക്കുമോ എന്നു ഞാൻ ഭയന്നു,—ഹേ! ശബ്ദമേ അടങ്ങുക, കിളിമൊഴിയാകുക; നയനങ്ങളെ ഇണതേടി പോകാതെ മെല്ലെ താഴ്വിൻ, പാദങ്ങളെ സാവധാനം ചരിക്കുവിൻ; മുഖമേ രക്തപ്രസാദം കൈക്കൊള്ളുക. ഓ, മണി അടിക്കുന്നു; ഭക്ഷണത്തിനു സമയമായി.

ഞങ്ങൾ എല്ലാപേരും നടപ്പന്തൽ കടന്നു ഭോജനശാലയിലേക്കു പോയി. അവിടെ പല തരത്തിലും പല മാതിരിയിലും ഉള്ള യുവതികൾ വന്നു ചേർന്നിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ആയിരത്തിലധികം കണ്ണുകൾ പലയിടം പായുന്ന

ഈ സ്ഥലത്തു ഞാൻ സാക്ഷാൽ പനിമതി ബിംബമായ നക്ഷത്രങ്ങളുടെ ഇടയിൽ വിളങ്ങും കുമാരിയെ മാത്രമേ എന്റെ നയനങ്ങൾക്കു ലക്ഷ്യം ആക്കിയുള്ളു കുമാരിയും, വിദൂഷികളും, ശാസ്ത്രീയമായ വിഷയങ്ങളെക്കുറിച്ചു സംഭാഷണം ചെയ്തു. ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു വളരെ കഠിനവും അതിനിബിഡവും ആയ പദത്തെ അവർ ഉപയോഗിച്ചു. ഗവിഷ്ടയായ വിദൂഷി വിസ്മയമാത്രം ഞങ്ങളെ ഏറുകണ്ണിട്ടു നോക്കി. അവളുടെ കുമ്പിനെ പരസ്യമാക്കി. സാധുവായ മൃഗത്തെ കറിയാക്കി; ചാടിക്കൊല്ലുവാൻ ഭാവിക്കുന്ന വ്യാഘ്രത്തിന്റെ സ്മരണ അവളെ കണ്ടപ്പോൾ ഞങ്ങളിൽ ഉണ്ടായി. സാപ്പാട്ടു കഴിഞ്ഞതിന്റെ ശേഷം ഞങ്ങൾ ഉദ്യാനത്തിലേക്കു പോയി! ചിലർ ഏകാന്തമായി ശ്ലോകം ഉരുവിട്ടും, ചിലർ പുസ്തകം വായിക്കുന്ന ഭാവത്തെ നടിച്ചും, ചിലർ കളിവള്ളം തുഴഞ്ഞും, ചിലർ ഒളിച്ചു കളിച്ചും, ചിലർ പന്താടിയും, ചിലർ വൃക്ഷച്ഛായയിൽ കടന്നു വിശ്രമിച്ചും ഉല്ലാസമായി നേരം കഴിച്ചുകൂട്ടി. പ്രായം ചെന്ന കുട്ടികളിൽ ചിലർ,—"നമ്മുടെ യൌവനം വൃഥാ പോകുന്നുവല്ലോ, നമുക്കു വളരെയൊക്കെ പഠിത്തം എന്തിനാണാവൊ? കല്യാണം കഴിക്കണം; സുഖമായിരിക്കണം; ഇത്രയല്ലെ നമുക്കു ആവശ്യം? ഒട്ടേറെ പഠിച്ചിട്ടുള്ള സ്ത്രീകളെ പുരുഷന്മാർ വെറുക്കുന്നു എന്നല്ലേ പറഞ്ഞു കേൾവി? എന്നു പറഞ്ഞു വിഷാദം പൂണ്ടിരുന്നു. എന്നാൽ ഞങ്ങൾ മൂവരും ഒരു ഭാഗത്തു ഒതുങ്ങിയിരുന്നേ ഉള്ളു. വിമലമാത്രം കൂടക്കൂടെ വന്നു ഞങ്ങളോടു അത്ഥം വച്ചു നേരംപോക്കു പറഞ്ഞു ഞങ്ങളുടെ സൈരസല്ലാപത്തെ, ഒരു വിധം സുന്ദരസ്വാതന്ത്ര്യത്തെ അവലംബിച്ചു് ആനന്ദമയമാക്കിത്തീർത്തിരുന്നു.

സൂര്യൻ അസ്തമിച്ചു; ഈശ്വരസ്തോത്രത്തിനു നേരം ആയി; ശ്രുവേസ്ത്രുക്കുകളെ ധരിച്ച അദ്ധ്വര്യുചിലവാനം

യുവതികളുടെ ഇടയിൽ ഞങ്ങളുംദേവാലയം പ്രവേശിച്ചു. ഞങ്ങളും കീർത്തനം ക്രുട്ടത്തിൽ പാടുകയും, പ്രാർത്ഥന പറകയും ചെയ്തു. കുമാരിയുടെ പ്രവൃത്തി പൂർണ്ണവിജയം പ്രാപിക്കട്ടെ! എന്നുള്ള ആശംസയെ മുഴക്കിയശേഷം എല്ലാവരും പിരിഞ്ഞു.

അടുത്തദിനം ഭാസ്കരൻ ഉദിച്ചു. ഞങ്ങൾ ഉറക്കത്തോടുങ്ങി, നട്ടുമുറിത്തു ചെന്നുനിന്നു. അപ്പോൾ സസംഭ്രമം വിമല, അവിടെ വന്നുചേർന്നു. രാത്രിയിൽ ഉറക്കമുണ്ടായിരുന്നില്ലെന്നും, ഏതോ സങ്കടവശാൽ വ്യസനം അനുഭവിച്ചിരുന്നുവെന്നും അവളുടെ മുഖം ഒരു വിളംബരം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി, എന്നു ഞങ്ങൾ അറിഞ്ഞു. അവൾ പറഞ്ഞു—ഓടുവിൻ, ക്ഷണം ഓടിപ്പൊയ്ക്കൊള്ളുവിൻ; അമ്മ കഥ എല്ലാം അറിഞ്ഞു കഴിഞ്ഞു. വിമല തൊണ്ടയിടറി ഇതുയും പറഞ്ഞപ്പോൾ, ഞാൻ അതെങ്ങിനെ ഉണ്ടായി എന്നു ചോദിച്ചു; അതിനു് അവൾ പറഞ്ഞ ഉത്തരം എന്റെ ബുദ്ധിമോശം, മഠത്തരം തന്നെ; എന്നു ഞാൻ സംശയിക്കുന്നു—തന്നെ എന്നാൽ അതാണെന്നു തീർച്ചയായി വയ്ക്കാൻ വയ്യാ; ഈഷന്മാത്രം എന്റെ തരക്കേടില്ലെന്നില്ലാ, കേട്ടറിഞ്ഞു വിധിക്കണം: ദിനംപ്രതി, രാത്രിയിൽ എന്റെ അമ്മ സുമതിയേയും അവളുടെ ക്ലാസിൽ പഠിക്കുന്നവരെയും, ആക്ഷേപിച്ചു സംസാരിക്കാറുണ്ടു്;—കുമാരി ശിരസ്സും, അമ്മയും സുമതിയും, ഭുജങ്ങളും ആയിരിക്കണമെന്നായിരുന്ന മുൻനിശ്ചയം, അതെല്ലാം പമ്പകടന്നു കഴിഞ്ഞു. സുമതിയാണത്രെ, ഇപ്പോൾ വലതു കൈ! ഞാൻ ഇടതു കൈ ആയിപ്പോയി, എന്നെ ഒന്നിനും ഇപ്പോൾ വിളിക്കുന്നില്ല. എനിക്കു ജോലിയും ഇപ്പോൾ അധികം ഇല്ല ബാലികകൾ അധികംപേരും സുമതിയുടെ സംഘത്തിൽ ആയി. എല്ലാവർക്കും ക്രൂരം അവളോടാണു്! ഇന്നലെ വന്നുചേർന്നില്ലെ. ഒരുക്രുട്ടം പെണ്ണുങ്ങൾ

അവരോ അവളുടെ ദേശക്കാരാണുപോലും. ഓഹോ അവളുടെ അടുക്കൽ പോ; നമുക്കു എന്തുചേതം? തന്നെപോകട്ടെ! നമുക്കു ഒട്ടും ഇല്ല. ആ മലമ്പുറത്തുകാരെ കണ്ടിട്ടില്ലെ? ശുദ്ധമേ മൂഢകഠം! അവർ സ്ത്രീകളൊ! പുരുഷന്മാരാണെന്നു തോന്നും എന്നു പറഞ്ഞു. ഇതു കേട്ടപ്പോൾ ഞാൻ വല്ലാതെയായി. അമ്മ കണ്ണുപറിക്കാതെ എന്നെതന്നെ നോക്കി. എന്റെ മുഖം രക്തമേറിയതാൽ ചുവന്നു എന്നുകണ്ടപ്പോൾ അമ്മ വീണ്ടും പറഞ്ഞു,—'നീ വളരെ ഒതുക്കവും അടക്കവും ഉള്ളവളാണേ! പുരുഷന്മാർ; സ്ത്രീകഠം, പുരുഷന്മാരുടെ കണക്കു കൊഴുത്തു തടിച്ചവർ; അവർ പുരുഷന്മാർ തന്നെ ആയിരിക്കട്ടെ. എന്നാൽ ആ വിവരം ഇങ്ങനെ ചുവന്ന വണ്ണത്തിൽ നിന്റെ മുഖത്തു എഴുതിക്കാണിക്കണൊ...പുരുഷന്മാർ,—തന്നെ യാതൊരു സംശയവും കൂടാതില്ലെ, കുതകടച്ചു ഇരുന്നു അവളോടു് എത്രനേരം അവർ സ്വകാര്യം പറഞ്ഞു! ശരി—അതെ—അങ്ങനെ അല്ലാതെ വരികയില്ലാ—അവർ—പുരുഷന്മാർ—തന്നെ അതുകേട്ടു ഞാൻ താനേ ഒന്നു ഞെട്ടി നീയും; ഇതു അറിഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു എന്നു അമ്മ എന്നോടു ചോദ്യം മുറുക്കി—എന്നോടു ഒന്നും ചോദിക്കേണ്ടാ എന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞപ്പോൾ അമ്മ,—അവഠം അറിഞ്ഞുകൊണ്ടു മറച്ചുവയ്ക്കുന്നു,—വെടിപ്പായി; എന്നു വ്യാഖ്യാനിച്ചു. സത്യം എങ്ങനെ എങ്കിലും അറിഞ്ഞു—ഇന്നു രാവിലെ കുമാരിയെ അമ്മ വിവരം ധരിപ്പിക്കും. സുമതിയമ്മയുടെ കായ്യം അപ്പോൾ വിഷമത്തിലാകും,—എന്നാൽ നിങ്ങഠംക്കു കടന്നുകളയാൻ സമയം ഉണ്ടു്. 'പോകുന്നതിനുമുമ്പു് എന്റെ തെറ്റിനെ ക്ഷമിച്ചു എന്നു പറഞ്ഞു് എന്റെ മനസ്സിനു ആശ്വാസം വരുത്തണേ!

വിമലയുടെ ദീനഭാവം കണ്ടു് സരളൻ കഥിച്ചു.—അല്ലയോ സുശീലേ, മുഖത്തു താരുണ്യം വിളങ്ങുന്നതു കുറേ

മാണൊ? ക്ലേശിച്ചു വിവർണ്ണയായി നില്ക്കേണ്ട. മുഖത്തു പ്രസന്നത വരുത്തിയാലും! എന്തായാലും വേണ്ടതില്ല. ഞങ്ങളെപ്പറ്റി യാതൊന്നും ഭയപ്പെടേണ്ട. വരുത്തിയാലും കരിങ്കല്ലിനെ ഉരുക്കാമോ എന്നു ഞാൻ ഒന്നു നോക്കട്ടെ, നടന്നു പോയി.

വിമല തല കുലുക്കി—അതും ഒട്ടും എളുപ്പമല്ലെന്നു കാണിച്ചു. അപ്പോൾ മോഹനൻ വലതു കൈക്കും ഇടതുകൈക്കും തമ്മിൽ പിണക്കം ഉണ്ടാകാൻ കാരണം എന്താണെന്നു അവളോടു ചോദിച്ചു. അപ്പോൾ ആ യുവതി പറഞ്ഞു തുടങ്ങി,—ഇപ്പോൾ കാലം കുറെ ആയി,—അവർ തമ്മിൽ എന്നും കിന്നരം തന്നെ, അമ്മയ്ക്കു കോപം കലശലാണു്. എപ്പൊഴും കിരുകിരാ എന്നു രാക്ക തന്നെ, ഞാൻ പെട്ടന്നു പാട്ടു് എനിക്കറിയാം. ഒരുവിധം കഴിച്ചു കൂട്ടുന്നതു വളരെ ബുദ്ധിമുട്ടിയാണു്. എന്റെ അച്ഛനെ ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല. ഒരു തിരുമണ്ടനെയാണു് കല്യാണം കഴിച്ചതെന്നു് അമ്മ പറഞ്ഞുപോരുന്നുണ്ടു്. അവക്കു് ഒന്നും ഹിതമാകുന്നില്ല. തൊട്ടതെല്ലാം കുറ്റം! ശൈശവത്തിൽ കുമാരിയെ വളർത്തിയതു് അമ്മയാണു്. രാജ്ഞി മരിച്ചതിന്റെ ശേഷം സുമതിയമ്മ വന്നതുവരെ അമ്മതന്നെ ആയിരുന്നു കുമാരിയുടെ കാര്യങ്ങളും അന്വേഷിച്ചുവന്നതു്. നിങ്ങളുടെ സോദരി വന്നതിൽപിന്നെ, കുമാരിയും അവരും ഒരുമിച്ചു കൂട്ടുകെട്ടായി. അവരുടെ മനസ്സു് തമ്മിൽ നന്നായി ഇണങ്ങി. അമ്മ ഇന്നും പറയുന്നതു അവരുടെ യുക്തിയെ എല്ലാം സുമതി മോഷ്ടിച്ചെടുത്തു് വിളമ്പി കുമാരിയെ വശീകരണം ചെയ്യ എന്നാണു് അഭിപ്രായചൊയ്യും എന്ന കുറ്റത്തിനു സുമതി ശിക്ഷാർഹയാണത്രേ! ഇങ്ങനെ അമ്മ ഓരോ കുട്ടം പറയും. എനിക്കു പോകാൻ വൈകി. ഇനിയും താമസിക്കാൻ നേരമില്ല. ഇത്രയും പറഞ്ഞു പക്ഷിയുടെ ചിറകടിപോലെ അവൾ ഓടിപ്പോയി.

ആ യുവതിയെ തന്നെ നോക്കി നിന്ന മോഹനൻ ആത്മഗതം പതുക്കെ പറഞ്ഞു:—"ശുദ്ധയാണു് വിമല, നിഷ്കളങ്ക നേരുകാരി. ഞാൻ വേഠംക്കയാണെങ്കിൽ അവളെത്തന്നെ വേഠംക്കും; മുഖത്തിന്റെ പരിഭ്രമംപോലും കോമളമായിരുന്നു! അവിടത്തെ ഗർവ്വിട്ടിടിച്ച മുക്കിയ ബുദ്ധിപ്പിഴയുള്ള രാജകുമാരിയുടേയോ, ശങ്കിടിക്കാരി സുമതിയുടെയോപോലല്ലാ, നിർമ്മലയായ ഈ കന്യക!"

ഇതുകേട്ട ഞാൻ വചിച്ചു:—കൊക്കു കൊക്കിനേയും, പ്രാവു പ്രാവിനേയും, ഗരുഡൻ ഗരുഡനേയും, വാഴ്ക്ക പതിവാണു്. എന്റെ കുമാരി! കുമാരിയെ എത്ര സ്തുതിച്ചാലും എനിക്കു മതിവരുന്നില്ല. കുമാരിയുടെ വഴി പിഴച്ചിരിക്കുന്നു. എന്നാലെന്തു്? ഇപ്രകാരമുള്ള മഹത്തരമായ മാഗ്ഭ്രമം തന്നെയും പ്രശംസനീയമല്ലെ? മുപ്പതു പുരുഷന്മാരുടെ ബുദ്ധി കുമാരിയുടെ ബുദ്ധിയെത്തുന്നതിൽ മൂന്നിലൊരു ഭാഗം ചെല്ലുന്നില്ല. എല്ലാ സ്ത്രീജനങ്ങളും തന്നെപ്പോലെ ആണെന്നു ആ മഹതി വിചാരിക്കുന്നു.

"ആത്മവൽ സർവ്വ ഭൂതാനി"എന്നില്ലേ? സത്യത്തേയും എന്നേയും, വിഭ്രമിപ്പിക്കുന്നതിനായി, കുമാരി അപൂർവമായ കിരീടത്തെ ധരിപ്പിക്കുന്നു. അവളും, മറവളും, അവരോ; കുമാരിക്കു അമൃതം പാകപ്പെടുത്തി കൊടുക്കുന്ന ദിവ്യനാരിമാർ ആണു്. ഹാ! കുമാരി നടക്കുമ്പോൾ സാക്ഷാൽ സരസ്വതിതന്നെ അവളിൽ വന്നു വിളങ്ങുന്നു. അഹോ ലക്ഷ്മീവിലാസം!

ഈ വിധം സല്ലാപം ചെയ്കൊണ്ടു ഞങ്ങൾ നടപ്പുറം കടന്നു. ഞങ്ങൾ ഉത്തരമന്ദിരത്തിന്റെ മട്ടുപ്പാവിൽ കയറി ഭിത്തിമേൽ ചാരിനിന്നു സുഗന്ധമധുരമായ മന്ദമാരുതനെ സേവിച്ചു നിൽക്കുമ്പോൾ, അവിടേയ്ക്കു സരളൻ വന്നു. ഒരു കോട്ടുവാ വിളിച്ചുംകൊണ്ടു അയാൾ പറഞ്ഞു:—ഹേ! ബഹുപ്രയാസം! ഇതു ഞാൻ ഒട്ടേറെ

പണിപ്പെട്ട ഒട്ടൊക്കെ ഭരായയോടുള്ള പയിറ്റല്ലാ നല്ല എരിയുന്ന വെയിലിൽ വങ്കാട്ടിലെമരംവെട്ടുക, ഒരുകാതം വഴി തുക്കുക, കല്ലിട്ടിടിക്ക ഇതൊക്കെ എന്തെളുപ്പം! പറഞ്ഞു. ആ പൂജ്യ ശ്രീദേവിയുടെ മുമ്പെ ചെന്നു തലതല്ലുക, മഹാവിഷമം എന്നേ പറയാനുള്ളൂ. ഞാൻ ചെന്നു കേറി എന്നു പറഞ്ഞാൽ മതിയല്ലോ! അവർ പുറപ്പെടാൻ ഒരുങ്ങി നിൽക്കുകയായിരുന്നു. കണ്ണിൽനിന്നും പുറപ്പെട്ട അഗ്നിയുടെ എരിച്ചിൽ ബഹു കഠിനം! കൊടുങ്കാറും, പിശറും, മഹാമാരിയും, തിങ്ങി വിങ്ങി ഒരുകലാശം ഞാൻ പയ്യെപ്പയ്യെ വെള്ളം തടവിയ വാക്കുകളെ ചൊരിഞ്ഞു തുടങ്ങി. കളമൊഴികളുടെ ഓമനമട്ടിൽ ഞങ്ങളെ രക്ഷിക്കണേ, എന്നു ഇടയ്ക്കു ഞാൻ ഒന്നുതാങ്ങി. നിങ്ങടം ആരുഃ, എന്തിനിവിടെ വന്നു തലയിട്ടു; എന്നു ആ ഫിഡുംബി. ഞാൻ ഒരു മിനുസകഥയും കെട്ടി പറഞ്ഞില്ല. തോഴരേ പോലെ പച്ചവെള്ളംപോലെ എല്ലാം തുറന്നു വിട്ടേച്ചു. അവർ കൈമലത്തി, കണ്ണയത്തി, ഒരു നില നിന്നു. ഞാൻ മുന്നടന്നടിയെപ്പറ്റി ഒരു വാക്കു സൂചിപ്പിച്ചു. പേ പറയാതിരിക്കു എന്നു അവർ ശഠിച്ചു. അയ്യോ! ഗോപുരദ്വാരത്തിലെ വിളംബരം! മൂന്നു ജീവൻ! ഞങ്ങളെ രക്ഷിക്കണേ! കണ്ണു തുറന്നിരിക്കെ തന്നെ ഞങ്ങടം ഈ കുടുക്കിൽ വന്നുചാടി. കിട്ടിയതു വാങ്ങികൊള്ളണം എന്നു പിടി മുറുക്കി കളയരുതേ. കുട്ടന്റെ എടുത്താൽ ഒരുവേള നിങ്ങളുടെ തൊഴിൽതന്നെ തുലഞ്ഞു പോയേക്കും, എന്നു തട്ടിവിട്ടു. അതിനു അവർ ഇതിലധികം എന്താണു് ഇനിയും വരാനുള്ളതു്? പക്ഷപാതം കൊണ്ടു് ഇപ്പോടം തന്നെ എല്ലാം മിശ്രമായി തീന്നിട്ടില്ലേ, എന്നായിരുന്നു ഉത്തരം പറഞ്ഞതു്. അപ്പോടം മാതൃഹൃദയത്തെ ഒന്നിളക്കാമോ എന്നു പരീക്ഷിക്കാനായി,— പിന്നെ, ഇങ്ങനെ പിടിച്ചുകൊണ്ടാൽ വിമലയും വീഴുക്കാ

രിയാകുമല്ലോ! അറിഞ്ഞതിനെ മറച്ചുവച്ചു എന്നു കുറ്റം! എന്നു പറഞ്ഞു—അപ്പോൾ അവർ ആ കാര്യം ഞാൻ നോക്കിക്കൊള്ളാം എന്നുത്തരം പറഞ്ഞു എന്നെ മടക്കി. 'യുദ്ധം ഉണ്ടാകുന്ന പക്ഷം അനേകം ആളുകൾക്കു അപകടം ഉണ്ടാകും' എന്നായി. ഞാൻ അതെനിക്കറിഞ്ഞിട്ടു ആവശ്യമില്ല. പറയുന്നതു് എന്റെ ജോലിയാണു്. എന്റെ ജോലിയെ ഞാൻ ചെയ്യണം. ചെയ്യേണ്ടതു ചെയ്യുന്നതു തന്നെ ധർമ്മം. പിന്നെ വരുന്നതു വരട്ടെ! എന്നു അവർ ഒരേ പിടിയിൽ നിന്നു. ഞാൻ വിഷമിച്ചു. ഏറിയനാൾ വെള്ളം വീണാൽ കുഴിയാത്ത കല്ലുണ്ടോ എന്നു കരുതി, ഞാൻ ധൈര്യത്തെ വിടാതെ വീണ്ടും പറഞ്ഞു തുടങ്ങി,—ഒന്നുകൂടി ആലോചിക്കണേ. അമ്മേ, വരട്ടെ തീച്ച്യാക്കാൻ! ഇവിടെ നിങ്ങളുടെ സ്ഥാനം രണ്ടാമത്തേതെന്നോ, ഞാൻ പറഞ്ഞു കേട്ടു. വാസ്തവം ഞാൻ അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. ഈ ആലയം ഉണ്ടാകാൻ കാരണം ഇനി ഞാൻ ഒന്നു പറയട്ടെ,—ഭവതിയെ ഇതിന്റെ മാതാവായി അഭിഷേകം ചെയ്യാം; സ്വല്പം കണ്ണടച്ചേക്കണം; ഞങ്ങടെ വന്നകാര്യത്തെ അറിഞ്ഞില്ലെന്നു് ഭാവിക്കണം. അത്രേ വേണ്ടതുള്ളു. കുമാരന്റെ ന്യായപ്രകാരം കുമാരിയെ ഗ്രഹിച്ചുകൊള്ളട്ടെ! ഒന്നു സഹായിക്കണം. എന്നാൽ ഇതാ സത്യം:—സത്യം—ഞങ്ങളുടെ രാജ്യത്തിൽ ഭവതിയുടെ ഖ്യാതി എന്നും നില നില്ക്കത്തക്കവണ്ണം ഒരു വിദ്യാലയം സ്ഥാപിക്കയും അവിടെ യുവതീഗണനേതൃത്വം വഹിക്കുന്നതിനും വേണ്ട സകലഏർപ്പാടുകളും ഞാൻ ഏറ്റു നടത്തി തരാം. ഈ വെടിഫലിച്ചു. ആകട്ടെ ആലോചിച്ചു് ഇന്നു മറുപടി പറയാം. അതുവരെ മിണ്ടാതിരിക്കുവിൻ," എന്നു അവർ പറഞ്ഞു. ഇങ്ങനെ കിടക്കുന്നു കാര്യം ഇത്ര തന്നെ.

അയാൾ ഇതുയും പറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ കുമാരിയുടെ അടുക്കൽനിന്നു് ഒരുത്തി വന്നു,—ഇന്നു് ഉച്ചയ്ക്കു മേൽ വടക്കുള്ള ഒരു മലയെ അളക്കുന്നതിന്നായി കുമാരി എഴുന്നള്ളുന്നുണ്ടു്. നിങ്ങൾക്കുടി വരുന്നുണ്ടോ? സ്ഥലം വിശേഷപ്പെട്ടതാണു്. കാണേണ്ടതുതന്നെ. അവിടെ ഒരു അരുവിയും ഉണ്ടു്. എന്നു പറഞ്ഞു അവൾ കുറേദൂരം ഉള്ള ഒരു മലയെ ചൂണ്ടികാണിച്ചു.

ഞങ്ങൾ സമ്മതിച്ചു. പകൽസമയം പതിവുജോലികളിൽ പ്രവേശിച്ചു കഴിച്ചു. പിന്നീടു് ഞങ്ങൾ പൂമുഖത്തിലേക്കു പോയി അവിടെ കുമാരി യുവതികളുടെ മദ്ധ്യേ നിന്നിരുന്നു. അവരേക്കാൾ കുമാരിക്കു് ഒരു ശിരസ്സു കൂടുതൽ ഉയരം ഉണ്ടായിരുന്നു. കുമാരി ഒരു തുൺചാരി ഇണങ്ങിയ ഒരു പുലിയുടെ മേൽ ഒരു കാൽ ഉയന്നി നിന്നിരുന്നു. അതു പൂച്ചയെപ്പോലെ ഉരുണ്ടുകിടന്നു. അവളുടെ പാദകത്തെ നക്കി കളിച്ചു: ഞാൻ ആഞ്ഞെത്തി, കുമാരിയുടെ മുഖത്തുനോക്കി. പൊടുന്നനെ, പഴയ തലക്കറക്കം എന്നെ പിടികൂടി. കുമാരി ഒരു വെറുംചിത്രം, പുലികൾ ഒരു ചെറുപ്പായ. സ്വപ്നത്തിന്റെ കിനാവു് ഒന്നും ഇല്ല, എല്ലാം ഉണ്ടു്. എന്തൊക്കയോ എനിക്കു തോന്നി. എന്നാൽ അതോടുകൂടി, എനിക്കു മനസ്സിൽ ഒരു സംഭ്രമം ഉണ്ടായി. കുമാരിയുടെ ദൃഷ്ടി എന്നിൽ പതിഞ്ഞപ്പോൾ, ഞാൻ അറിയാതെ ഒരു ദീർഘനിശ്വാസം വിട്ടു. കൈകാൽ ഉറച്ചില്ലാ. മുട്ടുകുത്തി നമസ്കരിച്ചാലോ എന്നൊരു ബുദ്ധിതോന്നി ഹൃദയം തുടിച്ചു. എന്തിനേറെ പറയുന്നു. ഒരുവിധം അശ്വത്തിന്മേൽ കയറ്റി, അണിയിൽ ചേന്നു, നദീതീരത്തിൽക്കൂടെ പോയി.

കുമാരിയുടെ അരികെ കൂടിയാണു് ഞാൻ സവാരി ചെയ്തതു്. കുമാരി എന്നോടു പറഞ്ഞു:—ഇന്നലെ നിങ്ങളുടെ സഖിയോടു പറഞ്ഞതിൽവച്ചു കുണ്ഠിതം തോന്ന

രുത്. നാം അങ്ങനെ പറയേണ്ടിവന്നുപോയി' ഞാൻ,—ഇല്ലാ, അവർക്കു തോന്നീട്ടില്ല. എന്നാൽ ഞങ്ങൾ പറഞ്ഞ ആളിനു കൊച്ചുതമ്പുരാട്ടിയുടെ പരുഷവാക്കുകൾ വ്യസനകരമായിരിക്കും എന്നുപറഞ്ഞു. അപ്പോൾ കുമാരി ഈഷൽ ആശ്ചര്യത്തോടെ പറഞ്ഞു:—"പിന്നെയും കഥ അതുതന്നെയോ? ഇതു പറയാൻ വന്നിരിക്കയാണോ? അയാളുടെ വക്കാലത്തു പിടിച്ചിട്ടുണ്ടോ? നിങ്ങൾ പുത്തൻ വരവായതുകൊണ്ടു് ഞാൻ ധാരാളം സ്വാതന്ത്ര്യം അനുവദിച്ചിരിക്കുന്നു. പറയാനുള്ളതു മുഴുവൻ ആകട്ടെ! പിന്നീടു് ആ സംഗതിയെ വിട്ടേക്കണം. ആകട്ടെ ഞാൻ കുമാരനെ അറിയും; ആഗ്രഹം ഇതാണു് എന്നു വിക്കി വിക്കി പറഞ്ഞു:—"രാജാവിന്റെ വിശ്വാസവും,—മുമ്പു് ഒരു നിശ്ചയം നടന്നിട്ടില്ലേ? കുമാരൻ ശുദ്ധഹൃദയൻ ആണു്. കുമാരിയെപ്പറ്റി പറഞ്ഞുകേട്ടിട്ടുള്ളതെല്ലാം സൂക്ഷ്മം! ഈ ദേശത്തിലേക്കു പക്ഷികൾ പറന്നുവരുമ്പോൾപോലും അദ്ദേഹം അതിനെനോക്കി അസൂയപ്പെടാറുണ്ടു്. ഇങ്ങോട്ടു വരണമെന്നു വലിയ മോഹം ഉണ്ടു്. ഭവതി ഇങ്ങനെ തുടങ്ങിയാൽ കുമാരന്റെ കഥ കഷ്ടംതന്നെ! വ്യസനത്താൽ മരിക്കയോ നിരാശയാൽ പ്രാണത്യാഗം ചെയ്കയോ; ഇതുകേട്ട കുമാരി:—ആ ബാലൻ അത്ര സാധുവാണോ? എഴുത്തറിഞ്ഞുക്രൂടെ—പുസ്തകങ്ങൾ ഇല്ലെ? കുതിരസവാരി പന്തുകളി ഇങ്ങനെ ഉള്ള കളികൾ ഇല്ലെ? അല്ലാ യുവാക്കന്മാർക്കു ഹിതംതോന്നുന്നരണോല്ലാസം ഇല്ലെ? കേവലം ഒരു പെൺകുട്ടിയെപ്പോലെ പഴങ്കഥ ഓർമ്മിച്ചു ഖിന്നനായി കാലംകഴിക്കുകയോ? പാവത്തിന്റെ ബുദ്ധി പഴയ പെൺബുദ്ധിയായിരിക്കും; നമുക്കും ഒരു കാലത്തിൽ ചാപല്യം ഉണ്ടായിരുന്നു. അന്നു ചില സ്വപ്നങ്ങൾ തോന്നിയിരുന്നു. ചിലർ അയാളെ ഓടിപ്പററിയിരിക്കാം. അക്കാലം എന്നേ കഴിഞ്ഞുപോയി.

അതേപ്പറ്റി ഇനി ഒരു ചിന്തയും ഇല്ലാ. നാം ആകെ
ന്നെ മാറിപ്പോയി. ഈ ജോലിയിൽ ഏർപ്പെട്ടതിൽപി
ന്നെ നമുക്ക് ഒരു ചിന്തയേയുള്ളൂ; അതായതു സ്ത്രീകളുടെ
പൂർവ്വദിവ്യതപത്തെ പുനരുദ്ധാരണം ചെയ്യണം. പുരുഷ
ന്മാരോടു തുല്യാവകാശികളാക്കി ഒരേ സിംഹാസനത്തിൽ
സ്ത്രീജനങ്ങളെ ആരോഹണംചെയ്യണംം.

കുമാരി അല്പം വിരമിച്ചതിന്റെശേഷം സഗർവ്വം
മന്ദഹാസംതുകി വീണ്ടും കഥിച്ചു:—'മൻനിശ്ചയമോ,—
"നാം ഇവിടെ ആരുടെ വരുതിയിലും അല്ലാ ഇരിക്കു
ന്നതു'. നമ്മുടെ സ്ഥിതിയെ നാം അറിയുന്നു. ഓ, രാജ്ഞി
സ്ത്രീരത്നം! നിങ്ങളുടെ ഉത്തമദൃഷ്ടാന്തം! ആ മഹാമതി
രാജാവിന്റെ അനുചിതമായ ആജ്ഞയെ നിർഭയം നിരാ
കരിച്ചു, തന്റെ ഗൌരവത്തെ രക്ഷിച്ചു.

ഇതിനുത്തരമായി ഞാൻ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—തിരു
മേനിയെ ആശ്രയിക്കുന്ന ആളിനെ ഈവിധം പ്രാച്യവി
ധിയാൽ നിരാകരിക്കരുതു്. സുഖത്തേയും, മനോഷ്ണത്തേ
യും, ആഗ്രഹിച്ചവരുന്നവന്റെ നേർക്കു കാരുണ്യം മഴയും വിട
രുതു്. എനിക്കു കുമാരനെ നല്ലവണ്ണം അറിയാം. അദ്ദേ
ഹം സത്യത്തിന്റെ അവതാരം ആണു്. കാലപ്പഴക്ക
ത്താൽ വേരുറച്ചിട്ടുള്ള പുരുഷപ്രാമാണ്യതയെ നാസ്തീക
രിക്കുക എളുപ്പമുള്ള വേലയാണോ? എന്നു നോക്കുക.
പറയാനുള്ളതിനെ തുറന്നു പറയുന്നതിനു് അവിടുന്നു് അ
നുവാദം തന്നുവല്ലോ? ഞാൻ പറയട്ടോ? ഒന്നു വിചാരിച്ചു
നോക്കണം:—ഈ വേല പാതിയാകുന്നതിനുമുൻപു് ഇവി
ടുന്നു് ജീവൻവെടിഞ്ഞു എന്നു വരാവുന്നതല്ലേ? പിന്നീടു്
ഈ സ്ഥാനം ഏറ്റുകൊണ്ടുവരുവാൻ സാമർത്ഥ്യം ഇത്രത്തോളം
ഇല്ലെന്നു വന്നേക്കാം. അവർ എല്ലാം തുലയ്ക്കും. അ
പ്പോൾ ഈ പാടുപെട്ടതെല്ലാം വ്യർത്ഥമായിത്തീരും. കട
പ്പുറത്തു് മണ്ണിന്മേൽ പതിഞ്ഞ കാലടിപോലെ എല്ലാം

മറഞ്ഞു പോയും; കീർത്തിയെ വരനായും, വേലകളെ സന്താനമായും ഗണിച്ചു ഭവതി ഇവിടെ വസിക്കുമ്പോൾ, സകല സ്ത്രീകൾക്കും ലഭിക്കേണ്ടതായുള്ള പ്രേമം, സന്താനം, ഭാഗ്യം എന്നിവയെ കയ്യേൽക്കാതെ ഭവതി നിരർത്ഥകമായ ജീവിതത്തെ കഴിച്ചുകൂട്ടി എന്നും വന്നേക്കുകയില്ലേ. എന്നു ഞാൻ സംശയിക്കുന്നു. 2563

ഞാൻ ഇങ്ങിനെ വർണ്ണിച്ചതുകേട്ടു, തെല്ലു മുഷിച്ചിൽ ഭാവിച്ചു സുന്ദരിയായ കുമാരി, ശബ്ദം ഉയർത്തിപറഞ്ഞു:— മതി, സംസാരം മതിയാക്കുകതന്നെ. നീ ഒന്നും അറിയാത്ത മോൾക്കാരിതന്നെ! വെറും മലമ്പുറത്തു കിടന്ന പെണ്ണു് എന്തുകഥ! ആ കുമാരന്റെ രാഗം സാക്ഷാൽ, ഈശ്വരന്റെ രാഗത്തിനു തുല്യമെന്നതന്നെ ഇരിക്കട്ടെ! നാം ഈ പ്രവൃത്തിയെ പ്രതിജ്ഞചെയ്തല്ലെ എടുത്തിട്ടുള്ളതു്! നമുക്കു ആ സുഖാനുഭോഗങ്ങളം വേണ്ട! പെണ്ണേ, നിന്റെ ധാർഷ്ട്യം നമ്മോടു ഇങ്ങനെ ആദ്യം മുതിന്നു പറഞ്ഞിട്ടില്ലാ. എങ്കിലും കുഞ്ഞുങ്ങളെ പററി ഒരു വാക്കു്,— വനപുഷ്പങ്ങളെപ്പോലെ എങ്ങും അതുകം നിറഞ്ഞുകാണട്ടെ! നമുക്കു് അതുകളെക്കുറിച്ചു വളരെ വാത്സല്യം തോന്നുണ്ടു്. എങ്കിലും അതുകളും മരിക്കുന്നു. പെണ്ണേ, നീ എന്തു പുലമ്പിയാലും, ഒന്നു സത്യം—മഹൽകൃത്യങ്ങളം നശിക്കുകയില്ലാ; സൂര്യചന്ദ്രന്മാരെപ്പോലെ അവ സർവ്വകാലവും വിളങ്ങുന്നു. കാണികളുടെ കണ്ണിനു് ആനന്ദം നൽകുന്നു. കുഞ്ഞുങ്ങളെ:—പുരുഷന്മാർ നമ്മുടെ ഹൃദയത്തിൽ നിന്നും പിഴുതെടുക്കുകയും, അതുകളോടുള്ള വാത്സല്യത്തെ ദൈന്യതകൊണ്ടു നമ്മെ കൊല്ലുകയും, നമ്മെ വല്ലാതെ മനസ്സുമുട്ടിച്ചു പീഡിപ്പിക്കുകയും!—അഹോ സങ്കടം:— കുഞ്ഞുങ്ങളെ,—കുഞ്ഞുങ്ങളോ, 'വല്ലാത്ത ബാലപ്രഭവത്തിനേക്കാൾ ഇല്ലാത്ത ബാലപ്രഭവം സുഖംപോൽ' വഴിതെറ്റിയാൽ കുറമെല്ലാം അമ്മയ്ക്കാണു്. പുത്രനുള്ള

മാതാവിനെപോലെ ഭാഗ്യം നടക്കുന്ന ദോഷം ഭൂമിയിൽ ആക്കുണ്ടു്? നാം പേരുകേൾക്കാനായിട്ടല്ലേ, യത്നംചെയ്യുന്നതു്. ഒരിടം സ്ത്രീകൾക്കായി സമ്പാദിച്ചു വയ്ക്കുന്നവർക്കു കീർത്തി ലഭിക്കുമെന്നിരിക്കിലും, നാം അടിസ്ഥാനംകെട്ടി ഉറപ്പിക്കാമെന്നു മാത്രമേ കരുതുന്നൊള്ളു. പുറകെ വരുന്നവർ പൂർത്തിയാക്കിക്കൊള്ളും, അടിസ്ഥാനം കെട്ടുന്നതുതന്നെ ശ്രേയോലാഭത്തിനു കാരണമായി വരുന്നതാണു്—ആയതുകൊണ്ടു് അക്ഷീണം പ്രവൃത്തിചെയ്യുന്നതുതന്നെ നമ്മുടെ ധർമ്മം, എഴുനേറ്റു ജോലിചെയ്യുക, പിൻവാഴ്ച്ചക്കാർ എല്ലാം മുടിച്ചുകളയും എന്നു ഭയപ്പെട്ടു, നാം ജോലിയിൽനിന്നും പിന്തിരിഞ്ഞുകൂടാ. ശലഭങ്ങളെപോലെ, കൃശജീവികളെ മനുഷ്യർ പത്തായിരം സംവത്സരം ജീവിക്കുന്നതിനു ശക്തിയുള്ള ദിവ്യന്മാരായിരുന്നു എങ്കിൽ, അവരവർ തുടങ്ങിയ വേല അവർവർതന്നെ, പരിപൂർത്തിയാക്കി ആനന്ദിക്കുമായിരുന്നു, ഭാവികാലത്തെ അവസ്ഥ അവർ കണ്ടറിയുമായിരുന്നു.

കുമാരിയുടെ കല്പനാശക്തിയുടെ വൈഭവത്തെപ്പറ്റി അതിശയിച്ചും, അവളെ പിൻതിരിക്കുക പ്രയാസമെന്നു ശങ്കിച്ചും, നിന്ന എന്നെ നോക്കി അവൾ എന്റെ മനസ്സിലെ വിചാരങ്ങളെ ഇപ്രകാരം വ്യാഖ്യാനിച്ചു,—നാം ഒരുമാതിരി ശ്ലാഘാസത്പാത്രമാണെന്നു നിങ്ങൾ വിചാരിക്കുമായിരിക്കും; നമുക്കു് അതുകൊണ്ടു് ആശ്ചര്യ്യം തോന്നുന്നില്ല. കേട്ടു കേട്ടു തഴമ്പായിപ്പോയി. പണ്ടുപണ്ടേ പുരുഷന്മാരുടെ ഹിംസയെ അനുഭവിച്ചു വരുന്ന സ്ത്രീകൾക്കു നമ്മുടെ ഉദ്യമത്തിന്റെ മഹത്വത്തെ പെട്ടെന്നു് അറിയാൻ കഴിയുന്നില്ല. നമ്മുടെ കായ്യം സാവധാനത്തിലേ പൂർത്തിയാകയുള്ളു. ഒരു ഒറ്റപ്രവൃത്തികൊണ്ടു നമ്മുടെ ആഗ്രഹം സാധിക്കുമെങ്കിൽ—ആയതു മരണം പ്രാപിക്കാതെ കഴിയാത്തതായി തന്നെയിരിക്കട്ടെ—അതിനായി

നമ്മുടെജീവിതത്തെ ദാനം ചെയ്യുന്നതിനു നമുക്കുമടിയില്ല. സോദരികളുടെ ദാസ്യവിമോചനത്തിനുവേണ്ടി നമ്മുടെ ജീവനെ ബലികൊടുക്കാൻ നാം സന്നദ്ധരാണു്.

നയനങ്ങളിൽ നിറഞ്ഞ അശ്രുകണത്തെ അധഃകരണം ചെയ്യാനെന്നപോലെ, മഹതിയായ കുമാരി തലതാഴ്ത്തി. ഞങ്ങളം അരുവിയുടെ സമീപം പ്രാപിച്ചു. ഇടിരവത്തോട്ടക്കൂടി കൃഷ്ണശിലകളിന്മേൽക്കൂടെ നദീ ജലം ഒഴുകി. മേൽ നിന്ന വൃക്ഷങ്ങളം ചലിച്ചു. ജലബിന്ദുധൂളികോമളവർണ്ണങ്ങളെ വീശി. അടിയിൽ മാനുഷകാലത്തിനു മുമ്പു ജീവിച്ചു പുളച്ചിരുന്ന ചില മഹാസത്വങ്ങളുടെ അസ്ഥികളം കിടന്നിരുന്നു. കുമാരി കുറെനേരം അവയെനോക്കി;— ഒരു കാലത്തു നമ്മുടെ അസ്ഥികളും ഈ നിലയിലാകും. നൂതനജീവജാലങ്ങളം—പരിഷ്കൃതാവസ്ഥയെ പ്രാപിച്ചവ—ഉണ്ടായി വരും എന്നു പറഞ്ഞു. സർവ്വശക്തനായ സാക്ഷാൽ സ്രഷ്ടാവു കേവലം ഒരുപണിക്കാരനെപ്പോലെ പരിചയം കൊണ്ടു് അഭിവൃദ്ധിയെ പ്രാപിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നതു് ഈശപരദൂഷണമാകയില്ലെ? എന്നു ഞാൻ ചോദിച്ചപ്പോൾ, കുമാരി, നിങ്ങളംകൃതത്വശാസ്ത്രത്തിൽ വാസനയുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നു. ആ വിഷയത്തിലേക്കുള്ള സമ്മാനം—ഒരു ഹേമവലയം വാങ്ങുവാൻ ശ്രമിക്കണം; അതിൽ പതിച്ചിരിക്കുന്ന പച്ചക്കല്ലിലെ രൂപം ഒരു വൃക്ഷത്തിന്റെ മുവട്ടിൽ—ഇരുന്നു വിഷം കുടിച്ചു മരിക്കേണ്ടിവന്ന സാക്രട്ടീസിനു ജ്ഞാനോപദേശം ചെയ്യുന്ന സംഗതിയെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. നമ്മുടെ സ്വന്തപ്രമാണം മുദ്രരൂപം ഒത്തിട്ടുണ്ടു്. വിദ്വേഷി പ്രകൃതവിഷയത്തിലും, വിദ്യോത്ഥി അവളുടെ മുഖാവലോകനത്തിലും, ലയിച്ചിരിക്കുന്നു. എല്ലാ വിഷയത്തിലും ആവശ്യപ്പെട്ട അഭ്യാസത്തിനു് ഇവിടെ സൌകര്യം ഉണ്ടായിരിക്കുന്നു എന്നു് ഉത്തരം പറഞ്ഞു. എങ്കിലും ശരീരശാസ്ത്രത്തെ പഠിക്കുന്നവരായി

ഞാൻ ആരെയും കണ്ടിട്ടില്ലെന്നു തോന്നുന്നു, എന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞു. കുമാരിയുടെ ഉത്തരം ഇങ്ങനെ ആയിരുന്നു;—അതുനാം വിട്ടുപോയിട്ടില്ല. ആ വിഷയം ഇവിടേ വേണ്ടെന്നു മനഃപൂർവ്വമായി വിധിച്ചിട്ടുള്ളതാണു്. രാക്ഷസകർമ്മംചെയ്യാൻ മടിയില്ലാത്ത പുരുഷന്മാരെപ്പോലെ ജീവനുള്ളതും, ഇല്ലാത്തതുമായ ജന്തുക്കളെ കുത്തിക്കീറി,—മനസ്സിനെകല്ലാക്കുന്ന വേല, നമ്മുടെ ശാന്തശീലകളായ യുവതികൾചെയ്യുമാനത്തേയും മയ്യാദയേയും ദൂഷിപ്പിക്കേണ്ട എന്നകരുതിതന്നെ നാംശസ്ത്രക്രിയാപരിശീലനം ഇവിടെ വേണ്ടെന്നുവച്ചിട്ടുള്ളതു്. ജ്ഞാനം ജ്ഞാനംതന്നെ. ജ്ഞാനസമ്പാദനത്തിനു അതും ആവശ്യമല്ലെന്നു നാം വിചാരിക്കുന്നില്ല. ആ സംഗതി തൽക്കാലം ആലോചനയിൽ കിടക്കുന്നു. പുരുഷന്മാർ ഇവിടെ വന്നുകൂടെന്നു നിർബന്ധം വച്ചിട്ടുള്ളതിനാൽ, അത്യാവശ്യത്തിനു വേണ്ടപ്പെട്ട ചികിത്സാവിധികളെ ബുദ്ധിമുട്ടി നാം തന്നെ വശമാക്കീട്ടുണ്ടു്.

[ജ്ഞാനത്തിനും പ്രകൃതിക്കും തമ്മിലുള്ള ബന്ധത്തെപ്പറ്റി കുമാരിയുടെ വ്യാഖ്യാനം ആയിരുന്നു,—ഈശ്വരൻ വിചാരിച്ച സമയം തന്നെ സൃഷ്ടികർമ്മം പരിപൂർണ്ണമായി, സൃഷ്ടിയുടെ അഭിവൃദ്ധിക്കു സമയത്തിന്റെ സഹായം ആവശ്യമില്ല. സൃഷ്ടി അപൂർവ്വമാണെന്നു നമുക്കു തോന്നുന്നതു നമ്മുടെ ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു എല്ലാം ഒരേസമയം അറിയുന്നതിനു ശക്തി ഇല്ലായ്കയാൽ ആണു്. അതിന്റെ ഓരോ ഭാഗങ്ങളെ കണ്ടുകണ്ടും ക്രമീച്ചേർത്തു ഒരു സമഗ്രരൂപനിർണ്ണയം നാം ചെയ്യേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. നമുക്കുള്ള ഈ ന്യൂനതയെ നാം പ്രകൃതിയുടെ മേൽ ആരോപിക്കുന്നു. പ്രകൃതി അടിക്കടി വേലചെയ്യുന്നു എന്നു നാം വിചാരിച്ചുപോരുന്നു. അതുകൊണ്ടു നാം സമയത്തെപ്പറ്റി തെറ്റായി ഒരു അഭിപ്രായം കൈക്കൊണ്ടുവരുന്നു. സമയം (കാലം)

നിങ്ങൾക്കു ദീനം പിടിപെട്ടാൽ നാം തന്നെ ചികിത്സ ചെയ്യുന്നതാണു്. നിങ്ങൾ ചോദിച്ച സംഗതി പണിക്കാരനും പണിയേയും കറിച്ചു—പ്രകാശം ഉണ്ടാകട്ടെ! എന്നു് അരുളപ്പാടുണ്ടായി. അപ്പോൾ പ്രകാശം ഉണ്ടായി! തഥാസ്തു. കഴിഞ്ഞതും, നടക്കുന്നതും, വരാൻപോകുന്നതും എല്ലാം—സൃഷ്ടിസംഹാരം—ഒരു ഒറ്റക്രിയ തന്നെ,—അതത്രെ പ്രകാശോദയം,—ജ്ഞാനാഭിവൃദ്ധി—നാം പ്രപഞ്ചത്തിന്റെ ഒരു അണുമാത്രമാണു്—ഒരു തൃലോകം ചെ

എന്നതു പ്രകൃതിക്കു് ഇല്ല. നമ്മുടെ അപൂർണ്ണമായ ശക്തിയുടെ മിഥ്യാബോധമാണു് സമയം എന്നു ഒന്നുണ്ടെന്നു നമ്മെ വിശ്വസിപ്പിക്കുന്നതു്.

ഭൂതവർത്തമാനഭാവി എന്ന കാലങ്ങളും വർത്തമാനകാലത്തിന്റെ പ്രകാരാന്തരങ്ങളും തന്നെ.

സൂക്ഷ്മജ്ഞാനത്തെ ഗ്രഹിക്കുന്ന നമ്മുടെ ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടെ പൂർണ്ണത മനസ്സിൽ നിഴലിക്കുന്ന ഛായയാണു് സമയം എന്നതു്. സൂര്യഗ്രഹണസമയം സൂര്യതേജസ്സിനെ ഒരു വസ്തു മറയ്ക്കുന്നതിനാൽ അതിന്റെഛായ ഭൂമിയിൽ പതിക്കുന്നു. ജ്ഞാനതേജസ്സിനെ ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടെ അപൂർണ്ണത മറച്ചു, ഛായയാകുന്ന സമയത്തെ മാനസികതലത്തിൽ പതിപ്പിക്കുന്നു.

നമ്മുടെ ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു ഇപ്രകാരം ന്യൂനത ഉണ്ടെന്നിരിക്കിലും, അതിനെ പരിഹരിക്കുവാൻ നമുക്കു ശേഷിയില്ലാത്തതിനാൽ, നാം ആവുന്നോളം യത്നം ചെയ്യുന്നതിൽ അമാന്തം വരുത്തിക്കൂടാ. പരിപൂർണ്ണതേജസ്സുള്ള സുദിനം വരുമ്പോഴേക്കു (കാലം എന്നതു ഒടുങ്ങുമ്പോൾ) സ്ത്രീകളുടെ സ്ഥിതി ഉൽകൃഷ്ടമായി തീരുന്നതിനു നാം ഇപ്പോഴേ യത്നം ചെയ്തു് അവർക്കു് അഭിവൃദ്ധി ഉണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കണം.

റിയ അംശം. നമ്മുടെ ദൃഷ്ടി ഒരു കോണിൽ മാത്രമേ പതിയുന്നുള്ളൂ. ഇപ്പോൾ, ഇതു്, പിന്നെ, അതു്, ഇങ്ങനെ ഓരോ കോണുകൾ കണ്ടും, ഒരു വിചാരത്തിൽനിന്നും ബലാൽ മറെറാന്നിലേക്കുകടന്നും, ഒരു ക്രിയതന്നെ ഒട്ടൊട്ടു കണ്ടുകണ്ടു ഭ്രമിച്ചു", അതിനു പൂർവോത്തരത്വം സങ്കല്പിച്ചു നാം കാലം കഴിക്കുന്നു. യഥാർത്ഥജ്ഞാനമാകുന്ന പൂർണ്ണദീപത്തെ ഒന്നോടെ കാണുന്നതിനു നമ്മുടെ ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടെ ന്യൂനത നമ്മെ അശക്തരാക്കുന്നു. ഈ ശക്തിക്കുറവു സമയം എന്ന ഛായയെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. ഈ സ്ഥിതിയിൽ തന്നെയും നാം യത്നംചെയ്യണം. സ്ത്രീത്വത്തിന്റെ ദിവ്യത്വത്തെ സുദിനംവരുന്നകാലം പൂർണ്ണപ്രശോഭിതമാക്കാൻ നാം ശ്രമിക്കും: സ്ത്രീത്വത്തിന്റെ ദിവ്യത്വത്തിനെ സ്ഥാപിക്കും.

ഭാവിശ്രേയോദർശനകാന്തിയാൽ കുമാരിയുടെ നേത്രങ്ങൾ ജ്വലിച്ചു! പിന്നെ ഞങ്ങൾ ഒരു കാതം വഴിപോയി, ഒരു പാലം കടന്നു് പുഷ്പസമൃദ്ധിയും രമണീയതയും ഉള്ള ഒരിടത്തുചെന്നു ചേർന്നു. എന്തോ മറന്നപോലെ നിന്ന ഞാൻ പ്രകാശിപ്പിച്ചു,—പ്രേമമുള്ളവരുമായി ചേർന്നിരുന്നു രമിക്കുവാൻ എത്ര മനോഹരമായ സ്ഥലം" എന്നു വിചാരിച്ചു! അപ്പോൾ കുമാരി, കുമാരി പറഞ്ഞു: അതേ മനസ്സിനെ നിർമ്മലമാക്കുന്ന ആത്മവിദ്യയെ അഭ്യസിക്കാൻ എത്ര നല്ലയിടം. അമൃതൊഴുകുന്ന സ്ഥലം! ഈ നിലങ്ങൾ മനോമോഹനങ്ങൾ തന്നെ. സ്വർഗ്ഗത്തിൽ പോലും ഇത്ര ആനന്ദമായ ദിക്കു കാണുകയില്ല. ഉടൻതന്നെ, കന്യകമാരോടുക്കൂടാരങ്ങളെ അടിച്ചു ഭക്ഷണത്തിനു വട്ടംകൂട്ടാൻ കുമാരികല്പിച്ചു. അവർ പട്ടുക്കൂടാരത്തെ കെട്ടിത്തയ്യാറാക്കി. അതിന്റെമേൽ കട്ടിത്തുണിയിൽ കൊറിന്നാകവി പിണ്ഡാർകവിയെ ജയിച്ച സംഗതി ചിത്രരൂപേണ വർണ്ണിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. കൊറിന്നായും അനേകായിരം യുവതി

കളും സ്ത്രീയാൽ തോല്പിക്കപ്പെട്ട പിണ്ഡാർകവിയേയും, കുണ്ഠിതരായ പുരുഷന്മാരേയും നോക്കി സന്തോഷിച്ചു നിന്നിരുന്നു. ഞങ്ങൾമലയിൽചില ചരിവുകളിന്മേൽകേറി. സരളൻ സുമതിയുടേയും മോഹനൻ വിമലയുടേയും, ഞാൻ കുമാരിയുടേയും അടുക്കലായി നടന്നു. മൃദുവിരലുകൾ സൂര്യരശ്മിപോലെ കൃഷ്ണശിലകളിന്മേൽ വിളങ്ങി. മൃദുപാദങ്ങൾ പാറകൾക്കു ചൂഡാമണിയായി ശോഭിച്ചു. ഞങ്ങൾ തിരികുന്നിലും കാട്ടിലും ക്രൂടി സഞ്ചരിച്ചു. ശിലകളേയും ചെടികളേയുംതരംതിരിച്ചു നോക്കുകയും മാതിരിക്കു ഓരോന്നിനെ ശേഖരിക്കയും ചെയ്തു. സൂര്യൻ അസ്തമിക്കാറായപ്പോൾ, ഞങ്ങൾ ക്രൂടാരങ്ങളിലേക്കു മടങ്ങി എത്തി.

അവരുടെ ശാസ്ത്രം വിശ്വാസ്യമാണെന്നു വരികിൽ, ഈ സൌരയൂഥത്തിലെ മുഖ്യഗോളമായ സൂര്യൻ അതാ നിമഗ്നനാകുന്നു. നമുക്കും പോയി വിശ്രമിക്കാം; എന്നു കുമാരി ഉത്തരവായതിനുണ്ണം ഞങ്ങൾ ക്രൂടാരത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. മലഞ്ചെരുവിൽ ക്രൂടി ഇറങ്ങിയ സമയം, ഒരിക്കൽ കുമാരി എന്റെ കൈയേയും ഒന്നോ രണ്ടോ പ്രാവശ്യം ഞാൻ അവളുടെ കൈയേയും പിടിക്കുന്നതിനു സംഗതിയായി. ആ ഭാഗ്യോദയം ഉണ്ടായ നിമിഷത്തിൽ എന്റെ ഹൃദയം പരമാനന്ദംകൊണ്ടു തുടിച്ചു.

സമതറയിൽ കാൽചവുട്ടി ക്രൂടാരത്തിനുള്ളിൽ പ്രവേശിച്ചതിന്റെ ശേഷം ഞങ്ങൾ തറയിൽ വിരിച്ചിരുന്ന മെത്തകളിന്മേൽ ഇരുന്നു. നടുക്കു ഒരു പീഠത്തിന്മേൽ സുഗന്ധദ്രവ്യം കത്തി എരിഞ്ഞു പരിമളത്തെ പരത്തി; ഫലങ്ങൾ, പുഷ്പങ്ങൾ, ഭക്ഷ്യങ്ങൾ, സുവർണ്ണമധു ഇത്യാദി സാധനങ്ങൾ ശോഭിച്ചു.

ആരെങ്കിലും ഒന്നു പാടട്ടെ, സംഗീതത്താൽ ആവൃതമായ സമയം മൃദുവായി ഗമിക്കുന്നു, എന്നു കുമാരി അരു

ളിച്ചെയ്യപ്പോൾ, അടുത്തിരുന്ന ഒരു കന്യക സ്വരജിത്തു വായിച്ചു. ഒരു പദത്തെ ആലാപിച്ചു.

ഈ രാഗോദ്വേഗത്താൽ കമ്പിതമാനസയായി അവൾ ഗാനം നിർത്തിയപ്പോൾ ഒരു കണ്ണുനീർത്തുള്ളി—വഴി തെറ്റിയ പവിഴമണിയെപ്പോലെ ഉരുണ്ടു മാവിടത്തിൽ വീണുമറഞ്ഞു. അതുകൊണ്ടു അല്പം പുച്ഛഭാവത്തോടുകൂടി കുമാരി കഥിച്ചു:—നരച്ച കുരച്ച പഴയകാലത്തുള്ള ഗാനങ്ങളിൽ ഇത്ര മാനുഷ വിനാശകരവും ഹൃദയമോഹനവും ആയവയുണ്ടെങ്കിൽ, നാം നമ്മുടെ കണ്ണുകളിൽ പഞ്ഞി യടച്ചു് അവയെ കേൾക്കാതിരിക്കുകയാണു് വേണ്ടതു്. പ്രലോഭനം നമ്മെ വഞ്ചിക്കുന്നു. നിന്റെ വിചാരങ്ങൾ മൂലമായ അലസതയുടെ സന്താനങ്ങൾ ആണു്. കഴിഞ്ഞ കഥയെപ്പറ്റി കിഴിഞ്ഞു വിചാരിക്കരുതു്. പോയതു പോകട്ടെ! പഴയകാലത്തും ചിലതൊക്കെ നല്ലതുണ്ടായിരുന്നു. അവയും ഇപ്പോൾ നാറിത്തുടങ്ങി. കാലപ്പഴക്കം മുറകളെ മാറുന്നു. ഈ മാറ്റവും വഞ്ചനയും ആവശ്യം ആയിരിക്കുന്നു. ലോകത്തിലുള്ള സർവ്വും ഉല്ക്കർഷത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. അന്ധവിശ്വാസവും കുടിലകർമ്മവും പഴയകാലത്തു മൂർദ്ധന്യത്തിലിരുന്നു. മേലിൽ നല്ലതുവരും; ധർമ്മം ജയിക്കും. പ്രോത്സാഹന കാഹളം മുഴങ്ങുന്നു. സമത്വവും സ്വാതന്ത്ര്യവും സന്നിഹിതമായി വരുന്നു.

ചില സ്തോത്രങ്ങൾ ഗാനങ്ങൾ,—ആത്മശക്തിയെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്ന ഗാനങ്ങൾ വലിയ സംഗതികളെ സ്വാതന്ത്ര്യം, ശക്തി, അഭിവൃദ്ധി, ആത്മാവിന്റേതു് ദേഹത്തിന്റേതല്ല ഇവ കവിതയുടെ ഉചിതമായ വിഷയങ്ങൾ ആണു്. കേവലം കാമം, ശൃംഗാരം എന്ന തുച്ഛകാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി കവിതയുണ്ടാക്കുക എത്ര നിന്ദ്യമായിരിക്കുന്നു; ഇതോ കാമം. ആ കള്ളക്കുരുടൻ ചതിയനെയും അവന്റെ ബാണങ്ങളെയും പിടിച്ചുകെട്ടി ചിരകാലം

തുക്കിനിത്തുവിൻ, ഇതുവരെ സ്ത്രീകൾക്ക് സ്വതേയുള്ള യോഗ്യത പുരുഷന്മാരാൽ പരസ്യമായി അനുവദിക്കപ്പെടുന്നവരെ സ്ത്രീകൾ ദാസികളല്ലാ, ക്രീഡാപദാർത്ഥങ്ങളല്ലാ, അവർ സ്വതേതന്നെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനും, പൂജ്യതയ്ക്കും അവകാശമുള്ളവരാണ്. പരാശ്രയത്താൽ കാലക്ഷേപം കഴിക്കേണ്ടവരല്ല. സർവ്വസമ്മതമാകുംവരെ—ആകട്ടെ, പഠിത്തത്തിനിടയ്ക്കു വിനോദവും ഉണ്ടായിരിക്കട്ടെ, നിങ്ങളുടെ അനുഭവത്തെപ്രകാശിപ്പിക്കുന്നതും നിങ്ങളുടെ നാട്ടിലുള്ള സ്ത്രീകളുടെ സമ്പ്രദായങ്ങളെ വർണ്ണിക്കുന്നതും ആയവല്ല പദവും, അറിയാമെങ്കിൽ പാടുകതന്നെ. ഇതുയും പറഞ്ഞതിന്റെ ശേഷം രാജകന്യക നിങ്ങളുടെ നാട്ടിലെ ഒരു പാട്ട പാടുവിൻ,—പുരാതനകാലത്തെ സംഗതികളെ പെരുക്കി എടുത്തു വ്യസനത്തെ ആലാപിക്കുന്ന ഗാനം കേൾക്കാൻ നമുക്കു സന്തോഷം തോന്നുന്നില്ല. നല്ലതിനെ നിർദ്ദേശിക്കുന്നതും ഭാവിഗുണത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നതുമായ ഒരു പദം ആയിരിക്കട്ടെ എന്നു എന്നോട് ആവശ്യപ്പെട്ടു.

പക്ഷികൾ ദക്ഷിണദിക്കിലേക്കു പറന്നുപോകുന്നതിനെ കണ്ടു ഞാൻ മുമ്പു രചിച്ചിട്ടുള്ളതും, അപ്പോൾമിക്ക ഭോഗങ്ങളും ഓർമ്മയിൽ ഇരുന്നതും ആയ, ഒരു പഴയ ആവശ്യമുള്ള ഭേദങ്ങളെ ചൊല്ലിയ നേരംതന്നെ വരുത്തി സ്ത്രീസാധാരണമായ മൃദുസ്വരത്തിൽ ആവുംവണ്ണം പാടി.

ഞാൻ പാട്ട നിർത്തി. യുവതികൾ അന്യോന്യംനോക്കി അപ്രകൃതമായ വിധം ചിരിച്ചു.. കുമാരി മന്ദസ്മിതയുക്തം ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു—

നിന്റെ ഗാനം കേൾക്കാൻ കുയിലുകൾ വാഞ്ഛിക്കയില്ല. വീട്ടിലെ തവളയൊ കഴുതയൊ മാത്രമേ നിന്റെ സംഗീതത്തിൽ ലയിക്കയുള്ളൂ. അതും ഒരു ശൃംഗാരപദം: ശൃംഗാരരസം അതിവ ജുഗുപ്സാവഹമാണെന്നാണു് നമ്മുടെ അഭിപ്രായം. യഹൂദന്മാർ കല്ലരയ്ക്കുക, ഇഷ്ടികചുടുക

മുതലായ നീചകൃത്യങ്ങളെ ചെയ്ത കാലത്തെ ഈ ഗാനം നമ്മെ ഓർമ്മിപ്പിക്കുന്നു. ഈ വിധം മെരട്ടപറഞ്ഞും കൊഞ്ചിക്കുഴഞ്ഞും സ്ത്രീകളെ വധം ചെയ്യുന്ന പുരുഷന്മാർ ഘാതകന്മാരാണു്;—സംശയമില്ല. അവർ പാതാളത്തിൻറെവാതുക്കൽദേവന്മാരെ കാവൽനിറുത്തി ദാസ്യഭാവം നടിച്ചു് സ്ത്രീജനങ്ങളെ ചതിച്ചു് അവരുടെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ അപഹരിക്കയും ചെയ്യുവന്നു. ചില ദുർദ്ദേവതകളുടെ ആലയങ്ങളിൽ ബലിക്കായി അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടുന്ന ജനങ്ങളുടെ അവസ്ഥയെയാണു് പുരുഷന്മാർ സ്ത്രീകൾക്കു കല്പിച്ചിരുന്നതു്. എനിക്കു ഒരു തോഴിയുണ്ടായിരുന്നു. പദവും ശ്ലോകവും പ്രയോഗിച്ചു് ഒരു കള്ളനെവേണ്ടി അവൾ,—എനിക്കു അവളോടു വളരെ സ്നേഹം തോന്നിയിരുന്നതാണും—പ്രാണനെ വെടിഞ്ഞു ശൃംഗാരപദങ്ങളെ നിർമ്മിക്കുക; കവിതയായ വനിതയെ പരസ്യമായി ആക്ഷേപിക്കുന്നതു നീചകൃത്യം തന്നെ. എന്നാൽ മഹത്തായ കാര്യങ്ങളെ സഫലീകൃതമാക്കുന്നതിനുവേണ്ടി പ്രയോഗിക്കുന്ന കവിത ഒന്നുമാത്രമേ മഹാകവിത ആകുന്നുള്ളൂ. നാം ചില കവിതകളെ രചിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

കുമാരി ഇപ്രകാരം വചിച്ചു് എൻറെമുഖത്തുനോക്കി; ഞാൻ തലചൊറിഞ്ഞു വല്ലതും ഉണ്ടോ എന്നു തിരിഞ്ഞു സമയം, മധുപാനത്താലോ കളിത്തിളപ്പിനാലോ മതിമറന്നുവശായ സരളൻ ചക്കിയുടേയും ചങ്കരൻറെയും കാമത്തെ തുറന്നു കാണിച്ച ഒരു പെരുക്കിപ്പാട്ടിനെ മാന്യസ്ത്രീകൾക്കു കേൾക്കാൻകൊള്ളാത്തതിനെ—തട്ടിമൂളിച്ചു. അരുതെന്നു കണ്ണിറുക്കി മോഹനനും, നിഷ്ഠുരനോട്ടത്താൽ ഞാനും വിലക്കിയതിനെ അയാൾ വകവച്ചില്ല. സുമതി വിവർണ്ണയായി, ഭയന്നു വിറച്ചു. നളിനീസദൃശയായ വിമല തലതാഴ്ത്തി. മതിയാക്കൂ എന്നുകുമാരിയും, മതിയാക്കെടാ എന്നു ഞാനും വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. കോപവും പ്രേമവുമായ

ജ്വരത്താൽ ഉഷ്ണിച്ചുവശമായിരുന്ന ഞാൻ അവന്റെ നെഞ്ചിന്മേൽ ഇടിച്ചു. അവൻ ഇരുന്നിടം വിട്ടു കുതിച്ചു ചാടി പരിപന്ഥിഗണത്താൽആവൃതമായ പുരത്തിലെജനങ്ങൾ സംഭ്രമരവം മുഴക്കുംപോലെ ഒരു ശബ്ദം! ഓടിപൊയ്ക്കൊള്ളുക, പ്രാണൻ വേണമെങ്കിൽ എന്നു വിമല ഞങ്ങളോട്ടു പറഞ്ഞു. കേവിൻ, ഗമിയ്ക്കിൻ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു, കുതിര കൾംവരട്ടെ!എന്നു കുമാരി ഗർജ്ജിച്ചു. പൊടുന്നനെ ഉണ്ടായ ഭീതിയാൽക്രുദ്ധവിട്ടുപറക്കുന്നകപോതശ്രേണിയെപ്പോലെ ഭയാതുരകളായയുവതീസംഘംചിന്നിച്ചിതറിപാഞ്ഞോടി. സരളനെ ചീത്ത പറഞ്ഞും, നന്നായി ശഠിച്ചും, ഞാനും മോഹനനും തനിയെ പന്തലിൽനിന്നു. അശ്വപാദപതനധ്വനി കേട്ടുകേട്ടു ഞാൻ സ്തബ്ധചിത്തനായി. അങ്ങനെ നിൽക്കവെ ഒരു ശബ്ദം,—'അയ്യയ്യോ! അയ്യോ! കുമാരി, സ്വാമിനി' ഞങ്ങളുടെ സ്വാമിനി, കുമാരി എന്നൊന്നു എന്റെ കണ്ണുപുടത്തെ ഭേദിച്ചു; വീരവൈരത്താൽ ശത്രു ഭീതമാനസയായ രാജപുത്രി പാലത്തിൽ നിന്നുതെറ്റി നദിയിൽ മറിഞ്ഞു വീഴുന്നതു കണ്ടു അബ്ലകൾ ആയിരുന്ന ദീനസ്വരത്തെ ഉച്ചരിച്ചതു—ഞാൻ ആശ്ചര്യചിന്തിതയുടെ ധവളവസ്ത്രത്തിന്റെ ലേശം ജലത്തിന്മേൽ പൊങ്ങിക്കണ്ടു. ഒരു നിമിഷംകൊണ്ടു ഞാൻ അണിഞ്ഞിരുന്ന സ്ത്രീവേഷത്തെ മാറാതെ തന്നെ ആറ്റിൽ ചാടി. ഒഴുക്കു എന്നെ വലിച്ചുകൊണ്ടുപോയി എങ്കിലും എന്റെപ്രാണപ്രിയയെ കരാഗ്രത്താൽ ഗ്രഹിച്ചു, ഒരുകൈകൊണ്ടു തുഴഞ്ഞും! മറെറ കൈകൊണ്ടു അബ്ലോകത്തിന്റെ ആശാഭാരത്തെ സദുഃഖം താങ്ങിയും അലഞ്ഞുവലഞ്ഞുകുഴഞ്ഞു. ആറ്റിൻകരുക്കെ ഒരു തടി വീണു കിടന്നിരുന്നു. അതു ഞങ്ങളുടെ ഗതിയെ തടഞ്ഞു, ഞാൻ അതിന്മേൽ പിടിച്ചു കുമാരിയെ വഹിച്ചുകൊണ്ടു ഒരുവിധം കരക്കേറി, കരയിൽ അവളുടെ ശിഷ്യഗണം നിന്നിരുന്നു. അവരിൽ ഒരാൾ

അവളെ താങ്ങി എടുത്തു. ജീവൻ ഉണ്ടെന്നു പറഞ്ഞു ആശ്വസിപ്പിച്ചു. അവർ കുമാരിയെ എടുത്തു കുടാരത്തിലേക്കു കൊണ്ടുപോയി.

ഞാൻ ഒരുവിധം വഴി തപ്പി പിടിച്ചു വിദ്യാലയത്തിൽ ചെന്നെത്തി. രാത്രിയിൽ വളരെ നേരം ഞാൻ ഒരു ഒഴിഞ്ഞ സ്ഥലത്തു് ഓരോന്നു ചിന്തിച്ചു നടന്നുനേരം കഴിച്ചു. കുറെനേരം ചെന്നപ്പോൾ, പൊക്കമുള്ള ഒരാൾ ഇരുട്ടിൽക്കൂടി വരുന്നു എന്നു് എനിക്കു തോന്നി. കടാരിയായിരിക്കുമോ എന്നു ഞാൻ ശങ്കിച്ചു. വന്നതു മോഹനൻ ആയിരുന്നു. ശ്, ശ്, നമ്മെ അന്വേഷിക്കുന്നു. ഇങ്ങനെ അകാലത്തു പുറത്തു നില്ക്കുന്നതു ചട്ടവട്ടത്തിനു വിരോധമാണത്രേ! അന്യന്മാരെ പിടിക്കട്ടെ, എന്നാണു വിളി." ഇപ്രകാരം അയാൾ പറഞ്ഞതിന്റെ ശേഷം നിങ്ങൾ ഇവിടെ എങ്ങനെവന്നുചേർന്നുഎന്നു് എന്നോടു ചോദിച്ചു. ഞാൻ ഉണ്ടായ കഥ പറഞ്ഞു കേൾപ്പിച്ചു. അപ്പോൾ അയാൾ പറഞ്ഞു—'ഞാൻ ഒട്ടകമാണു് വന്നെത്തിയതു്. ഞാൻ ഒരു ചണ്ഡാലനാണോ? ഒരുത്തരും എന്നോടു സംസാരിച്ചില്ല. ഇവിടെ വന്നതിന്റെ ശേഷം അകത്തുകേറി ഒരു തുണിന്റെ മറവിൽ ഒളിച്ചുനിന്നു. കുമാരി ഓരോ യുവതിയേയും വിളിച്ചു ചോദ്യം തുടങ്ങി. നമ്മെക്കുറിച്ചു അവക്കാർക്കും യാതൊരറിവും ഉണ്ടായിരുന്നില്ലെന്നു അവർ പറഞ്ഞു. ഒടുവിൽവിമലയുടെ മുറയായി. കുമാരി അവളെ കണ്ടപ്പോൾ എന്റെ ഹൃദയം തകർന്നുപോയി, സത്യം,—അവർ പുരുഷന്മാരാണെന്നു നീ അറിഞ്ഞിരുന്നോ? എന്നു കുമാരി ചോദിച്ചപ്പോൾ അവൾ കായ്യം മറച്ചില്ല. സുമതിയുംവിശ്രുതയും അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടോ എന്നചോദ്യത്തിനു്, വിമല ഉണ്ടെന്നോ ഇല്ലെന്നോ ഒന്നുംതന്നെ ഉരിയാടിയില്ല. ബാല്യംമുതൽ അവളെ അറിഞ്ഞിട്ടുള്ള രാജകുമാരി ക്ഷണം കായ്യംമനസ്സിലാക്കിക്കഴിഞ്ഞു. ഉടൻ കുമാരി സുമ

തിക്കു് ആളയച്ചു. പോയവർഅവരെ കണ്ടില്ല. അവളുടെ കഞ്ഞിനെ പുറത്താക്കാനായി ആളുപോയി. വിശ്രുതയെ വിളിക്കാനായി ആളുപോയി,—ഞാൻ പയ്യെ പുറത്തു കടന്നു. ഇനി എന്താണു വേണ്ടതു്? സുമതിയും സരളനും പോയിക്കഴിഞ്ഞു. ഒരുമിച്ചുതന്നെ—അതിനെന്തു? അതു ഭംഗിയായില്ലായിരിക്കും; നാംഇവിടെവന്നതേ അബദ്ധം: സരളൻ അവിവേകിയാണു്. ഇരുട്ടിൽ എന്തെല്ലാം കാട്ടിക്കൂട്ടുമോ എന്നറിഞ്ഞില്ല. 2563

ഇതുകേട്ട ഞാൻ—"അയാളെ കൈയേറ്റംചെയ്തതു സാഹസമായിപ്പോയി, നിങ്ങൾ അയാളെപ്പറ്റി ഇപ്പോൾ പറഞ്ഞതു് അതിലും സാഹസം കൂടിയ അന്യായമാണു്. തന്നെ വിശ്വസിക്കയും, താൻ സ്നേഹിക്കയും ചെയ്യുന്ന ആളിനെ വഞ്ചിക്കയും,ദ്രോഹിക്കയുംചെയ്യുന്നതു നീചപ്രവൃത്തിയാണു്. സരളൻ നീചനല്ല. ഇന്നു അയാൾക്കു സ്വല്പം ഇളകിപ്പോയി. പാട്ടും വട്ടവും എല്ലാം വെറും നരയും പതയും ആണു്. സാക്ഷാൽ ഉള്ള സരളൻ ആകെ വേറേയാണു്. അന്തസ്സാരം ഇല്ലാത്തവനല്ല സരളൻ എന്നുപറഞ്ഞു.

ഞാൻ ഇതുയും പറഞ്ഞപ്പോൾക്കു രണ്ടുകായ്ധുരന്ധരകർ ഞങ്ങളുടെ മേൽ ചാടി വീണു. പേരു പറയുവിൻ, വരുവിൻ, എന്നായി അവർ. മോഹനൻ അനങ്ങാതെ നിന്നു. ഒരുത്തി അയാളെ പിടിക്കൂടി. ഞാൻ ഓടി. അവൾ കൂടെ ഓടി. ഞാൻ പിടികൊടുക്കാതെ പാഞ്ഞു. അവൾ പുറകെ ശ്വാസംമുട്ടിഓടി അടുത്തു. എനിക്കു ചിരിവന്നു. കാൽതട്ടി ഞാൻ വീണു,—അപ്പോൾ അവൾ എന്നെ പിടിക്കൂടി. F330

അവർ ഞങ്ങളെ നടത്തി, കുമാരിയുടെ മുറിയിലേക്കു കൊണ്ടുപോയി. അവർ ഒരു വിളക്കിനടുത്തു് ഒരു ഉയർന്ന മഞ്ചത്തിന്മേൽ ഇരിക്കയായിരുന്നു. രണ്ടു പരിചാരിക

കവും അവളുടെ നനഞ്ഞ തലമുടിയെ ചീകിയുടച്ചുനിന്നു, പുറകെ എട്ട കർഷകസ്ത്രീകവും പുരുഷന്മാരെ തോല്പിക്കത്തക്ക ശക്തിയുള്ളവർ,—മഴയും കാറും വെയിലും ഏറവേല ചെയ്തതിനാലുണ്ടായ ആരോഗ്യത്തിളപ്പോട്ടുക്കുടി കൊഴുത്തു മദിച്ചു് അവർ നിന്നിരുന്നു.

ഞങ്ങവം, അവിടെച്ചെന്നപ്പോവം, യുവതികവം ഇരുഭാഗത്തും വിലങ്ങി, ഒരു വഴി തെളിച്ചു. ഞങ്ങവം സിംഹാസനത്തോടടുത്തുനിന്നു. തറയിൽ കമ്പിളിമേൽ സുമതിയുടെ കുട്ടി ഉണർന്നു കിടന്നു. വിമല തലകുനിഞ്ഞു നെടുവീർപ്പിട്ടു ദുഃഖിച്ചു ഒരു കോണിൽ കൂത്തിയിരുന്നു; വിശ്രുതാനിവൻ നിന്നു തകൃതിയായി വ്യവഹാരം തകർത്തുനിന്നു. ഇതൊക്കെ ആരുടെ കാറമാണു്. പണ്ടു് ഇതു വല്ലതും ഉണ്ടായോ? അന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞതു കുമാരിക്കു ഏതാണ്ടു കായ്മായിരുന്നു. കാവ്യവും ശാസ്ത്രവും പുരാണവും ഭവതിയെ അഭ്യസിപ്പിച്ചതു ആരായിരുന്നു? അന്നു ഇവവം കൊള്ളാമായിരുന്നു. പാട്ടുപെടാനൊക്കെ ഇവളെ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. ഈ കുത്തിയിരിക്കുന്നവളെ ലാളിച്ച പോലെ ഞാൻ ഭവതിയെ ലാളിച്ചു വന്നിരുന്നു; ഭവതി എന്നെ ഒരു മാതാവിനെപ്പോലേ വിചാരിച്ചിരുന്നു; അതൊക്കെ പണ്ടു പണ്ടായിരുന്നു. അന്നു ഒരുകുറവും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അങ്ങനെയിരിക്കെ ആ മന്ഥര—ഭവതിയുടെ ഇഷ്ടതോഴി-മധുരഭാഷിണി— പ്രിയംവദ—കൊഞ്ചുംമൊഴി. മിനുസക്കാരി, മധുരക്കുഴമ്പു, എന്നപോലെ ഇവിടെ കാലെടുത്തുവച്ചു. ഭവതിയുടെ സ്വഭാവം,പിൻമാറിത്തുടങ്ങി. നിങ്ങവം അവളുടെ പാട്ടിലായി. അവവം ചെവി കടിച്ചു തുടങ്ങി. അവളില്ലാതെ നിങ്ങവംക്കു ഉറണും ഉറക്കവും ഇല്ല. ഈയുള്ളവവം പുറംപന്തിയിലായി. അവളുടെ മുഖവും,നോട്ടവും ഭാവവും വാക്കും, നടയും, ഉടയും എല്ലാം നിങ്ങവംക്കു പഞ്ചാമൃതം. അവവം പറയുന്നതു വേദവാക്യം: ഞാനൊ

പഴന്തുണിയായിപ്പോയി പോരെ;തല്ലുകൊള്ളാൻ ചെണ്ട, —പണം വാങ്ങാൻ മാരാൻ, എന്നിട്ടും ഞാൻ വല്ലതും പിണക്കം പറഞ്ഞൊ, മുഷിച്ചിൽ ഭാവിച്ചൊ? പഴയ സ്നേഹമോത്തും, പുതുമോടി പോകുമ്പോൾ കാഴ്ച്ച ശരിയായേക്കും എന്ന കരുതിയും, എന്തായാലും എന്റെ തമ്പുരാട്ടിയാണല്ലോ എന്നുള്ള ഭക്തിയെ പരിപാലിച്ചും, എന്റെ യോഗ്യതകളെ അറിഞ്ഞും, അവിടുന്ന മഹത്തായ ഉദ്യമത്തിൽ പ്രവേശിച്ചാൽ അതിൽചേർന്ന സഹായിക്കാൻ തരം ഉണ്ടാകുമല്ലോ എന്ന വിചാരിച്ചും, ഞാൻ ഇങ്ങേ അറ്റം ഒതുങ്ങി. അങ്ങനെയാണ് നാം വിതച്ചു വിത്തു് ഇത്രയും വളർന്നതു്. നാം ഇവിടെ കലാലയത്തെ സ്ഥാപിച്ചു—ആദ്യം മുതൽതന്നെ നിങ്ങടം ഇടത്തെ ആണ് പോയതു്. ദോഷം ആക്കു്? അവിടുത്തേക്കു തന്നെ വരുന്ന യുവതികളെ എല്ലാം സുമതിയുടെ വകുപ്പിലേക്കു കുത്തു തന്നെ വഴി കാണിച്ചു. അവർക്കു് എനിക്കുള്ള പ്രായമോ, പരിചയമോ, അറിവോ, രാജഭക്തിയോ, സ്നേഹമോ ഇല്ലാതിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കു,—ഭവതി അവളെ ഇത്ര കണ്ടു മടിയിൽ കേറ്റി വച്ചതു ന്യായമാണോ? എന്നിട്ടും ഞാൻ ക്ഷമിക്കയല്ലേ ചെയ്തതു്. ഞാൻ വല്ലതും എടുത്തുചാട്ടം കാണിച്ചോ? വരുന്ന കുട്ടികളിൽ മിക്കവരും അവളുടെ വകുപ്പിൽ തന്നെ എന്റേതിൽ മൂന്നും നാലും മാത്രം! ഇരിക്കട്ടെ! പരമാർത്ഥം വെളിപ്പെടും! വരട്ടെ! ആഴമുള്ള സ്ഥലത്തു വെള്ളം കെട്ടും. എന്ന വിചാരിച്ചു ഞാൻ ഇരിക്കുവെ ഈ ചെന്നായ്ക്കൂട്ടം വന്നുകയറി. അവർ അവളെ അറിഞ്ഞു്, അവളുമായി കൂടകടച്ചിരുന്ന സൈരസല്ലാപംചെയ്തു. ഇന്നലെ തന്നെ,—ഇന്നലെ—അവർ കഥ പറഞ്ഞു; അവ കേട്ടു. എന്നോടു് ആരു പറയും? എങ്കിലും മിഴി അടയ്ക്കാതെ നമ്മുടെ ഉദ്യമോൽക്കർഷത്തെ തന്നെ ആകാംക്ഷിച്ചു താമസിക്കുന്ന എന്റെ

കണ്ണിൽ മണ്ണിടാൻ അവക്കും സാധിച്ചില്ല. ഇന്നലെ രാത്രിയിൽ അവരുടെ വേഷപ്പകച്ച് എനിക്കു മനസ്സിലായി. ഞാൻ ഇങ്ങോട്ടവരാൻ കാലെടുത്തുവച്ചു. അപ്പോൾ ഒന്നുകൂടി ആലോചിച്ചിട്ടാവാം അതുചെയ്യുന്നതു് എന്നു ഞാൻ വിചാരിച്ചു. ഇവിടെവന്നു കായ്യംപറഞ്ഞു എന്നു വച്ചാൽ കൊള്ളാം; നിങ്ങളുടെ ജാഗ്രതയെ നാം അനുമോദിക്കുന്നു. സുമതിഅമ്മ വന്നുപറയും; അപ്പോഴാകട്ടെ ശേഷം എന്നു തമ്പുരാട്ടി കല്പിച്ചുവെങ്കിലോ എന്നു ഭയന്നുതന്നെയാണു്, ഞാൻ എടുത്തുകാൽ പുറകോട്ടു വലിച്ചതു്. അവിടുന്നു് അവളോടു ചോദിയ്ക്കും. അവൾ പറയുമായിരിക്കും. അവൾ മാപ്പു ചോദിച്ചു എന്നു വരാം. മറുത്തു ഇവിടുന്നു പറയുകയുമില്ല—ഹെ, സാരമില്ല, ശരിയാക്കാം; എന്നു പറഞ്ഞു, നിങ്ങൾ രമ്യപ്പെട്ടാം. ഞാൻ ഇളിഭ്യനും ആകും. എന്നാലും അതു പോരല്ലോ; നമുക്കു നമ്മുടെ ജോലി ചെയ്തേ കഴിയൂ! പരഗുണം വിസ്മരിച്ചുകൂടാ. അവളുടെ ചെമ്പു തെളിക്കണം; എന്നു വിചാരിച്ചു ഞാൻ കഥയെ ഇവിടെ വെട്ടിത്തുറന്നു പറഞ്ഞില്ലെങ്കിലും, കായ്യത്തെ വിട്ടു കളഞ്ഞില്ല. ഞാൻ അവരെ സൂക്ഷിച്ചു; മറ്റുള്ളവരോടുകൂടി നടക്കാതെ തടുത്തു; അപകടം വരാതെ കാത്തു; വരുന്നതു വരട്ടെ, രസിക്കയില്ല, തീച്ചതന്നെ. എന്നാലും പറയാനുള്ളതു പറയണം. എന്നാവച്ചു് ഇന്നു് ഉച്ചയ്ക്കു് ഇവിടെ ഞാൻ വന്ന അപ്പോൾ നിങ്ങളും അവളും മറ്റും യാത്ര പോയിരുന്നാൽ പക്ഷെ അവൾ പറയുമായിരിക്കും, ഇല്ലെങ്കിൽ വന്നിട്ടാകാം എന്നു ഞാൻവിചാരിച്ചു എന്താ അവൾ പറഞ്ഞോ? ഞാൻ കേട്ടതു, ആ ദുഷ്ടജന്തുക്കൾ നിജരൂപബീഭത്സതയെ, സ്വഭാവാനുസരണം വെളിയിൽ പ്രകാശിപ്പിച്ചു എന്നാണു്. ഒടുവിൽ അവളുടെ തൽസ്വരൂപവും ദൃശ്യമായി. ലജ്ജയാലും, ഭയത്താലും, പരവശയായി അവൾ പമ്പകടന്നു കഴിഞ്ഞു. പാവപ്പെട്ട ഞാൻ

ഉണ്ടല്ലോ ഇവിടെ അവിടത്തെ ഭോഷൃത്തിനു് ലാക്കായി നില്ക്കാൻ; ഞാൻ,—കുമാരിയുടെ വളച്ചു്യുടെ ഉതകിയ വൾ; ദേഹം, ധനം, കാലം, ബുദ്ധി ഇവയെ ഇവിടെ വൃഥാ യാപനം ചെയ്ത ഞാൻ,—മഠയി, ദുർമ്മതി, മോശക്കാരി, ഒന്നും കുഞ്ഞു അറിയാത്തതല്ലല്ലൊ; ഞാൻ എന്തിനു കഥിക്കണം! എന്നെ പറഞ്ഞയച്ചേക്കണം. പിന്നെ കായ്മെല്ലാം സുമാർ! പതിരുപോലെ പറക്കും. കായ്മൊക്കെ,—താ ചൊല്ല കേൾക്കാത്ത വാവൽ തലകീഴ്—

വിശ്രബ്ധപ്രസംഗം നിത്തി; കുമാരി രസക്ഷയത്തോടും, കൊള്ളാം, നിങ്ങളുടെ ശപഥം ശിഥിലമായി, പൊയ്ക്കോണ്ടാലും. നമുക്കു നിങ്ങളുടെ സഹവാസവും സഹവൃത്തിയും വേണ്ടാ; യഥേഷ്ടം എവിടേയും പോകാം. ഈ കൂട്ടി ഉണ്ടല്ലോ, നമ്മുടെ മതം ഭേദപ്പെട്ട, നാം അതിനെ കൈയ്ക്കോണ്ടിരിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്തു.

അപ്പോൾ ആ സ്ത്രീ നന്നേ ചുളിച്ചു, ശിരസ്സിനെ ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചു, ചുണ്ടിരുക്കി ചീറിപ്പറഞ്ഞു—"വരിയോല എഴുതിയതു ഞാനാണു്. കുട്ടുകെട്ടിയതും ഞാൻ തന്നെ. എല്ലാം ഈ ചീത്തജാതിയെ പുലർത്താൻ! വാ പെണ്ണെ! ഈ വിധം മനോവഹ്നിയെ വമിച്ചതിന്റെ ശേഷം അവൾ വിമലയെ പിടിക്കുടി. ആ കന്യകപാതി അമ്മയേയും, പാതി കുമാരിയേയും സസംഭ്രമം വീക്ഷിച്ചു നിന്നു. അന്നേരം ഒരുത്തി ശ്വാസം മുട്ടി വന്നു തൊണ്ടയിടറി ഓടിവന്നു കുമാരിയുടെ സമീപം നിന്നു. അവളുടെ നയനങ്ങൾ ഭയത്തെ പ്രതിബിംബനംചെയ്തു. മുഖം രക്തത്തിന്റെ ഏറ്റമിറക്കത്തെ സ്പഷ്ടമായി കാണിച്ചു,—അവൾ പറഞ്ഞു തമ്പുരാട്ടിയുടെ അടുത്തെത്തി. ഒരെഴുത്തിനെ നീട്ടി. കുമാരി വിഭ്രമത്തോടുകൂടി അതിനെ പൊട്ടിച്ചു വായിച്ചു. ഞെങ്ങൾ, സോൽകണ്ഠം നിന്ന കുമാരിയുടെ വദനമണ്ഡലത്തിൽ, സർവ്വവർണ്ണങ്ങളും വേലിയേറ്റം

അഭിനയിച്ചു. കോപോദ്വേഗത്താൽ അവൾ അരുണ വദനയായി അവളുടെ ഹൃദയം തുടിച്ചു; കൈവിറച്ചു കട ലാസുകൾ അനങ്ങി കുട്ടി—കാൽക്കൽ ഇരുന്ന സുമതി യുടെ പെൺകുഞ്ഞു അമ്മയെവിളിച്ചു, കരഞ്ഞു. കുട്ടിയുടെ ആർത്തസ്വരം കുമാരിയുടെ ഭാവിഷ്യവുമായി പൊരുത്തു. അവൾ പത്രങ്ങളെ ചുരുട്ടിക്കൂട്ടി, സംസാരിക്കാൻഭാവിച്ചു. വാക്കു പുറപ്പെട്ടില്ല. അവൾ എഴുത്തുകളെ എൻെറ അടുക്കലേക്കു എറിഞ്ഞു. വായിക്കു എന്നടയാളം കാണി ച്ചു. രണ്ടെഴുത്തുകൾ, ഒന്നു അവളുടെ അച്ഛൻേറതു ഇപ്രകാരം ആയിരുന്നു.

"പ്രിയകുമാരീ, നിൻെറ വഴിക്കു കുമാരനെ അയച്ച പ്പോൾ അവിടുത്തെ നിഷ്ഠുരമായ ചട്ടത്തെപ്പറ്റി നാം അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. നിൻെറ സ്വഭാവത്തെയും, ചട്ടത്തി ൻെറ സമ്പ്രദായത്തെയും ആറിഞ്ഞ ഉടനെ അപകടത്തെ നിവാരണം ചെയ്യാനായി നാം ഇങ്ങോട്ടു പുറപ്പെട്ടു. വരും വഴി നാം അയാളുടെ അച്ഛൻെറ കൈയിൽ അകപ്പെട്ടു. അദ്ദേഹം ഈ ആലയത്തെ വളഞ്ഞിരിക്കുന്നു. പുത്രൻെറ രക്ഷയ്ക്കായി അദ്ദേഹം എന്നെ തടഞ്ഞു വച്ചിരിക്കുന്നു.

രണ്ടാമത്തെ എഴുത്തു—എൻെറ അച്ഛൻേറതു—ഇ പ്രകാരം ആയിരുന്നു.

"നമ്മുടെ പുത്രൻ നിങ്ങളുടെ പക്കൽ ഉണ്ടു്. അവ ൻെറ ശിരസ്സിലെ ഒരു രോമത്തെ പോലും തൊട്ടുപോകരുതു്. അവനെ അക്ഷതനായി വിട്ടേക്കണം..അവൻെറ പാണിഗ്രഹണം ചെയ്യകൊള്ളണം. ഉടമ്പടി അനുസരി ച്ചു നടക്കണം. സ്ത്രീക്കു പുരുഷനെക്കാൾ മഹത്വമുണ്ടെ ന്നു നിങ്ങൾ വാദിക്കുന്നതായി നാം അറിയുന്നു. ആ വാദം സംബന്ധം, തന്നെ. അങ്ങനെ ഒരു ഭ്രാന്തു സ്ത്രീകൾക്കു പിടിപെട്ടാൽ അവരും അവരുടെ നാഥന്മാരും തമ്മിൽ തല്ലും. അബദ്ധം. നിങ്ങളുടെ ആലയത്തെ ഇന്നു രാത്രി

തകത്താലും തരക്കേടില്ല. തൽക്ഷണം കുമാരനെ വിട്ടയയ്ക്കാതെ ഇരുന്നാൽ നാം അപ്രകാരം ചെയ്യുന്നതായിരിക്കും."

ഇത്രടം വായിച്ചപ്പോൾ ഞാൻ മനസ്സിളകി ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു,—"ഭേതിയുടെ സൈരവാസത്തെ ഭംഗം ചെയ്യണമെന്നുള്ള ദ്രോഹവിചാരത്താൽ പ്രേരിതനായല്ലാ; ഇരുപതികളുടെ മുൻ നിശ്ചയത്തിൽനിന്നും ജനിച്ചവന്മോഹത്താൽ,—ഭേതിയുടെ കോമളമുഖത്തെ കാൺമാനുണ്ടായ അത്യൽകണ്ഠയാൽ ഉദ്വേഗിതനായാണു ഞാൻ ഈ അതിത്തിക്കുള്ളിൽ കടന്നിട്ടുള്ളതു്. ഞാൻ സ്ത്രീദ്വേഷിയല്ലാ. സ്ത്രീകൾ ഇണപൈരുഷ്യത്തെ പ്രാപിക്കേണമെന്നു സർവ്വാത്മനാ ഇച്ഛിക്കയും, അവരെ വന്ദിക്കയും ചെയ്യുന്ന ആളാണു് ഞാൻ. പുരുഷനാണെങ്കിലും എന്റെ ഹൃദയം മൃദുവായിട്ടുള്ളതാണു്. എന്റെ ധാത്രി,—ഭേതിയെപ്പറ്റി പറഞ്ഞനാൾ മുതൽ, എന്റെ ചിന്തയിൽ നിന്നും ഭേതിയുടെ ഛായ മാറിയിട്ടില്ല. ചന്ദ്രനെ കാമിയ്ക്കുന്ന കുഞ്ഞിനെപ്പോലെ, ഞാൻ സദാ കുമാരി,—നിന്നെ കാമിച്ചുവന്നു. ബാല്യകാലം നിന്നെതേടി ഞാൻ നടക്കാത്ത സ്ഥലം ഇല്ലായിരുന്നു. എല്ലായിടത്തും ഭേതിയുടെ വിലാസം ഉണ്ടെന്നായിരുന്നു എന്റെ വിശ്വാസം. എനിക്കു് ഇപ്പോൾ പ്രായമായി—കുമാരിയെ കാണാതിരിക്കാൻ എനിക്കു കഴിയുന്നില്ല. അതാണു് ഞാൻ ഇവിടെ വരാൻ കാരണം. ഈ ആളുകളുടെ മുമ്പുനിന്നു് എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ തിങ്ങി വിങ്ങി കിടക്കുന്ന വിചാരങ്ങളെ—കുമാരിയെ ചുറ്റിപ്പറ്റിയിരിക്കുന്ന ആശകളെ—വിസ്തരിക്കുക ഉചിതമല്ല. എങ്കിലും ഇത്രയും പറയാതെ അടങ്ങുവാൻ മനസ്സു സമ്മതിക്കുന്നില്ല,—വിശ്രുതന്മാരായ മനുഷ്യരേയും, കീർത്തികേട്ട സ്ഥലങ്ങളേയും കുറിച്ചു്, ഞാൻ വളരെയൊക്കെകേട്ടിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ അവയെ കാണുമ്പോൾ

കേട്ടതുപോലെയുള്ള വൈശിഷ്ട്യം അവയിൽ ഉണ്ടായിരുന്നതായി എനിക്കു തോന്നിയിട്ടില്ല. കുമാരിയുടെ കായ്ത്തിൽ കഥ അങ്ങനെയല്ല. കേരംവിയെ സഹസ്രതരം അതിശയിയ്ക്കുന്നതു് ഗുണസമൃദ്ധിയത്രേ ഇവിടെ ദൃശ്യമാകുന്നതു്. ഇവിടത്തെ ഘോരമായ വിധിയെ നടത്തിഎന്നെ വധിച്ചാലും വേണ്ടുകയില്ല. എനിക്കു കുമാരിയുടെ സമീപത്തുനിന്നും പോകാൻ കഴിയുന്നില്ല. ബാലന്മാർ യൗവനത്തെ കാമിക്കുംപോലെ, ഞാൻ പ്രേയസി, എന്റെ സമീപവാസത്തെ ഇച്ഛിക്കുന്നു. അനേകം സംഗതികളെ ചെയ്തു തീക്കണമെന്നു കാംക്ഷിക്കുന്ന ആസന്നമരണൻപോലും ഞാൻ നിന്റെ കാരുണ്യത്തെ വാഞ്ഛിക്കുമ്പോലെ, ജീവിതത്തെഇച്ഛിക്കുന്നില്ല. ദരിദ്രന്മാർ ധനത്തേയും, രോഗികൾ ആരോഗ്യത്തേയും, ആഗ്രഹിക്കുന്നതിലധികം ആസക്തിയോടെ, ഞാൻ—ഞാൻ—നിന്നെ—നിന്നെ—നിന്നെ—വേണമെന്നു കൊതിക്കുന്നു. നീ ക്രൂരതയുള്ള എന്റെ ജീവിതം അല്പമാത്രമത്രെ! നീ തന്നെ എന്റെ ആയുസ്സിനെ സമഗ്രമാക്കണം. നമ്മുടെ രണ്ടു ഉയിരുകളും ചേരുമ്പോൾ മാത്രമേ നമുക്കു പൂർണ്ണത സിദ്ധിക്കൂ. അല്പദ്രവ്യത്തിൽ അനർഘമായതു ഭവതിയുടേതുതന്നെ. ചട്ടവും നിയമവും ഇടയ്ക്കിട്ട എത്രതന്നെ ഭവതി എന്റെ സുഗമനത്തെ തടഞ്ഞാലും എന്റെ ധർമ്മകൃത്യാനുസൃതമായ പ്രതത്തെ ഞാൻ മുടക്കുകയില്ല. ഞാൻ ഇവിടെ വന്നതു ശുദ്ധമേ മുഷ്കുകൊണ്ടല്ലെന്നുള്ളതു കുമാരിയുടെ അച്ഛന്റെ എഴുത്തിൽനിന്നും വ്യക്തമാകും."

ഒരു മുട്ടുകത്തി, സോപചാരം ഞാൻ ലേഖനത്തെ കൊടുത്തു. കുമാരി അതിനെ പിടിച്ചു വാങ്ങി പൊട്ടിക്കാതെ താഴെ ഇട്ടു. കര തിങ്ങി. ഒഴുകുന്ന നദീതീരബന്ധനം ചെയ്തു നാടെല്ലാം പ്രവഹിക്കാൻ ഭാവിക്കുംപോലെ, അവർ എന്തെല്ലാമൊക്കെയോ പരുഷമട്ടിൽ

തിക്കി വിക്കി ഉദ്ഘാടിപ്പിക്കാൻ ഒരുമ്പെട്ടവശമായി. എന്നാൽ അങ്കണത്തിൽ നിന്ന യുവതികളുടെ മധ്യേനിന്നും അപ്പോൾ പുറപ്പെട്ട ദീനരവം അതിനെ വിലക്കി. അയ്യോ, ഭടന്മാർവന്നു, കൊട്ടാരത്തിനകത്തു പുരുഷന്മാർ പ്രവേശിച്ചു. എന്തെങ്കിലും ആകട്ടെ, എന്നൊരുശബ്ദം യുവതീജനം മുഴക്കി. കുഴപ്പം; സർവ്വത്ര കുഴപ്പം. സ്ത്രീജനങ്ങളുടെ ഇടയിൽ ഒരു വലിയ സംഭ്രമം.

എന്നാൽ ശാന്തതയല്ല മൂപ്പത്തിയുടെ മുഖത്തിൽ തിളച്ചുനിന്നതു; അവൾ വാതായനത്തിൽ നിന്നു കോപാഗ്നിയാൽ അരുണവർണ്ണമാക്കപ്പെട്ട ദൃഷ്ടിയെ എറിഞ്ഞു, വിളിച്ചു പറഞ്ഞു,—എന്തു കഥയാണിതു്? വൃയാടികളെ; നിങ്ങളുടെ ഭരണകർത്ത്രിയായി ഞാനില്ലേ ഇവിടെ? എന്റെ തലമേൽ, എന്റെ, എന്റെ ഈ എന്റെ, ആദ്യം വൻവാതം വീഴുന്നതു്? പുരുഷക്ഷിപ്തമായ വിദ്യൽപ്രയോഗത്തെ നാം ഏൽക്കാൻ സന്നദ്ധയാണു്. നിങ്ങൾ എന്തിനെ ഭയപ്പെട്ടുന്നു? ശ് ശ് മതി മതി. നമ്മെ ദ്രോഹിക്കുന്നവരെ അടക്കാൻ ആളുണ്ടു്. അവർ വരും, നാം തന്നെ ആയുധം ധരിച്ചു പോരിൽ ഇറങ്ങി നമ്മുടെ മഹൽക്കായ്യാർത്ഥം ജീവത്യാഗം ചെയ്യാൻ മടിക്കുന്നില്ല. നിങ്ങൾ കൂടെയും തോന്നുന്നതിൽ നാം അതിശയിക്കുന്നില്ല. ആറായിരം വർഷകാലത്തോളം നിലനിന്നിരിക്കുന്ന ഭയത്തെ ഞാൻ നിവാരണം ചെയ്യാൻ ശ്രമിക്കുന്നു. ഈ പ്രക്ഷോഭത്തെ ഉണ്ടാക്കിത്തീർത്തുനിന്നെയു നിന്നെയും, സരളൻ,— അയ്യെ, ഖേദം വെടിഞ്ഞാലും, എന്നു പറഞ്ഞു. അവൾ പുരികത്തിന്മേൽ കൈവച്ചു വീണ്ടും ശയിച്ചു. സംസാരിക്കുകയും അനങ്ങുകയും ചെയ്തില്ല.

പട്ടാളത്തിൽ അന്നേരം രാജകുമാരിയുടെ സഹോദരൻ വരുന്നു എന്ന ധ്വനി മുഴങ്ങി. ഞങ്ങൾ സുമതിയെ ശുശ്രൂഷകയുടെ അടുക്കൽ ഏല്പിച്ചും വച്ചും പോയി. വൃദ്ധ

ഉപന്മാർ ദർബാർ നടത്തുകയായിരുന്നു. എന്റെ പിതാവു്,—മുൻ നിശ്ചയപ്രകാരം തന്നെ കായ്യം നടത്താൻ മടിക്കരുതു്. കുട്ടിയെ അങ്ങു വെറുതെ വഷളാക്കി. അവർം ഇപ്പോൾ അങ്ങെയും മനുഷ്യരെയും പരിഹസിക്കുന്നു; തന്നേയും സ്വവർഗ്ഗത്തെയും എന്നെയും അവനെയും അവർം ദ്രോഹിച്ചിയക്കുന്നു. എന്നാൽ അരുണമുഖമായ സംഗരം ഉരുക്കും അഗ്നിയും ഉള്ള ബാണങ്ങളെ വഷിക്കും; അവർം അടങ്ങുകയില്ലെങ്കിൽ യുദ്ധംതന്നെ എന്നുകല്പിച്ചു. അപ്പോൾ കുമാരിയുടെഅച്ഛൻ ഉപതി എന്നെനോക്കി,—അവളുടെ പ്രകൃതം,—ഒരു പോക്കിൽ ഉള്ളതാണു്. എന്തോ അവിടെ കുറെ പരുങ്ങിയൊ? കുമാരനെ ഇന്നും അതനേറടക്കാരി പെണ്ണിനോടു് ഭ്രമമുണ്ടെന്നാണല്ലോ പറഞ്ഞു കേർംവി. അതു സത്യമാണെങ്കിൽ നിങ്ങളുടെ അഭിപ്രായത്തെ തെളിവായി പറയണം. എന്താണു് സമരം ചെയ്യണോ, സാഹസം ചെയ്യണ്ടേ, അതൊവേണ്ടയൊ, എന്നു കഥിച്ചു.

അപ്പോൾ ഞാൻ,—നിവൃത്തിയുണ്ടെങ്കിൽ യുദ്ധം ഇല്ലാതെ കഴിക്കണം. യുദ്ധം മഹാ അനത്ഥം തന്നെ. ക്ഷേത്രം അശുദ്ധമാകും; വിളവു നശിക്കും; ഗൃഹങ്ങളം വെന്തുപോകും; ആളുകളം മരിക്കും,—ഈ അനത്ഥമെല്ലാം ഉണ്ടാകുമല്ലൊ. യുദ്ധത്തിൽ നിന്നും ഇതിനെല്ലാം കാരണഭൂതനാകുന്ന എന്നെ കുമാരി പരമശത്രു എന്നു ഗണിക്കും; അതു പരമ സങ്കടം തന്നെ. ഇപ്പോഴത്തെ കുഴക്കിനെ പ്രഥമോപായം കൊണ്ടുതന്നെ ശരിയാക്കണം. അവളുടെ പ്രേമം വേണം. ഗൃഹം, നഗരം ഇവയെ ഇടിച്ചുപൊടിച്ചാൽ അവർംക്കു് എന്നോടു പ്രേമം ഉണ്ടാകുമോ? കുമാരിയെ പിടിച്ചുകെട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നാൽ തന്നെയും എന്റെ കായ്യം ജയിക്കുമോ. അവളുടെ ഒരു നോട്ടം എന്റെ അഹങ്കാരത്തെ അസ്തമിപ്പിക്കും. കടുംകൈ ഒന്നുംതന്നെ പ്രയോഗിച്ചുകൂടാ. യുദ്ധ നാമാവശേഷമായി പോകട്ടെ.

ഇതുകേട്ട് എന്റെ പിതാവു ക്ഷമയില്ലാതെകല്പിച്ചു,-"ഛെ, നീ എന്തറിഞ്ഞു,—പെണ്ണുങ്ങളുടെ മാതിരി ഒന്നും നിനക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. നിന്റെഭോഷത്തം കേൾക്കുമ്പോൾ; ആ പഴംകഥ ശരിയാണെന്നു തോന്നിപ്പോകുന്നു. അബദ്ധം; അസംബന്ധം,—കേട്ടോ, രാജാവേ, പുരുഷൻ വേട്ടക്കാരൻ, സ്ത്രീ അവന്റെ അമ്പിനു് ഇര, പകിട്ടും മിനുസവും ഉള്ള തൊലിയെ കണ്ടു മോഹിച്ചു. നാം സ്ത്രീജനത്തെ കൈക്കലാക്കുന്നു. അതു് അവൾക്കുതന്നെ സന്തോഷമാണു്. ചിലനേരം അവരെ സ്വല്പം ലാളിക്കണം. പാവങ്ങൾക്കും അവരാൽ സാധിക്കാത്ത രണകൃത്യത്തെ ചെയ്യുന്ന വീരപുരുഷന്മാരെ മാത്രമേ അവർ സ്നേഹിക്കുന്നുള്ളൂ. കുഴൽവിളി, പെരുമ്പറയടി, പയിറ്റു്—ഇവയില്ലാതെയുള്ള പാണിഗ്രഹണത്തെ ആരു് കൊണ്ടാടും. ഞാൻ നിന്റെ അമ്മയെ എന്റെ പ്രാണപ്രിയയെകൊണ്ടുവന്നതു് അങ്ങനെയായിരുന്നു; നല്ല കായ്മ, സരളൻ പറഞ്ഞതു ഉള്ളതാണെങ്കിൽ,—ആ തീക്കൊള്ളിയോടു വേർപാടു ഓതുകയോ! ഈറ്റപുലിയെ പട്ടുനൂൽകൊണ്ടു കെട്ടുകയോ? വെടിപ്പായി."

അച്ഛന്റെ പുരുഷഗീരിനുത്തരമായി ഞാൻ വചിച്ചു,—"എങ്കിലും തിരുമേനി, ഒന്നു നിരൂപിക്കണം ഇണക്കമില്ലാത്തവൾക്കാണു് തുടലും ചങ്ങലയും, യോജ്യാവോ? സാരമില്ല. എന്റെ ഇഷ്ടദേവി ചെയ്യാൻ മടിക്കുന്ന ധീരകൃത്യം എന്തുണ്ടു്? ഇന്നലെ രാത്രിയിൽ, കോപാഗ്നിയിൽ അരുണ വദനയായ് നിന്ന കുമാരി ചില കായ്ക്കളെ വദിച്ചതു കണ്ടപ്പോൾ, അവൾ ആയുധം ധരിച്ചു പോരാടുവാൻ പോലും മടിക്കയില്ലെന്നു് എനിക്കു തോന്നി. അവൾ സ്ത്രീകുലശിരോമണിയത്രേ. അങ്ങു സ്ത്രീകളെല്ലാം ഒരുതരത്തിൽ പെട്ടവരാണെന്നു വിധിക്കുന്നു. പുരുഷന്മാരായ നമുക്കു തമ്മിൽ അന്യോന്യം കാണുന്ന വ്യത്യാസം അവ

രിലും ഉണ്ടായിരിക്കുന്നു. മുരിങ്ങയ്ക്കും ഇരുപ്പക്കാനും തമ്മിലുള്ള വ്യത്യാസം ആമ്പലിനും ചമ്പകത്തിനും തമ്മിൽ കാണാം. ഒരു നാരി യോഷാവിനെ കാമിക്കുന്നു. ഒരുത്തി രാത്രികൊണ്ടു ചിലർ അയോഗ്യന്മാരേയും വരിക്കുന്നുണ്ട്. സ്ത്രീകളുടെ പരിശുദ്ധമായ പാതിവ്രത്യം വരനെറ—അയാൾ മൂഢനോ ദിവ്യനോ ആയിരിക്കട്ടെ—അവസ്ഥയെ ശോഭായമാനമാക്കുന്നു. അവർക്കു പഠിത്തം വർദ്ധിക്കുന്നതു ലോകോന്നതിക്കു എത്രയും ആവശ്യമായിരിക്കുന്നു. ഇതാണ് ദേവിയുടെ അഭിപ്രായം തെറ്റല്ല.

ശുദ്ധവ്രതകളായ സ്ത്രീകൾക്കു മനോവികാസം ഉണ്ടാകേണ്ടതല്ലെ! ഭൂമിയിലും സ്വർഗ്ഗത്തിലും ഉള്ള മധുരമനോമോഹന ശുദ്ധഗുണങ്ങളും അവരിലല്ലേ വിലസുന്നതു: എന്റെ അമ്മാ—ആ മഹാലക്ഷ്മി സർവ്വഗുണസമ്പൂർണ്ണ—അവർക്കും പുരുഷന്മാരായ രാക്ഷസന്മാർക്കും തമ്മിൽ അവാന്തരം എത്രയിരിക്കുന്നു! പുരുഷന്മാർ അസ്ഥിരചിത്തന്മാർ. അവർക്കു ഒരുനേരം വേദാന്ത ചിന്ത. അടുത്തസമയം കാമിനീകനകഭ്രാന്തു',—സ്ത്രീകളൊ സ്ഥിരവ്രതകൾ,—അവരുടെ കാരുണ്യം, ശുദ്ധി, സത്യം—ഇവയിൽ അല്പാംശം നമുക്കു് ഉണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ ഇതാദേവിയുടെ ഉദ്യമത്തെ തടുക്കുവാൻ നാം ഒരുങ്ങുകയില്ല,—പ്രകൃത്യാ അവർക്കുള്ള അവകാശത്തെ നാം അനുവദിക്കുമായിരുന്നു. ആയതിനാൽ യുദ്ധംവേണ്ടാ. അതു വലിയ നഷ്ടത്തിനു കാരണമാകും.

ഇതുരകട്ട ഗാമരാജൻ പറഞ്ഞു:—ശരി—ശരി. യുദ്ധം നന്നല്ല. കുമാരൻ പറഞ്ഞതു യുക്തി. നമ്മുടെ യുവദശയിൽ നാം പ്രേമവശഗനായിരുന്നു. എന്നാൽ നമ്മുടെ പ്രേമനദിയുടെ സമഗതി പാറകളാൽ തടയപ്പെട്ടില്ല. മിക്കവാറും ഇതായെപ്പോലെ തന്നെ നീ സംസാരിക്കുന്നു. അവർക്കു സംസാരിക്കാൻ വശം ഉണ്ടു്. അവർ പറയു

ന്നതിൽ ഒരുമാതിരി ന്യായവും കാണുന്നു. എന്നാൽ നിന്റെ വാക്കുകൾക്കു മൂർച്ചയുണ്ടു്. അതു നമുക്കു ബോധിച്ചു. കുമാരന്റെ സ്വഭാവം വളരെനന്നു്. നമ്മുടെപുത്രിയെ അയാൾക്കു ലഭിക്കട്ടെ! നമ്മുടെ തടവിനെ പറ്റി,—ശരിഅങ്ങു പുത്രന്റെ രക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടി,—നമ്മെ ബഹുമാനപൂർവ്വം തന്നെയാണു് ഉപചരിച്ചതു്. കുമാരന്റെ ആഗ്രഹസിദ്ധിയ്ക്കായി നാം കഴിയുന്നതു ചെയ്യാം. നാം ക്ഷമിച്ചിരിക്കുന്നു. നമ്മുടെ രാജ്യത്തിൽ നിങ്ങൾ പ്രവേശിച്ചതിനാൽ, നമുക്കും കുടിയാനവർക്കും നഷ്ടം ഒന്നും ഉണ്ടായിട്ടില്ല,—വിളവു നശിച്ചിട്ടില്ല, വീടുകൾക്കു തീ വച്ചിട്ടില്ല. ജനങ്ങളെ പീഡിപ്പിച്ചിട്ടില്ല. എന്നാൽ കുമാരൻ,—യാതൊന്നും ഭയപ്പെടേണ്ട. നമ്മുടെ വാക്കല്ലെ—നമ്മുടെ കൂടെ പാളയത്തിൽ വരട്ടെ; മകൻ ആരഗനോടു സംസാരിക്കട്ടെ! ഇഭാകുമാരി നമ്മുടെ വാക്കിനേക്കാൾ അവന്റെ തിനെ വകവെക്കുന്നുണ്ടു്. വല്ലതുംനോക്കാം,—കുമാരന്റെ കൂട്ടുകാരായ നിങ്ങളും വരുവിൻ നമുക്കു നാലുപേർക്കും കൂടി ഒരു വഴി തെളിക്കാൻ യത്നിക്കാം.

ഗാമരാജാവു അച്ഛനോടു യാതൊന്നു പറഞ്ഞു അച്ഛൻ പറഞ്ഞതിൽ പാതിയെ താടിമീശ പുറത്തേക്കു വിട്ടുള്ളൂ. പോകുന്നതിനു ഞങ്ങൾക്കു് അനുവാദം ലഭിച്ചു.

ഞങ്ങൾ പുറപ്പെട്ട മനോഹരമായ പ്രദേശത്തിൽകൂടെ ഗാമരാജാവിന്റെ പാളയത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു. അവിടെ യുദ്ധസന്നാഹങ്ങൾ തികഞ്ഞിരുന്നു. രാജാവിനെ കണ്ടപ്പോൾ സേന ആർത്തുവിളിച്ചു. വിജയാശംസ ചെയ്തു. പിന്നീടു അവർ അശ്വങ്ങളെ നിർത്തി. അവ കനച്ചു. ഭടന്മാരുടെ ആയുധങ്ങൾ കിലുങ്ങി ഭേരി മുഴങ്ങി. കുഴൽവിളി ഉയർന്നു; പതാകകൾ പറന്നു; പെട്ടെന്നു മൂന്നു ഉപനായകന്മാർ മുമ്പോട്ടു വന്നു. അവരെപ്പോലെ ദേഹപുഷ്ടിയുള്ളവരെ ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല, അവരുടെ നടുവിൽ കണ്ടതും

കിളരം ക്രുടിയതുമായ ആയം ആരഗൻ ആയിരുന്നു. അയാളിൽ സോദരിയുടെ ഛായ നല്ലവണ്ണം വിളങ്ങിയിരുന്നു.

ഭേരീവാദ്യം കേൾക്കയും അവരെ കാണുകയും ചെയ്തപ്പോൾ സമാധാന പ്രസംഗം ചെയ്ത എന്റെ ഹൃദയം രണോത്സാഹംകൊണ്ടു തുടിച്ചു. രാജാവു മൂൻ സുതന്മാരേയും അട്ടക്കൽ വിളിച്ചു വാക്കാലും കൈക്രിയയാലും സംഗതിയെ പറഞ്ഞു തുടങ്ങി. ഞങ്ങളുടെ വേഷപ്പകച്ചയെപ്പറ്റി പ്രസ്താവിച്ചപ്പോൾ, അവരു മൂവരും ചിരിച്ചു. അതിന്റെ ശേഷം, നവഭീമനായ ആരഗൻ ഇപ്രകാരം അയാളുടെ അഭിപ്രായത്തെ വചിച്ചു:—"ഹും, ഇവർ നമ്മുടെ രാജ്യത്തിൽ അനുവാദമില്ലാതെ പ്രവേശിച്ചു—അച്ഛനെ പിടിക്രുടി—ഹും,—എന്നിട്ടും അച്ഛൻ പോരു വേണ്ടെന്നു പറയുന്നു. എനിക്കൊ എന്താണു? ഹും യുദ്ധമെങ്കിൽ യുദ്ധം, വേണ്ടെങ്കിൽ വേണ്ട. എന്നാൽ ഞാൻ ഒരു വാക്കു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. അവൾ കണ്ണിശക്കാരിയും ആണു്. അവളുടെ ഗതി അതൃച്ചത്തിലേക്കാണു്. അതൃച്ചത്തിലേക്കുതന്നെ. അവളുടെ പ്രവൃത്തിക്കു സ്ഥലവും സൌകര്യവും വേണമെന്നേ അവൾ അവശ്യപ്പെട്ടുള്ളു. അതിനെപ്പറ്റി എന്നോടു വളരെ നിർബന്ധമായി പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. എനിക്കു് അതിന്റെ കാര്യം ഒന്നും അറിഞ്ഞൂടാ; എങ്കിലും പറഞ്ഞതു മിക്കവാറും ന്യായമാണെന്നു എനിക്കു തോന്നി. ഉച്ചത്തിലേക്കുതന്നെ ആണു് പായുന്നതു്. അതിനെന്തു്? സ്ത്രീജാതിയുടെ തിലകപ്പൊട്ടാണു് അവൾ എന്നു ഞാൻ അവളോടുതന്നെ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. ശരിയോ തെറ്റോ, വേണ്ടവരോടു അവൾക്കു സ്നേഹവും ഉണ്ടു്. രാജകുമാരാ,—ശരിയോ ശരികേടോ എന്നു എനിക്കറിയണ്ടാ, നമ്മുടെ നില ഇതുതന്നെ. ഞാൻ അവളുടെ ഭാഗം നില്ക്കും. നിൽക്കാമെന്നു വാക്കു കൊടുത്തിട്ടുണ്ടു്. ഒരു രാജകുമാരി പേരു മറന്നുപോയി. അൻപതു മഹാ

വിദ്വാന്മാരെ തോല്പിച്ച ഒരു ദേവി, അവരുടെ പേരു പറഞ്ഞു വിളക്കു വച്ചാണു ഞാൻ സത്യം ചെയ്തിട്ടുള്ളതു്. ഞാൻ വാക്കു കൊടുത്തു, അതുതന്നെ കായ്യും. അവൾക്കു വിവാഹത്തിനു മനസ്സില്ല. അവകാശത്തെ പിൻവലിക്കു, അല്ലെങ്കിൽ യുദ്ധമാകട്ടെ! അച്ഛന്റെ മതത്തിനു വിരോധമായാലും സമരം നടക്കട്ടെ."

അവകാശത്തെ ഉപേക്ഷിക്കാനും, യുദ്ധംചെയ്യ നീരസത്തെ വർദ്ധിപ്പിക്കാനും, മടിച്ചു ഞാൻ സല്പനേരം ഉത്തരം പറയാതെ നിന്നു. അപ്പോൾ ഒരു സോദരൻ, മീശയിൽ കൈവച്ചു പുച്ഛഭാവത്തിൽ, ഞങ്ങളെ എരികേറാൻ എന്നപോലെ—ശരിക്കു ശരി, ചപലഹൃദയത്തെയാണു് സ്ത്രീവേഷം മറച്ചിരുന്നതു്, എന്നു മന്ത്രിച്ചു. അതു കേട്ട മാത്രയിൽ ഞങ്ങൾക്കു കലി മൂത്തു, ഞങ്ങൾ വെടി വച്ചതുപോലെ,—'എന്തിനു ദൂരെ പോകണം. ഇപ്പോൾ തന്നെ, ഇവിടെ വച്ചുതന്നെ ആകട്ടെ! ഞങ്ങൾ മൂന്നുപേർ നിങ്ങൾ മൂന്നുപേർ! പോരാടി തീരുമാനിക്കാം' എന്നു പോരിനു വിളിക്കുട്ടി. അപ്പോൾ തൃതീയ സോദരൻ "മൂന്നിനു മൂന്നു? അധികം വേണ്ടയോ? നമ്മുടെ സോദരിയുടെ കായ്ത്തിൽ? യുദ്ധസന്നദ്ധരായി. കീർത്തിയെ കൊതിച്ച രാജാവിനെ അപമാനിച്ചതിനു പ്രതീകാരം ചെയ്യാൻ, അസംഖ്യം യോദ്ധാക്കൾ, പുളച്ചു നിൽക്കുന്നു. അവരിൽ ഒരൻപതുപേരെങ്കിലും ക്രൂടെ രണോത്സവത്തിൽ ചേരട്ടെ! ഈ കായ്വും ജയാപജയം അനുസരിച്ചു തീർപ്പുപ്പെടുത്താം," —എന്നു പറഞ്ഞു.

ഈ അഭിപ്രായത്തെ കേട്ട ഞാൻ,—"ഓഹോ, ഈ വായു ശകലത്തിനും,—മാനുഷകമ്മമായ നരമേൽ വിലസുന്ന തേജോമയമായ ഈ പകിട്ടിനു പേരു, കീർത്തി, ബഹുമാനം ഏറെറതിനു മാത്രം വേണമെങ്കിൽ പോരാട്ടം നടക്കട്ടെ! അതിൽ നിന്നെന്തു വരാനുണ്ടു്? തോറാലും

ജയിച്ചാലും, തോൽവി നമുക്കുതന്നെ, മുൻ കരാറിനെ കുമാരി സമ്മതിക്കയില്ല എന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ തന്നെ ആം പോകട്ടെ എന്നു പറഞ്ഞു. ഇതുകേട്ടു, ഗാമരാജൻ ശഠിച്ചു,—വിരലും വീങ്ങിയാൽ ഉരലാകുമോ,—കുഞ്ഞുങ്ങളെ, എന്നു വിളിച്ചു പറഞ്ഞു. ഞാനും ക്ഷുഭിതനായി രിഞ്ഞു. അദ്ദേഹം മൂന്നു ദൂതന്മാരെ അതിനിടയ്ക്കയച്ചിരുന്നു. എവിടെ, കുമാരിയുടെ മന്ദിരത്തിലേക്കുതന്നെ! ഒന്നാമൻ ചെന്നു കുഴൽ വിളിച്ചു. ആരെയും കണ്ടില്ല. അവൻ വാതുക്കൽ തട്ടി; ആരും വന്നില്ല. രണ്ടാമൻ ചെന്നപ്പോൾ ഭയങ്കരമായ ഒരു ശബ്ദം അകത്തുനിന്നു പുറപ്പെട്ടതു് അവനെ വിരട്ടി. മൂന്നാമൻ പടിക്കൽചെന്നു വാതുറന്നപ്പോൾ അഷ്ടരസീസുതാഷ്ടം അവനെ കടന്നു പിടിച്ചു മുടിവലിച്ചു ആറാംവേലിയിലും ചെകിട്ടിലും തച്ചു ഭ്രാന്തനാക്കി. ഇരുസേനാവൃതയായ അവളുടെ സ്ഥിതിയെപ്പറ്റി അവൾ കിഞ്ചിദപി ഭയപ്പെട്ടില്ല. അവൾക്കു യാതൊരു ക്ലേശവും ഇല്ലായിരുന്നു. ഒഴുക്കിനേയും കാറ്റിനേയും എതിർത്തുനിന്ന പൊരുതു പാറമേൽ വേരുന്നി പുഴക്കരയിൽ നില്ക്കുന്ന ഒരു മഹാതരുവിനെപ്പോലെ ഉറപ്പോടുകൂടി കുമാരി നിന്നു. ഒന്നുകിൽ അവളുടെ നിർബ്ബന്ധത്തെ ജയിക്കണം; അല്ലെങ്കിൽ കീഴടങ്ങണം; രണ്ടിലൊന്നു തീർച്ചയാക്കണം എന്നു കുമാരൻ നിശ്ചയിച്ചു. രണോത്സവംചെയ്തു ജയാപജയത്തെ സ്ഥാപിക്കണമെന്നാണു് ഇരുഭാഗക്കാരുടെയും നിശ്ചയം എന്നു് അച്ഛൻ രാജാവിനെ ഞാൻ അറിയിച്ചപ്പോൾ, അദ്ദേഹം "ഭേഷ് നാമും പടയണിയിൽ ഇറങ്ങുന്നുണ്ടു" എന്നു കല്പിച്ചു. അവിടത്തെ പ്രായത്തിനും പദവിക്കും അതു ചേരുന്നതല്ലെന്നു വൃദ്ധപ്രഭുക്കന്മാർ നിർബന്ധംപറകയാൽ, അദ്ദേഹം ഒട്ടു ക്ഷുഭിക്കയും ശഠിക്കയും ചെയ്തതിന്റെശേഷം ആ അഭിപ്രായത്തെ അംഗീകരിച്ചു.

രണതലം തയ്യാറാക്കപ്പെട്ട. ദൂതന്മാർ അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും സന്ദേഹം വഹിച്ചു സഞ്ചരിച്ചു. ഇരുദേവിയുടെ മറുപടി ഇപ്രകാരം ആയിരുന്നു,—പ്രിയസോദരാ, സ്ത്രീകളുടെ പാങ്ങുകളെ ഇരുമ്പുകാലുറയിൽ ഇട്ടു ഹ്രസ്വമാക്കുന്ന ചയിനാ ജനങ്ങളോടും, വിവാഹസമയം വധുവിന്റെ പക്കൽനിന്നും സ്ത്രീധനമായി പടിയെ സ്വീകരിക്കുന്ന റഷ്യയിലെ വരന്മാരോടും, ജീവനുള്ള സ്ത്രീകളെ മരിച്ച ഭർത്താക്കന്മാരുടെ ദഹനത്തിൽ ഉടന്തടി ചാടിക്കുന്ന ഹിന്ദുജനങ്ങളോടും, സ്ത്രീസന്താനങ്ങളുടെ ഭാവിയായ വൈധവ്യത്തെ ഭയന്നു ശിശുപ്രായത്തിൽ അവരെ നദിയിൽ ഒഴുക്കി ജീവനാശംവരുത്തുന്ന മാതാക്കളോടും നമുക്കു തോന്നീട്ടുള്ള ദ്വേഷ്യത്തെയും ഹാസ്യത്തെയും, ഭവാൻ അറിയാത്തതല്ല. ഈ മൂർഖത കുറഞ്ഞിരിക്കുന്നകാലത്തും മാനുഷസ്വഭാവത്തിൽനിന്നും പഴയ നിചത്വം നീങ്ങിപ്പോയില്ലേ. അധികാരം എല്ലാം പുരുഷന്മാർക്കുവേണം. സ്ത്രീകൾക്കു സ്വാതന്ത്ര്യം പാടില്ലാ. അതുകൊണ്ടു ഞാൻ പുരുഷവർഗ്ഗത്തെ വെടിഞ്ഞു, എന്റെ പാട്ടിനു ഇവിടെ ഒതുങ്ങി പാർത്തു എന്റെ ഇനക്കാർക്കു ഒരു മന്ദിരം സ്ഥാപിച്ചു; അവർക്കു മനോവികാസത്തിനു വേണ്ടതു സംഭരിച്ചുവരുവെ, ഈ അധികപ്രസംഗികൾ പെൺവേഷത്തിൽ കടന്നുകൂടി ഭോഷത്തങ്ങൾ കാണിച്ചു നമ്മുടെ സമാധാനത്തെ ഭംഗംചെയ്തു. ഹാ മുൻനിശ്ചയം! ഹാ, തീകാച്ചുന്നാളിൽ കരാർ ഉണ്ടായിരുന്നുപോലും, ഏതു കരാർ? നമ്മുടെ മനസ്സുകൂടാതെയുള്ള നിശ്ചയം എവിടെ സാധുവാകും! ഇതു പിള്ളർകളിയോ, നേരംപോക്കോ, ആണോ? ഈ പുലിയെ ഇണക്കാൻ കഴിഞ്ഞ എനിക്കു് ഇവരെ അടക്കാൻ കഴികയില്ലേ! ഞാനൊ ഭവാനൊ പോരേ ഇവരെ ഒതുക്കാൻ? നമ്മുടെ നേരിനേയും പേരിനേയും രക്ഷിക്കണം! നീതിയെ നടത്തുന്നതിനു ഭവാന്റെ

ട്ടജഭണ്ഡം മതിയാകും; പോരുനടക്കട്ടെ! വരുന്നതുവരട്ടെ! ഭവാൻ തോല്ക്കുകയില്ല; എന്നാൽ അയാളുടെ ജീവനെ നശിപ്പിക്കേണ്ടാ; നമ്മുടെ ജീവനെ രക്ഷിക്കാൻവേണ്ടി അയാൾ ഒരിക്കൽ സാഹസപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. അയാളുടെയും അമ്മ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നു. എങ്കിലും, ഭവാൻ പോരിൽ അമാന്തം കാണിക്കണ്ട. സ്ത്രീസ്വാതന്ത്ര്യം സുദ്ധമാകട്ടെ! അധികാരവും ധനലാഭവും, വല്ലിക്കട്ടെ. ഈ ഏഴത്തിന്റെ ചുവട്ടിൽ ഇത്രയുംക്രൂടി ഉണ്ടായിരുന്നു. "ക്രൂരത്തിൽ ചതിയന്മാർ കടക്കാതെ സൂക്ഷിച്ചുകൊള്ളണം. ദ്രോഹികൾ വേഷം പകർന്നു സഞ്ചരിക്കുന്നു. ഇങ്ങനെ പുരുഷന്മാരാൽ ചുറ്റപ്പെട്ടു കിടക്കുന്നതിനെക്കാൾ നല്ലതു യുവതികൾ സ്വഗൃഹങ്ങളിലേക്കു പോകുന്നതാണു്. സ്വല്പമെങ്കിലും ധൈര്യത്തിനും ആശ്വാസത്തിനും നമുക്കു അവിടെ ഒന്നുണ്ടെന്നു പറവാൻ, ആ ശിശു മാത്രമേയുള്ളു. അധമയായ മാതാവിന്റെ സന്തതി—അവൾ അതിനെ വിട്ടുംവച്ചു പോയി. അവൾക്കു നാം തിരിച്ചു കൊടുത്തിനെ വിട്ടുകൊടുക്കയില്ല. നമ്മുടെ ജ്ഞാനസുതയായി അതു് ഇവിടെ വളരട്ടെ! കാലത്തു ഒരു നാഴികനേരം അതിനെ എടുത്തു കളിപ്പിച്ചു. ശിശുവിന്റെ ചെറുകൈ നമ്മുടെ കോപത്തെ തടയുന്നു. ശുഭം!"

ഞാൻ വായിച്ചു കഴിഞ്ഞു—അപ്പോൾ അച്ഛൻ കല്പിച്ചു—"മഹാവിദ്യക്കാരി—പക്ഷേ അവൾ യോദ്ധാക്കന്മാരുടെ മാതാവാകുന്നതിനു യോഗ്യതയുള്ളവളാണു് കാമഭ്രാന്തനായ നീ ഒന്നും നേരെ കാണുന്നില്ല. പുരുഷൻ മോശപ്പെട്ടവനെങ്കിൽ സ്ത്രീ തലയിൽ. ഗാമരാജാവു സാധു—മഹാസാധു. അവിടെ എല്ലാം സ്ത്രീനായകത്വംതന്നെ. സർവ്വസമ്മതമായ ലോകപ്രമാണം എന്താണു്? എല്ലാ കാര്യത്തിനും മൂലാധാരമായ സംഗതി എന്തു്? വയലിൽ വേലയുള്ള പുരുഷൻ—അടുക്കളയിൽവേലയുള്ള സ്ത്രീ—ശണ

യ്ക്കു പുരുഷൻ; തയ്യലിനു സ്ത്രീ. തലകൊണ്ടു പുരുഷനും ഹൃദയംകൊണ്ടു സ്ത്രീയും വേലചെയ്യണം. അധികാരംചെലുത്തേണ്ടതു പുരുഷൻ, അനുസരിച്ചുനടക്കേണ്ടതു സ്ത്രീ. ഇതാണു ലോകനീതി. അല്ലെങ്കിൽ സർവ്വത്ര കുഴപ്പം. സ്ത്രീ മൂത്തുപോയാൽ പുരുഷന്റെ കഥ ബഹുമോശം. കുമാരാ, അവൾ മൂത്തിൻപോയിട്ടില്ല, പിടിച്ചു പാട്ടിലാക്കാനുള്ള കാലം കവിഞ്ഞിട്ടില്ല. വേണ്ടപോലെപഴക്കിയാൽ പാട്ടിലാകും. അവൾ സുന്ദരിയാണെന്നു കാണുന്നു. അതു നന്നുതന്നെ. ഞാൻ ശഠിച്ചു പറയുന്നുണ്ടെങ്കിലും, എനിക്കവളോടു പ്രിയംതോന്നാതിരിക്കുന്നില്ല. കല്യാണം കഴിഞ്ഞു്, ഒരു പ്രസവംകഴിയുമ്പോൾ മട്ടൊക്കെ മാറും. ഒന്നിരട്ട പ്രസവിച്ചാലോ അഹങ്കാരം പമ്പകടക്കും. പ്രസവം ബാലശുശ്രൂഷണം ഇവയത്രേ സ്ത്രീധർമ്മം. ഇങ്ങനെ അച്ഛൻ കഥിച്ചു. നേരം ഏകദേശം ഉച്ചയായി. ഞാൻ വിടവാങ്ങിട്ടോയി. കുമാരിയുടെ ലേഖനത്തിലെ—"അയാളുടെ ജീവനെ എടുക്കരുതു്"—എന്നഭാഗം എന്റെ കണ്ണുപുടങ്ങളിൽ മുഴങ്കി. 'പോ' 'പോ' നീ വിജയിയാകും എന്നൊരുശബ്ദം പിന്നെ എന്റെ ചെവിയിൽ ചുറ്റിക്കറങ്ങി. ഞാൻ അച്ഛന്റെ പരുഷവാക്യങ്ങളെയും—മുൻനിശ്ചയം എങ്ങനെ വന്നുകൂടും എന്നുള്ള കായ്ത്തെയും, പൂർവ്വശാപത്തെയും, പറഞ്ഞു ഓമ്മിച്ചു നില്ക്കുവേ, മിന്നൽപോലെ എന്റെ ചിത്തവിഭ്രമ-ശല്യം എന്നെ ബാധിച്ചു. യുപൻ, പാളയം, കക്ഷാലയം, എന്നിവ വെറും പൂജ്യം, മിഥ്യാപ്രതീതം, മായപ്പിരട്ടു് എന്നും, ഞാൻ ഛായകളോടു പോരാടി ഛായാഛായ ആയി എന്നും—ഞാൻ സ്വപ്നംകണ്ടു. ഞാൻ ഉണർന്നപ്പോൾ നേരം ഉച്ചതിരിഞ്ഞിരുന്നു. രണരംഗം സംഗരപ്രകടനത്തിനു ഒരുക്കപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. കവചം ധരിച്ചു, അശ്വാപരിസ്ഥന്മാരായി ഇരുവശവും അൻപതു പേർ, യുദ്ധകാമന്മാരായി നിന്നിരുന്നു. ഭേരി ശബ്ദിച്ചു.

ഒന്നു; രണ്ടു, മൂന്നു—യോദ്ധാക്കൾ സംഗരസന്ദർശനം ആരംഭിച്ചു. കുതിരകൾ ക്രുദ്ധി പിണങ്ങി. കുന്തക്കാരായ അശ്വാരൂഢപങ്ക്തി തമ്മിൽ ഇടഞ്ഞു ഇടിരവം ഘോഷിച്ചു. അപ്പഴം, എല്ലാം സ്വപ്നമെന്നേ ഞാൻ വിചാരിച്ചുള്ളു. കുതിര കൈ ഉയത്തി. ആളുകൾ തമ്മിൽ തിങ്ങി കുന്തങ്ങൾ തകർന്നു. ചില ശിരസ്ത്രാണങ്ങളിന്മേൽ തീ തെറിച്ചു. ചിലർ പാറപോലെ അശ്വപാപരി ഇരുന്നു. ചിലരുടെ ഇരുപ്പു ഇളകി, പക്ഷെ പിടിതെറ്റി വീണില്ലാ. ചിലർ താഴെ വീണു, ഉടൻതന്നെ എഴുനേറ്റു വീണ്ടും വാളൂരി പടവെട്ടി. ചിലർ കാലുതെറ്റി കുതിരകളുടെ ഇടയിൽ കിടന്നാരുണ്ടു. അരകന്റെ ഇരുഭാഗത്തു നിന്ന സോദരന്മാരും, അയാളും ചുറ്റിപ്പാഞ്ഞു പൊടിപൂരം പോരു നടത്തി. കൃശഗാത്രയായ ഗാമരാജാവിന്റെ സുതന്മാക്ക ഇത്ര യുദ്ധചാതുര്യം എങ്ങനെ ഉണ്ടായിഎന്നു ഞാൻ അതിശയിച്ചു. തള്ളവഴി വന്ന ശൌര്യമായിരിക്കണം. അതിന്റെശേഷം ഞാൻ സ്വപ്നം ഉണർന്നു നോക്കിയപ്പോൾ കുമാരിയും യുവതികളും മാളികമുകളിൽനിന്നു പോരാട്ടം കാണുന്നതുകണ്ടു. അവർ കാങ്കുവെ ഞാൻ യുദ്ധംചെയ്യട്ടെ, വീഴട്ടെ എന്നു നണ്ണി ഞാൻ ക്രുദ്ധത്തിലേക്കുപാഞ്ഞു ഒരു കുമാരനെ തള്ളി താഴെ പതിപ്പിച്ചു. സരളനും ഒരാളെ തള്ളിയിട്ടു. അപ്പോൾ അവിടേക്കു അരകൻ പാഞ്ഞെത്തി. അയാളുടെ വരവുകണ്ടു, മദിച്ചു ആന വരുന്നതു ആളുകൾ വാഴമാറുംപോലെ യോദ്ധാക്കൾ ഒഴിഞ്ഞു ഒതുങ്ങി. അയാൾ എന്റെ നേക്കാണു പാഞ്ഞുവന്നതു", വലതുകണ്ണിനേക്കാൾ എന്നെ സ്നേഹിച്ച മോഹനൻ ഇടയ്ക്കു ചാടി അരകനോടു ഏറ്റു. ഒരു നിമിഷത്തിൽ അരകൻ മോഹനനെ തള്ളിയിട്ടുകഴിഞ്ഞു. അപ്പോൾ ബലവാനും വശമുള്ളവനും, രണപ്രിയനുമായ സരളൻ അരകനോടു ഏറ്റു പൊരുതു. പാടവമേറിയ അരകൻ സരളനെ

തോല്പിച്ചു. ഉടൻ ഞാൻ അരകനോടേറ്റു പോരുതുടങ്ങി. എന്റെ രക്തം തിളച്ചു. ക്ഷണനേരംകൊണ്ടു പോരുകഴിഞ്ഞു. ഞാൻ കൈ നീട്ടി ഓങ്ങി വെട്ടി. ഒരു തുവൽ വീണപോലിരുന്ന അതു അയാൾക്കു എന്നുതന്നെ പറയാനുള്ളൂ. തഥ്യവും മിഥ്യവും എന്നിൽ നിക്ഷിപ്തമായി അന്ധകാരം എന്നെ ചുറ്റി വളഞ്ഞു. ഞാൻ നിലം പൊത്തി മോഹാലസ്യത്തിൽ കിടപ്പായി.

ഞാൻ സുഷുപ്താവസ്ഥയിൽ എന്നപോലെ കിടന്നു. കണ്ണുണ്ടായിട്ടു കാണാതെയും, കണ്ണുണ്ടും ഇരുന്നിട്ടു കേൾക്കാതെയും, കഴിഞ്ഞുകൂടിയ സമയം നടന്ന കഥകൾ എല്ലാം പിന്നീടു പറഞ്ഞുകേട്ടു ഞാൻ കണ്ടറിഞ്ഞപോലെ ഗ്രഹിച്ചു.

ഞങ്ങളുടെ കക്ഷി തോല്ക്കയും ഞങ്ങളുടെ ഉദ്യമം വിഫലമാകയും ചെയ്തപ്പോൾ, കായ്മെല്ലാം കൂഴഞ്ഞു. കുമാരൻ മരിച്ചു; എന്നൊരു ധ്വനി പൊങ്ങി. അച്ഛൻ സസംഭ്രമം ഓടിവന്നു എന്റെ കവചങ്ങളെ അഴിച്ചു ദേഹത്തിന്മേൽ വീണു കരഞ്ഞു. പുറകെ കുഞ്ഞിനെപ്പറ്റി ദുഃഖിച്ചു സുമതിയും വന്നുചേർന്നു.

എന്നാൽ ഇടാദേവി മാളികപ്പുറത്തുനിന്നു സുമതിയുടെ കുട്ടിയെ കൈയിലെടുത്തു, പണ്ടു ലാപിഡാത്തിന്റെ രാജ്ഞി ചെയ്തപോലെ വിജയഗാനം ആലാപിച്ചു.

പാട്ടു അവസാനിച്ചതിൽപിന്നെ, കുമാരി യുവതികളോടു പറഞ്ഞു,—"കന്യകമാരെ, ക്ഷേത്രം അശുദ്ധമായി. ചട്ടങ്ങൾശിഥിലപ്പെട്ടുപോയി. നമുക്കുവേണ്ടിയുദ്യമംചെയ്തവരെ നാം ഉപചരിക്കേണ്ടിവന്നിരിക്കുന്നു. പുരുഷന്മാരെ ഇവിടെ പ്രവേശിപ്പിക്കുക നിയമവിരുദ്ധമാണെന്നിരിക്കിലും, അവരെ ക്ഷുദ്രാരങ്ങളിൽതന്നെ താമസിപ്പിക്കുന്നതു് ഉചിതമല്ല. നമുക്കു അവിടെ പോയി അവർക്കുവേണ്ട ശുശ്രൂഷചെയ്യാം. ഇവിടെ തന്നെ സല്ക്കരിച്ചുകൊണ്ടുവരാം.

അവളും യുവതികളും വാതൽ തുറന്നു് കണാങ്കണത്തിലേക്കു നടന്നു. സോദരന്മാരുടെ സമീപം പ്രവേശിച്ചു് മുട്ടുകുത്തി ഇരുന്നു, "വീരയോദ്ധാക്കളേ, പ്രിയപ്പെട്ട മോചകന്മാരെ, അമർത്ത്യനാമധരന്മാരെ, എന്നു പറഞ്ഞു അവരുടെ കൃതിയെ ശ്ലാഘിച്ചു,—"നിങ്ങളം ഇവിടെ വെളിയിൽ കിടക്കേണ്ടാ; നിങ്ങളം അകത്തു വരുവിൻ ആരുടെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനുവേണ്ടി നിങ്ങളം സമരം ചെയ്യുവോ, അവർ നിങ്ങളെ വാത്സല്യപൂർവം ശുശ്രൂഷിക്കും, എന്നു കഥിച്ചു.

പിന്നീടു യദൃച്ഛയാ കുമാരി ഞാൻ കിടന്നവഴി വന്നു. കുട്ടി പോയതിനാലുള്ള വ്യസനവും കോപവുംകൊണ്ടു ശോണവർണ്ണമായ നയനങ്ങളോടുകൂടി വൃഷഭസിംഹം എന്റെ വശത്തിൽനിന്നും എഴുനേറ്റു, മൌനമായി നിന്നു സ്തംഭിച്ചു, നിശ്ചലം അചഞ്ചലനായി, വിവർണ്ണനായി, അവളെകണ്ടിട്ടുപോലും പ്രേമോജ്ജ്വലിതനാകാതെ ശയിച്ച എന്നെ കണ്ടു് അവൾ നെടുവീർപ്പിട്ടു. അച്ഛന്റെ മുഖത്തെയും മകന്റെ രക്തത്താൽ അരുണമായിരുന്ന നരച്ച താടിയേയും കണ്ടപ്പോൾ അവൾ ഞെട്ടി, മുഖത്തിൽ ഒരു ഭാവഭേദം ഉണ്ടായി. ഈഷൽ സന്താപത്തോടെ അവൾ,—"അയാൾ ഒരിക്കൽ എന്റെ ജീവനെരക്ഷിച്ചു; അതിനു സോദരൻ അയാളെ വധിച്ചു, എന്നു പറഞ്ഞു. അതുതന്നെ. തികമായ നിന്ദയെ പ്രകാശമാക്കാനെന്നപോലെ, രാജാവു പുത്രന്റെ കഴുത്തിൽനിന്നും അവളുടെ പടവും ചികുരലേശവും അടങ്ങിയിരുന്ന മാലയെ പറിച്ചെടുത്തു കാണിച്ചു. അവൾ അതുകണ്ടു,—അപ്പോൾ ഒരു പഴയ ഓർമ്മ അവളെ ബാധിച്ചു. അവളുടെ അമ്മ അവളുടെ മുടിയിൽനിന്നും ഒരു കഷണത്തെ,—വിശുദ്ധിവരുന്നതിനു വളരുമ്പോൾ വെട്ടിയെടുത്തു ചുംബിച്ചു കൊടുത്തയച്ചിരുന്നതിനെ ഓർത്തു. ഉടനെ അവൾ എന്റെ പവിഴധവളമായ മുഖത്തുനോക്കി. അവൾ വരുത്തിക്കൂട്ടിയ

ആപത്തിനെ ചിന്തിച്ച ദുഃഖംപൂണ്ടു. അയസ്സിദ്ധശമായ അവളുടെ സ്വാന്തം ഭഞ്ജിതമാക്കി,—ഹൃദയം ഉരുകി, അവർ കുനിഞ്ഞു കുഞ്ഞിനെ തറയിൽകിടത്തി. എന്നേറ നെറ്റിയിന്മേൽ കൈവച്ച തടവിനോക്കി പറഞ്ഞു, "പിതാവെ, അയാൾക്കു ജീവൻ ഉണ്ടു്, മരിച്ചിട്ടില്ല നമ്മുടെ കൊട്ടാരത്തിൽതന്നെ എന്നേറ സോദരന്മാരോട് കൂടി അയാളും താമസിക്കട്ടെ, ഇവരെ ശുശ്രൂഷിക്കുംപോലെ തന്നെ അയാളെയും ശുശ്രൂഷിച്ചുകൊള്ളാം. നമുക്കുവേണ്ടി ആപത്തിലിറങ്ങിയവരെ ആശ്വസിപ്പിക്കേണ്ടതു നമ്മുടെ കടമയാണല്ലൊ. തല്ക്കാലം സ്ത്രീകളുടെ ഉൽകഷ്യതം മാറിവയ്ക്കയേ നിവൃത്തിയുള്ളൂ."

മരിച്ചില്ലാ എന്ന വാക്കിനെക്കേട്ടു, അച്ഛൻ വീണ്ടും കുനിഞ്ഞിരുന്നു് എന്നേറ ദേഹത്തെ തടവാനുടങ്ങി. കുമാരി അടുക്കൽനിന്നു, സുമതി പയ്യെ കുഞ്ഞിന്നേറ സമീപത്തിൽ എത്തി. തള്ളയെ കണ്ടു അതു ചിരിച്ചു കൈ നീട്ടി. അവർ അടുത്തുവന്നു. "എന്നേറതു്, എന്നേറതു്, നിങ്ങളുടെതല്ലാ; ഇതു നിങ്ങളുടെ കുഞ്ഞല്ലാ; എന്നേറ താണു്. എന്നേറ കുഞ്ഞിനെ തന്നേക്കണം." എന്നു വിളിക്കൂട്ടി. കുമാരി നീണ്ടു നിവിന്നുനിന്നു തള്ളയെയും, പിള്ളയെയും, എന്നെയും ദ്വേഷ്യത്തോടെ നോക്കി. അടുത്തുകിടന്ന സരളൻ മെല്ലെ ഒരു മുട്ടുകുത്തി എണീറ്റിരുന്നു കുമാരിയെ അഭിവാദ്യംചെയ്തു. ശൃംഗാരശ്ലോകംചൊല്ലിയ മനുഷ്യനാണെന്നുകണ്ടു കുമാരി പരുഷദൃഷ്ടി അവന്നേറമേൽ പതിപ്പിച്ചു. അപ്പോൾ അയാൾ പറഞ്ഞുതുടങ്ങി:—"സുന്ദരി ബലവതി, ഭയങ്കരശീലെ,—സിംഹി,—കാമം, പ്രകൃതം, ഇവ നിങ്ങളുടെ വജ്രഹൃദയത്തെ അധഃകരണംചെയ്യും. നിങ്ങളുടെ പാദം ഞങ്ങളുടെ ഗളങ്ങളെ മർദ്ദിക്കുന്നു. ഞങ്ങൾ പരാജിതന്മാരായി. നിങ്ങളുടെ ജേതൃഗർവ്വ ഉച്ചത്തിലിരിക്കട്ടെ; ഇനി എന്തുവേണം. കുഞ്ഞിനെഅവർക്കു

കൊടുത്തേക്കണം. കൊട്ടാരത്തിനുള്ളിൽ ഏകാകിനി യായി വത്തിക്കുതന്നെ. അയാൾ മരിച്ചുകഴിഞ്ഞു; അല്ലെ മൃതപ്രായനായി. ഇനി നിങ്ങളുടെ ബാധയൊഴിഞ്ഞു. സ്ത്രീക ളുടെ ഹൃദയത്തെ ആകർഷിച്ചുകൊള്ളണം. അവരുടെ സ്നേ ഹം കാലാന്തരത്തിൽ വിരോധമായിതീർന്നു നിങ്ങൾക്കു ഒരു ആകാശകോടാലി ആയിവരാതെ കരുതിക്കൊണ്ടാ ലും! ഈ ജന്മം ഒരു കുഞ്ഞിനെ മടിയിൽ ഇരുത്തി ലാളി ക്കാനുള്ള ഭാഗ്യം നിങ്ങൾക്കു വിധിക്കപ്പെട്ടിട്ടില്ല. ഉള്ള വരുടേതിനെ കൊടുക്കരുതു്. സുമതിയുടെ സുതയെ വിട്ടേ യ്ക്കണം. ലവലേശം സ്ത്രീധർമ്മമോ വളർത്തിയ മാതാപിതാ ക്കന്മാരൊട്ടും കടിച്ച മുലയൊട്ടും ലാളിച്ച കൈയോട്ടും സ്പർശിപ്പിനന്ദിയൊ, വജ്രഹൃദയത്തിൽ പ്രാർത്ഥനയും പ്രവേശിക്കാനുള്ള മൃദുഭാവമൊ, നിങ്ങൾക്കു ഉണ്ടെങ്കിൽ അവളുടെ കുഞ്ഞിനെ അവർക്കു കൊടുക്കണം. ഇന്നലെ വരെ ഒരുമിച്ചുതാമസിച്ച അവളുടെ കയ്യിൽ, (അവളുടെ കുറ്റം, നിങ്ങൾക്കു ഇല്ലാത്ത മൃദുശീലം, വധിക്കാനുള്ള വൈമനസ്യം—അതുതന്നെ)—കൊടുക്കാൻ മനസ്സുവരു ന്നില്ലെങ്കിൽ എന്റെകയ്യിൽതന്നേയ്ക്കണം. ഞാൻ കൊട്ടു ത്തുകൊള്ളാം." ഇങ്ങനെ അയാൾ പറഞ്ഞു. കുമാരി യുടെ നയനങ്ങൾ വിസ്തൃതങ്ങളായി ജ്വലിച്ചു. ക്രമശഃ അവ അധോന്മീലിതങ്ങളായി. അവൾ കുഞ്ഞിനെ കയ്യി ലെടുത്തു,—'മനോഹര മുകുളമേ' സുവർണ്ണകുസുമമെ, സങ്കട കാലത്തിൽ,—ചതിയിൽ അകപ്പെട്ട അഭിലാഷഭംഗ ത്താൽ കുണ്ഠിതം അനുഭവിച്ച ദശയിൽ മനസ്സുമാധാന ത്തിനു ഏകകാരണമായ പരമരഹസ്യമെ-ഓമനെ, വാ ത്സല്യഭാജനമെ, നിന്നെ ഞാൻ പിരിഞ്ഞിരിക്കേണ്ടി വന്നു. പഴയകാലത്തു പ്രവർത്തിച്ചതുപോലെതന്നെ ഈ മനുഷ്യൻ നമ്മോടു ഇപ്പോഴും കാഠിന്യംപ്രയോഗിക്കുന്നു. നാം തമ്മിൽ പിരിയണമെന്നു അവർ ശാഠ്യം പിടിക്കുന്നു.

നിന്നെ നാം തന്നെ വളത്തിപോരണമെന്നായിരുന്നു നമ്മുടെ ഉദ്ദേശം. നിന്റെ അമ്മ നിന്നെ ചതിച്ചു, നിന്നെ എങ്കിലും നിർവ്യാജമായി സ്നേഹിക്കട്ടെ; പുരുഷനു കീഴടങ്ങേണ്ട അവസ്ഥ നിനക്കു വരുംകാലം, അതു സ്വതന്ത്രസദ്ഗുണമായ ബന്ധംആയി വരട്ടെ; എന്നുപറഞ്ഞു ചുംബിച്ചു് വീണ്ടും 'നിനക്കു സന്മംഗളം ഉണ്ടാകട്ടെ' കുഞ്ഞേ— ഇതാ പ്രഭോ വാങ്ങിക്കൊണ്ടാലും; എന്നു കഥിച്ചു. സരളന്റെ ഇരുണ്ട കയ്യുറധരിച്ച കയ്യിലേക്കു മൃദുശരീരയായ കുഞ്ഞിനെ കുമാരി കൊടുത്തു. സരളൻ ഉടനെ ആനന്ദബാഷ്പസാഗരത്തിൽ നിമഗ്നായായ സുമതിയുടെ കയ്യിലേക്കു ശിശുവിനെ അപ്പണംചെയ്തു. അവളൊ അതിനെ ആപാദചൂഡം തലോടി, മാറോടണച്ചും, ചുംബിച്ചും, സന്തോഷാവേശത്തെ സംയമനം ചെയ്തതിന്റെശേഷം, കുമാരിയോടു ഇവ്വിധം ശാന്തസ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു:—'നാം ഇരുവരും വളരെക്കാലം സ്നേഹത്തോടുകൂടി ഇവിടെ വസിച്ചു. ഞാൻ ഇവിടംവിട്ടു എന്റെ സ്വന്തദേശത്തേക്കു പോകയാണു്. എനിക്കുപകരം വേറെ ആളിനെ നിയമിക്കണം. ഭവതിയുടെ മഹത്തായ ഉദ്യമത്തെ നടത്തുന്നതിനു ഞാൻ ആളല്ല. എന്നാലും എന്നോടു ഒരു മൂഢവചനം പറഞ്ഞു എന്റെ മനസ്സിനെ സമാധാനപ്പെടുത്തി അയയ്ക്കണം. കുഞ്ഞിനെ നോക്കി ഏകാഗ്രചിത്തയായി നിന്നു. ഇഭാദേവി ഒന്നും ഉരിയാടിയില്ല. അപ്പോൾ അരകുമാരൻ,— സോദരി, എന്തു കഥയാണിതു്? നീ പുരുഷന്മാരെ കുറ്റം പറയുന്നു. കഷ്ടം, അരുതു്! ഒരു സ്ത്രീ വേറൊരു സ്ത്രീയോടു ഇത്ര കാഠിന്യം കാണിക്കയൊ! കേട്ടൊ, എനിക്കുവേണ്ടി ഒരു ദയചെയ്യണം. ഞാൻ ഭവതിയുടെ യോദ്ധാവല്ലെ. ഞാനും എന്റെ ആളുകളും നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടി സംഗരം ചെയ്തു. വരൂ, അവൾക്കു ഒരു ചുംബനംകൊടുക്കൂ, പാവം കരയുന്നു. കൈപിടിക്കൂ! എനിക്കിതു കാണ്മാൻ വയ്യാ!

എന്നു പറഞ്ഞു. എന്നിട്ടും "ഇതൊക്കുമാരി സംസാരിച്ചില്ല; നിലത്തുതന്നെ നോക്കിനിന്നു. അതുകണ്ടു പതിവില്ലാത്ത ദേഷ്യംപൂണ്ട മുഖം ചുവന്ന വശമായി ഗാമരാജൻ പറഞ്ഞു:—"രക്തത്തിൽ ഇരുമ്പുമയമുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞുകേട്ടിട്ടുണ്ട്. അതു സത്യമാണെന്നു ഞാൻ ഇപ്പോൾ വിശ്വസിക്കുന്നു. ഒരു വാക്കുപറയാൻ! ഒരു ഒറവാക്കുപോലും; ഈ അയസ്സമമായ ഹൃദയം നിനക്കു എവിടെനിന്നു കിട്ടി? എന്റെ ദേഹത്തിൽനിന്നുംഅല്ല. മൃദുശീലയായ നിന്റെ അമ്മയുടെ പക്കൽനിന്നും അല്ലാ. അവൾ മരിക്കുംകാലം തന്നെ നമ്മുടെ ഇതൊക്കുമാരിക്കുള്ളതു മൃഹൃദയമാണു്. അവളെ തനിയെ വിട്ടേക്കരുതെ. അധികാരമുള്ളവരാരെങ്കിലും സദാ അടുത്തുതന്നെ ഉണ്ടായിരിക്കണം, എന്നു പറഞ്ഞതു നാം ഓർക്കുന്നുണ്ടു്. ഞാൻ അതുകൊണ്ടായിരുന്നു വിശ്രുതയെ അവൾക്കു അധികാരംചെലുത്താൻ ശക്തിയുണ്ടെന്നു എല്ലാവരും പറഞ്ഞു—ഇവളുടെക്രൂടെ പാപ്പിച്ചതു്. വെടിപ്പായി, ബഹുഭേഷ്—ഒരു അക്ഷരംപോലും സംസാരിക്കയില്ല, അല്ലെ? നിന്റെ അച്ഛൻകൊഞ്ചിയാൽ പോലും ഇല്ലതന്നെ. നിന്റെനില നന്നുതന്നെ, നിന്റെ പിച്ചും ഭ്രാന്തും സാധിക്കാൻവേണ്ടി, ഈ ബഹളമൊക്കെ ഉണ്ടാക്കിത്തീർത്തു. എത്രയോ രണധീരന്മാർ വശംകെട്ടു കിടക്കുന്നു. അക്കം മരണം നേരിടരുതെ, ഈശ്വരാ, ഇതിനുവേണ്ടിയോ, ഇതിനുംവേണ്ടി തന്നയോ നാം ഈ രാജഗൃഹത്തെ—നാം ഉഷ്ണകാലത്തിൽ വിശ്രമാർത്ഥം വന്നു താമസിച്ച സ്ഥലത്തെ—നി ശൂന്യംചെയ്യാനായി ജനിക്കുന്നതിനുമുമ്പു ഏറിയകാലം മരിച്ചുപോയ അവളുമായി ഞാൻ സന്തോഷത്തോടു വസിച്ച ഈ കൊട്ടാരത്തെ—ഇതിനുവേണ്ടിയോ ഞാൻ നിനക്കു വിട്ടതന്നതു? ഇതു കരുണയോ? ഞാനാണു പറയുന്നതു, അവളോടു സംസാരിക്കു; അവൾ ആദ്യം ഇവിടെ വന്നപ്പോൾ അതുമ

തോഴി എന്നെല്ലാംപറഞ്ഞു, ഒരുമിച്ചിരിക്കയും പഠിക്കയും ഉണ്ണുകയും ഉറങ്ങുകയുംചെയ്യുന്നു നീതന്നെ അല്ലെ? കേന്ദ്രം രാശിചക്രം, ഉച്ചം, ത്രികോണം, അപരാഹ്നം, ത്രൈരാശ്യം എന്നുള്ള പദങ്ങളെ അർദ്ധരാത്രി ആകുംവരെ കടിച്ചുപൊട്ടിച്ചവർ നിങ്ങളന്തന്നെ അല്ലെ? ഇപ്പോൾ അവളോട് സംസാരിക്കാൻ ഒരു വാക്കു കിട്ടുന്നില്ലെ? ഒരു ചെറിയ കരുണമായ വാക്കെങ്കിലും? ഒരു വാക്കുപോയാൽ പോട്ടെ എന്നു വയ്ക്കരുതെ. തീക്കല്ലെ, അതികഠിനെ! നിനക്കു അവളെയും എന്നെയും ആരെയും സ്നേഹമില്ലതന്നെ. നിന്റെ അമ്മയുടെ മനോഭാവത്തെയും നീ വ്യർത്ഥമാക്കി. ഒരു വാക്കു പറയുകില്ല! നിനക്കു ഹൃദയം ഇല്ല; ഉണ്ടെങ്കിൽ അതു പൂഴക്കുത്താൽ പൊള്ളയായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ട്." ഈവിധം അസാധാരണമായ ക്ഷോഭം സഹിയാതെ ഹ്രസ്വഗാത്രനായ ഗാമരാജാവു കഥിച്ചു.

ഇഭകുമാരി ഒന്നും സംസാരിക്കാതെ നാനാവിധ വികാരസംഭ്രമത്താൽ ക്ഷീണപ്രായയായി തല കുനിച്ചു ഗ്രസ്തചന്ദ്രാകൃതി കെട്ടിനില്ക്കുന്ന ജലത്തിൽ പതിച്ചപോലെയുള്ള സംശയഗ്രസ്തമായ മന്ദഹസിതത്തോടെ നിന്നു. അന്നേരം മൽപിതാവു് എന്റെ ഗാത്രക്ഷതഭോഗദൃഷ്ടിയിൽനിന്നും ഘോരവദനത്തെ ഉയർത്തിപിടിച്ചു. ഇങ്ങനെ രൌദ്രവാദത്തെ പൊട്ടിത്തെറിപ്പിച്ചു—'നീ' കഷ്ടം ഒരു സ്ത്രീയാണെന്നത്രേ നാം ഇതുവരെ വിചാരിച്ചതു്. നമ്മുടെ കുമാരനെ നിന്റെ അധീനതയിൽ ദീനശുശ്രൂഷയ്ക്കു അതു അയാൾക്കു ഹിതമാകുമെന്നു വിചാരിച്ചുമാത്രം വിട്ടുപോകുമെന്നു നാം ബുദ്ധിമോശംകൊണ്ടു് സമ്മതിക്കാൻ ഭാവിച്ചുപോയി. കഷ്ടം! പൈതൃത്തിൽ നിന്നെ അനുകരിച്ച ഇവർക്കു നീ ക്ഷമാദാനം ചെയ്യാത്തവളാണെന്നും തരംവന്നാൽ മരുന്നിൽപോലും വിഷംചേർത്തു കൊടുക്കാൻ നീ മടിക്കുന്നവളല്ലെന്നും, നാം ചെയ്യാൻപോയതു

സാഹസമായിപ്പോയി എന്നു നാം ഇപ്പോൾ ചിന്തിക്കുന്നു. വേണ്ടാ, സ്ത്രീകളുടെ മൃദുഹസ്തശുശ്രൂഷണം വേണ്ടാ. പുരുഷന്മാരുടെ പരുത്ത കൈപ്രയോഗം മതിയാകും. കുമാരനെ ക്രൂടാരത്തിലേക്കു കൊണ്ടുപോകട്ടെ!"

അദ്ദേഹം എണീറ്റു; കൊട്ടുകാരനെ ഏല്പാൻ സന്നദ്ധരായി യാവരും നില്പുവെ, കുമാരിയുടെ കൃഷ്ണീകൃതമായ വദനത്തിൽ ഒരു കടുഷ്ണമായ പ്രേമവിലാസം തെളിഞ്ഞു; അവർ ആനന്ദമിനുസകണങ്ങളെ ചൊരിഞ്ഞു; തോഴിയെ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു,—അടുത്തുവന്നാലും, പ്രിയപ്രിയംവദെ, ഉരസ്സോടടുത്തു നീ അണഞ്ഞുനിൽക്കുക, "അഹംദ്രവിച്ചു താനെവിടെ ആയിപ്പോൾ, അരികിൽ വന്നു നീ അനുഗ്രഹമേല്ക്കു, നിമിഷമൊന്നു നീ കളഞ്ഞുവെങ്കിലോ, നമുക്കു ചേതസ്സും മറിഞ്ഞുപോയേക്കും. വരികരികിൽ നീ തരികമോദമീ, ഉതിന്നു സ്വാന്തത്തിന്നിതുകാലം തന്നെ. തിരഞ്ഞുപാക്കിലോ ചെറുഹൃദയത്തെ, തരം കാണാതെ നാം പെരുത്തു വാഴ്ത്തുന്നു."

ഞാൻ ഭഞ്ജിതമാനസനായി, എനിക്കു, മനസ്സംഭ്രമത്തെ അടക്കുന്നതിനു കഴിയുന്നില്ല. മാനുഷസമ്പർക്കമേറിയാത്ത സുവ്രതകളോടു ഞാൻ സംസർഗ്ഗം തേടേണ്ടതായിരുന്നു. ചതിവുചെയ്കിലും, പ്രിയതോഴി, പ്രിയശത്രുവെ, ഒരിക്കൽ എന്റെ പ്രേമാധിക്യത്തിനു പാത്രീഭൂതയായവളെ, എന്തിനായി എങ്കിലും കാണുകതന്നെ. ഈ നൃപന്മാരുടെ മുമ്പിൽവച്ചുതന്നെ നാം നമ്മുടെ പൂർവ്വകാലത്തിലെ പ്രിയതോഴിയെ ആശ്ലേഷണംചെയ്യുന്നു. നാം ഭവതിയുടെ പൂർവ്വകൃതഘ്നതയെ വിസ്മരിച്ചു. അതായതു് എല്ലാം മറന്നു, ഭവതിയെ വിശ്വസിച്ചും സ്നേഹിച്ചും ബഹുമാനിച്ചും ഞാൻ വർത്തിക്കുന്നു—

എന്നാൽ ഇനി രാജാവു, കുമാരൻ ഇവിടെതന്നെ എന്റെ സോദരന്മാരോടുകൂടി താമസിക്കട്ടെ. എന്റെ

ളണത്തെ ഞാൻ ഓക്കുന്നുണ്ടു്. അവിടത്തേക്കും സ്വജന ങ്ങൾക്കും യഥേഷ്ടം ഇതിനുള്ളിൽ വന്നുപോകാവുന്നതാ ണു്. ഇനി ഒരിക്കൽ നല്ല സൌകര്യം ഉണ്ടാകുന്നതുവരെ യുവതികൾ അവരവരുടെ ഗൃഹങ്ങളിലേക്കു പോകട്ടെ. ഇപ്പോൾ അവരെ ഇവിടെ താമസിപ്പിക്കുന്നതിൽ എന്തു പ്രയോജനം? എന്റെ അപേക്ഷയെ കൈക്കൊള്ളണം. രാജാവെ, അച്ഛാ, ഭ്രാതാവേ ശിപാർശ്ശചെയ്യണേ. രാജാ വിനോടു പറയണം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിനെ ഒന്നു ചായ്ക്കണേ. ഞാൻ എന്റെനിർബന്ധത്തെ ഇത്രത്തോളം ചപലസ്ത്രീകളെപ്പോലെ കുറച്ചിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കു"—

കുമാരി സ്തോഭസംഭ്രാന്തിയാൽ പരവശയായി കണ്ണു നീർ തൂകി. രാജാവു് ഉത്തരം പറഞ്ഞില്ല. അപ്പോൾ സരളൻ, "നിങ്ങളുടെ സോദരൻ മോഹനനും മുറിവേറ്റു കിടക്കുന്നു. അയാളെക്കൂടി ഇവിടെ കിടത്തി ചികിത്സി ക്കുന്നതിനു മഹതിയോടു അനുവാദം കേട്ടുകൊള്ളണം" എന്നു പറഞ്ഞു. തിക്തപൂർണ്ണമായ മന്ദഹാസപൂർവ്വം ഇന്ദു ദേവി, "ഓഹോ, ആകട്ടെ; നമ്മുടെ ചട്ടങ്ങളെ എല്ലാം പൊളിഞ്ഞുവല്ലോ; അയാളും പ്രവേശിക്കട്ടെ! എന്നു പറഞ്ഞു. അപ്പോൾ മുമ്പൊരിക്കൽ ആത്മസഭയിൽ ഒരു വിഷാദഗാനത്തെ പാടിയ ഒരു യുവതി രണോത്സവ ത്തിൽ നിലത്തു വീണുകിടക്കുന്ന തന്റെ ഒരു ബന്ധുവിനു വേണ്ടി ഒരു ഹർജി ബോധിപ്പിച്ചു. അതിനു കുമാരി,— അതും ആകട്ടെ, നാം ഒഴുക്കിൽപ്പെട്ടു കുഴങ്ങുന്നു. നമ്മുടെ മനസ്സിനെ ഒരു ചുഴിയിൽവച്ചു നിർത്താൻ സാധിക്കുന്നില്ല. ഒഴുക്കു നമ്മെ വലിച്ചുകൊണ്ടുപോകുന്നു. എതു എളുപ്പ ത്തിൽ നാം നമ്മുടെ ചട്ടങ്ങളെ റദ്ദ് ചെയ്യുന്നു. ആകട്ടെ. നടക്കട്ടെ, എന്നു പറഞ്ഞു. അതുകേട്ടു വിശുദ്ധ സഹിക്ക വയ്യാതെ തന്റെ അഭിമതത്തെ ഇപ്രകാരം പ്രകാശി പ്പിച്ചു,—'അങ്ങനെതന്നെ തിരുമേനിയുടെ വാക്കുകൾ

കേട്ട ഞാൻ അത്ഭുതപ്പെട്ടുന്നു. തിരുമേനി ശ്രമമെന്യേ ഭഞ്ജിക്കുന്ന നിയമം തിരുമേനി നിർമ്മിച്ചതല്ലല്ലോ. അതാണ ഇത്ര എളുപ്പം ഇങ്ങനെ തോന്നുന്നതു്. ഞാനാണു് ചട്ടങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കിയതു്. ഞാൻ വിവാഹബന്ധത്തിൽ അകപ്പെട്ട ക്ലേശിച്ചവളാണ. അതാണു് ഞാൻ അവരെ ഒഴിയുന്നതു്. എന്നാൽ ഈ കൂട്ടുകാർ തിരുമേനിയെ പ്രലോഭനംചെയ്യാനാണ വന്നിട്ടുള്ളതു്. അവരുടെ അഭിലാഷം, സംശയമില്ല, സാധിക്കുമെന്നാണു് എനിക്കു തോന്നുന്നതു്, എന്നു പറഞ്ഞു. അവർ കാർമേഘസദൃശമായ ഇരുണ്ട നോട്ടത്തോടെ നിന്നു. ഭ്രകമ്പത്താൽ ഇളകുമെ, ഗോപുരത്തിലെ മണിനാദംപോലെ, പുച്ഛം, സംഹാരം, വ്യസനം എന്നീ വികാരങ്ങളാൽ സംഭ്രമചിത്തയായ കുമാരിയുടെ ശബ്ദം മുഴങ്ങി—

"കതകുകൾ എല്ലാം തുറക്കട്ടെ, ഒന്നും അടച്ചിടേണ്ട. അയാൾ മാത്രമല്ലാ, മറിവേറവർ എല്ലാവരും യഥേഷ്ടം,—ബന്ധുക്കളും ശത്രുക്കളും, അകത്തു കടക്കട്ടെ! ദുർദ്ദശ മാറുന്നതുവരെ യുവതികൾ ഇവിടെനിന്നും പോകട്ടെ! നിങ്ങൾ നമ്മുടെ ഭാഗത്തുതന്നെ ഇരുന്നുവെങ്കിൽ ഈ കുഴപ്പം ഉണ്ടാകയില്ലായിരുന്നു. അവളും നമ്മെ കുത്താൻവരുന്നു. നാം അതിനു് ഇടം കൊടുക്കയില്ല. നിങ്ങൾ പോയി ഇഷ്ടംപോലെ വസിക്കുവിൻ. നാം അപമാനം ഇനി സഹിക്കയില്ല. നാം പോകുന്നു."

കുമാരി പിൻതിരിഞ്ഞു. പീനസ്കന്ധംപോലും കോപവ്യാപ്തിയാൽ അരുണമയമായി തീർന്നിരുന്നു. അവളുടെ സോദരൻ വന്നു. അച്ഛൻരാജാവു സമാധാനംപറഞ്ഞു. എന്റെ അച്ഛനും അടുത്തുചെന്നു അവളോടു് സാന്ത്വനമായി ഓരോന്നു പറഞ്ഞു.

ആളുകൾ ഞങ്ങളെ എടുത്തു് അകത്തുകൊണ്ടുപോയി, കുമാരിയുടെ ആജ്ഞപ്രകാരം അവർ എന്നെ ഒരു നല്ല

അറയിൽ കൊണ്ടു കിടത്തി. മറ്റുള്ളവരും യഥാക്രമം ഓരോ അറകളിൽ കിടത്തപ്പെട്ടു. അന്നു് ഉച്ചയ്ക്കുമേൽ ഏതാനും യുവതികൾ സഹൃഹങ്ങളിലേക്കു പോയി. ചിലർ, ഉറച്ച ബുദ്ധിയുള്ളവർ പോയില്ല. രണ്ടു സൈന്യങ്ങളിലും ഉള്ള വലിയ പ്രഭുക്കന്മാർ ഹിതംപോലെ അകത്തും പുറത്തും സഞ്ചരിച്ചു. കൊട്ടാരത്തിലെ അവസ്ഥ ഭേദപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞു. കലാലയം ആതുരാലയമായിവിച്ചു.

ഇപ്രകാരം അവരുടെ ദിവ്യക്ഷേത്രം വ്രതഭംഗമാക്കപ്പെട്ടു. ഭംഗിയുള്ള കലാലയം ആതുരശാലയായികഴിഞ്ഞു. ആദ്യം കുറെക്കഴപ്പും ഉണ്ടായിരുന്നു. ക്രമേണ അതു അടങ്ങി, പുതിയ നിയമവും മുറയും നടപ്പിൽ വന്നുതുടങ്ങി. കരുണാമയമായ ഒരു ശ്രുശ്രൂഷണവിധി ആനന്ദത്തെ നിലപ്പിച്ചു. ദീനശുശ്രൂഷയിൽ വിദഗ്ധകളായ കന്യകമാർ സംസാരിച്ചും, പാട്ടുപാടിയും, പുസ്തകംവായിച്ചും, ആതുരന്മാരെ ആശ്വസിപ്പിച്ചു. സൌന്ദര്യം കുറഞ്ഞിരുന്ന കന്യകമാക്കു പുതിയ ഒരു ശോഭ ഉണ്ടായി; സൌന്ദര്യം ഉണ്ടായിരുന്നവക്കു് തേജസ്സു വർദ്ധിച്ചു. പുസ്തകം, പുഷ്പം, ദിവ്യശുശ്രൂഷകഥമ്മവൃത്തി, ഇവയെ വഹിച്ചു മത്സ്യങ്ങളും ജലത്തിലും, പക്ഷികളും ആകാശത്തിലും, എന്നപോലെ കന്യകമാർ നിജഭ്രത്സ്ഥാനത്തിൽ,—അതായതു് പുരുഷന്മാരുടെ ഐഹികവാസത്തെ ആനന്ദമയമാക്കുന്ന പ്രവൃത്തിയിൽ—പ്രവേശിച്ചു് ഉത്തമജീവിതത്തെ നയിച്ചു.

ഇളാദേവിയുടെ ഹൃദയത്തെ സന്താപം ശുഷ്കമാക്കി. തന്റെ ദൌർബ്ബല്യത്തെ അവജ്ഞാപുരസ്സരം വീക്ഷിച്ചും, ലജ്ജപൂണ്ടും, അവൾ ഗ്രന്ഥപാരായണത്തിൽ ആസക്തിയില്ലാത്തവളായി ഭവിച്ചു. ആളുകളോടു സംസാരിക്കുകപോലും അവൾക്കു മുഷിച്ചിൽതോന്നി. ഏകാകിനിയായി അവൾ ഗോപുരത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു പലപ്പഴും തന്റെ കൊട്ടാരത്തിനപുറം പാളയമിട്ടു കിടന്ന ജന-

തതിയെ ആലോകനം ചെയ്ത ഉദ്യമനാശത്തെപ്പററി ചിന്തിച്ചു ഖിന്നമാനസ്സയായി.

ഞാൻ മോഹാലസ്യത്തിൽ തന്നെ ശയിച്ചു. എവിടെ കിടന്നു, ആരുടെ കരുണാമയമായ നോട്ടവും, വാത്സല്യയുക്തമായ ഹസ്തപതനവും ആണു എന്നെ കാത്തുപോററിയതെന്നു ഞാൻ അപ്പോൾ അറിഞ്ഞില്ല. ഉറക്കത്തിൽ പതിച്ച ശിശുവിനെപ്പോലെ പ്രജ്ഞാരഹിതനായിഞാൻ കിടന്നിരുന്നു.

മോഹനനെ ശുശ്രൂഷിച്ചതു് സുമതി ആയിരുന്നു. മിക്കപ്പോഴും വിമലയും കൂടെ ഉണ്ടായിരുന്നു. വിശ്രുതൻ ഞങ്ങളെ വെടിഞ്ഞു പോയിരുന്നു: എന്നാൽ കൊട്ടാരത്തിലെ അടുപ്പം തീരെ വിട്ടുമാറാൻ മനസ്സില്ലായിരുന്നതുകൊണ്ടു, മകളെക്കൂടി കൊണ്ടുപോകാതെ, അവൾ പുറപ്പെട്ട പോയിരുന്നു. അവിടെയും ഇവിടെയും ചെറുതായ ശോഭയേറിയ ശിരസ്സു'—അതുതന്നെ ദിവ്യമായ മരുന്നല്ലെ—കട്ടിലിന്മേൽ ശയിച്ച ദീനക്കാരനെ സുഖപ്പെടുത്തി: മിക്കവാറും കൊതുകുവലയുടെ ഇടയിൽക്കൂടി കാണപ്പെട്ട മുഖപത്മത്തിൽ വിളങ്ങിക്കണ്ട മുദ്ഹാസവും ആശ്വാസവും വേദനയെ നിരാകരിക്കയും, സങ്കടത്തെ അകററുകയും ചെയ്തിരുന്നു. അയാൾക്കു ക്ഷണം ദീനംവാശിയായി എന്നു മാത്രമല്ല, സഹവാസംകൊണ്ടും, ഹൃദയാനുഗമനംകൊണ്ടും, വിമലയും മോഹനനും പ്രേമാകർഷിതരായ്ഭവിച്ചു.

സുമതിയുടെ വിഷയത്തിൽ സരളൻ പ്രയോഗിച്ച പ്രേമാസ്ത്രം സുഗമമായി കറിയിൽ എത്തിയില്ല. വയലിൽ ഇരുട്ടുള്ള രാത്രിയിൽ വച്ചുണ്ടായ സംഗതി ഓർക്കുമ്പോൾ, പേരിനെ പുലർത്താനെങ്കിലും വേണ്ടി, അവൾ അവനെ വരനാക്കണമെന്നു വിശ്രുതൻ വിധിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും,—കുഞ്ഞിനെ തിരികെ വാങ്ങിക്കൊടുത്തതു തന്റെ ഉത്സാഹത്താൽ ആണെന്നു അയാൾ നിർബ്ബന്ധ

പൂവ്വം അവകാശം ചെലുത്തി പറഞ്ഞുവെങ്കിലും,—അവർക്കുതന്നെ മനസ്സാലെ അയാളെ വരിക്കുന്നതു സമ്മതമായിരുന്നുവെങ്കിലും,—വീണ്ടും കുമാരിയെ ക്ലേശയാക്കാനുള്ള മടികൊണ്ടു മാത്രം സുമതി സരളന്റെ പ്രേമാകർഷണത്തിനു വശംവദയായില്ല. അങ്ങനെയിരിക്കെ, ഒരു ദിവസം സരളൻ തന്റെ അപേക്ഷയെ സുമതിയോടുപറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ഇഭാദേവി കടന്നുപോയി. ഒരു നിമിഷം അവർ നിന്നു, വസ്തുത മനസ്സിലാക്കി, ഒന്നും പറയാതെ പോയി. മെയ്നാനുവാദം ഉണ്ടായി എന്നു കരുതിഅവർ പരസ്പരം വാഗ്ദാനം ചെയ്തു, മനസ്സിനെ സമാധാനപ്പെടുത്തി.

ഇവരെ മാത്രമല്ല. അനംഗൻ ബാണത്തിനു ഇരയാക്കിയതു്. യുവതികളുടേയും യുവാക്കന്മാരുടേയും ഇടയിൽ സേച്ഛാനുസാരം സഞ്ചരിച്ചു് അയാൾ ലാക്കു നോക്കി ശരം പ്രയോഗിച്ചു. കുമാരിയുടെ അച്ഛനും എന്റെ അച്ഛനും, അരകനും, സോദരന്മാരും എന്റെ കാമ്യസാധ്യത്തിനായി വേണ്ടപോലെ യത്നിച്ചു.

എനിക്കു ബോധം വീണില്ല. കുമാരി എന്റെ അട്ടക്കൽ മിക്കപ്പോഴും ഇരുന്നു വന്നു. അവളുടെ സ്വഭാവത്തിൽ തെല്ലു വ്യത്യാസം സംഭവിച്ചു. ജ്വരംകൊണ്ടു ബോധരഹിതനായി കിടന്നപ്പോൾ ഞാൻ, ചിലപ്പോൾ അവളുടെ കൈയെ പിടിച്ചു മുകക്കുകയും, പെട്ടെന്നു അതിനെ വിട്ടെറിഞ്ഞു് ഇതു് ഇഭായുടെതല്ലാ, എന്നു പറകയും വീണ്ടും കൈയെ ഗ്രഹിച്ചു്, "എന്റെ പ്രിയെ, ഇഭാദേവി, മൃദുഭാഷിണി—അഹോ വജ്രഹൃദയേ, സ്നേഹമില്ലാത്തവളെ, ഇപ്രകാരം പരസ്പരവിരുദ്ധമായി പ്രസ്താവിക്കയും, ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. ബുദ്ധിഭ്രമം ഉണ്ടായേക്കുമോ, മരിച്ചു പോയേക്കുമോ, എന്നു അവർ പല തവണ ഭയപ്പെട്ടു. പലനാൾ ഉണ്ടായ ശുശ്രൂഷയാലും, സഹവാസത്താലും

മുൻകാലത്തെ ചില ഓർമ്മകളാലും അച്ഛന്റെ വ്യസനത്തെ കണ്ട തോന്നിയ പരിതാപത്താലും പ്രേരിതചിത്തയായും, അടുക്കൽ സോത്സാഹം പാട്ടുപാടാനുള്ള പൂണ്ട നടുക്കുന്നേ കാമിനീകാമുകന്മാരെ കാണുകയും, എന്റെ നാക്കിൽനിന്നും പുറപ്പെട്ട പ്രേമവചനങ്ങളെ ഇടയ്ക്കിടെ ഓർമ്മിക്കയും, ഓർമ്മയില്ലാതെ ഞാൻ ഓരോന്നു പറഞ്ഞതിനെ കേൾക്കയും എന്റെ ശക്തി ക്ഷയിച്ച ഹസ്തങ്ങളെ സ്പർശിക്കയും മുഖത്തെ ക്ഷൈണ്യത്തെ അവലോകനം ചെയ്കയും, ചെയ്തതിനാൽ ഉണ്ടായ വിചാരങ്ങളാൽ ആർദ്രമാനസയായും, കുമാരിയുടെ ദിനന്തോറും എന്നിൽ വാത്സല്യം ക്രമേണ വർദ്ധിച്ചു താനറിയാതെതന്നെ അവൾക്കു എന്നിൽ പ്രേമവും ഉണ്ടായി തുടങ്ങി.

ഇപ്രകാരം പലനാൾ കഴിഞ്ഞു ഞാൻ ഉണർന്നു. അപ്പോൾ ക്ഷീണം കൊണ്ടു ഞാൻ മൃതപ്രായനായി ഭവിച്ചിരുന്നു. ഒരുസായങ്കാലം ആയിരുന്നു എനിക്കു ബോധം വീണതു്. ഞാൻ എവിടെ ആയിരുന്നു എന്നു് എനിക്കു ഒട്ടെന്നു അറിയാൻ കഴികയില്ല. മുറിയിൽ കണ്ട ചില ഉഗ്രകളായ സ്ത്രീകളുടെ പടങ്ങളും ഇതുദേവിതന്നെയും സപ്തസ്ഥാനത്തിൽ കണ്ട സപ്തരൂപങ്ങളാണെന്നു് എനിക്കു തോന്നി. അവൾ കൈയ്യുമേൽ കൈ വച്ചു ഇരുന്നിരുന്നു. നയനങ്ങൾ ഈഷൽ ജലമയം, ആകൃതി അതിരമണീയം. ഞാൻ ഞെരുങ്ങി. ഒരു നെടുവീർപ്പിട്ടു. എന്റെ ദേഹത്തിൽ മൃദുവായ കൈ പതിച്ചു. കൈമേൽ അശ്രുകണങ്ങൾ വീണു. ക്ഷീണത്താലും അവശതയാലും എന്റെ നയനങ്ങളിൽനിന്നും ബാഷ്പം പ്രവഹിച്ചു മുഖം നനഞ്ഞു. മഴവെള്ളം നിറഞ്ഞ ഈഷൽ വികസിതമായ പുഷ്പം സൂര്യോൻമുഖമായി കാണുമ്പോലെ, ഉള്ള ജീവസ്സോടുകൂടി ഞാൻ അവളുടെ മുഖം നോക്കി മെല്ലെ ഇപ്രകാരം വചിച്ചു

"മധുരമായ ഒരു സ്വപ്നം;—നിങ്ങടം ഞാൻ വിചാരിക്കുംപോലെയുള്ളവളാണെങ്കിൽ പൂർണ്ണതയെ പ്രാപിച്ചാലും; ഞാൻ അറിഞ്ഞ പഴയ ഇഭാകുമാരിയാണത്രേ നിങ്ങളെങ്കിൽ, ഞാൻ ഒന്നും ആവശ്യപ്പെട്ടന്നില്ല. എന്റെ മോഹം, സ്വപ്നം യഥാർത്ഥമാകുമെങ്കിൽ എന്റെ ആഗ്രഹം സാധിക്കട്ടെ. ഞാൻ ഇന്നു രാത്രി മരിക്കയില്ലാ എന്നു ഭയപ്പെട്ടന്നു. ഞാൻ മരിക്കുംമുമ്പെ എനിക്കു ഒരു ചുംബനം നല്കാനെന്നപോലെ മുഖത്തെ താഴ്ത്തണെ."

പിന്നീടു സംസാരിക്കാൻ വയ്യാതെ ഞാൻ കിടന്നു സംസാരിക്കുന്നോ, അനങ്ങുന്നോ, കൈക്രിയ കാണിക്കുന്നോ വയ്യാത്ത വിധം ഒരു പ്രജ്ഞാസഹിതം പരവശനായി ഞാൻ ശയിച്ചു. നാക്കനക്കാൻ പാടില്ലാതെ മരണത്തെ ഭയന്നു ഞാൻ കിടന്നു. അവർ തിരിഞ്ഞു; ഒട്ടു ആലോചിച്ചു നിന്നു. പിന്നീടു മുഖം താഴ്ത്തി. പാരവശ്യത്തിൽനിന്നും ഒരു ശബ്ദം ഉയർന്നു. മരണാവസ്ഥയുടെ സമീപദശയിൽ നിന്നും അഗ്നി സമം ജ്വലിച്ച പ്രേമം ഉദ്ഭവിച്ചു. സ്വപ്നമല്ലാ, യഥാർത്ഥമായി എന്റെ ആത്മാവു് ഇഭയുടെ ആത്മാവോടു അധരസ്പർശനക്രിയയിൽ ലയിച്ചു എന്നു ഞാൻ വിശ്വസിച്ചു. പിന്നീടു ഞാൻ ക്ഷീണത്താൽ ശയ്യയിൽ പതിച്ചു. കുമാരി സംഭ്രമാതിരേകത്താൽ സംഭ്രമമായ ശ്രീമുഖയാലും അനുരാഗാതിരേകത്താലും പുളകിതകളേബരയായി നിന്നു. കുമാരിയെ ആച്ഛാദനം ചെയ്ത കൃത്രിമവേഷംനീക്കി ശ്രുതിരമണീയമായ സ്ത്രീത്വം അവളിൽ വിളങ്ങി. സാക്ഷാൽ മഹാലക്ഷ്മിയായ കുമാരി നിശ്ശബ്ദം പിന്തിരിഞ്ഞു നോക്കാതെ അറയിൽനിന്നും ഗമിച്ചു. ഞാൻ അനുരാഗാനന്ദപരിപൂർണ്ണനായി നിദ്രചെയ്തു.

രാത്രി ഒട്ടേറെ ആയതുവരെ ഞാൻ ഉറങ്ങി. ഉണർന്നപ്പോൾ ഒരു കവിതാഗ്രന്ഥം, മെല്ലെ വായിച്ചുകൊണ്ടി

രുന്ന കുമാരി, അടുക്കൽ ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇങ്ങനെ കുമാരി മൃദുമധുരമായവിധം വായിച്ചു. കണ്ണുതുറക്കാതെ ഞാൻ കുറേനേരം അതിനെ ശ്രവിച്ചു. പിന്നീട് ഞാൻ അവളെ നോക്കി. അവളുടെ പരിപൂർണ്ണസുന്ദരമായ മുഖപത്മം വിളറിയിരുന്നു. ദീർഘനിശ്വാസം മാവിടത്തെ ചലിപ്പിച്ചു കമനീയനയനങ്ങളിൽ ഒരു ശാന്തത വിലസി. പാണിദ്വയം ഇഷൽ വിറച്ചു. ശബ്ദം ഇടറി. അവൾ സഗദ്ഗദം പറഞ്ഞു:—മൃദുറിനയക്കുറവു എല്ലാം തെറ്റിച്ചു. ശിലാഖനിയാൽതന്നെ വെട്ടിയിടപ്പെട്ട കല്ലുപോലെ അവളുടെ ഉദ്യമം ഉപയോഗപ്പെടാത്തതായ്; പുരുഷന്മാരുടെ കഠോരനിയമത്തെ ഭേദപ്പെടുത്തി സ്ത്രീകൾക്കു സ്വാതന്ത്ര്യവും തുല്യയോഗ്യതയും നല്കുന്നതിനു പ്രതിബന്ധം വരുത്തിയ ആളിനു കീഴടങ്ങാൻ അവൾക്കു അത്ര മനസ്സുവരുന്നില്ല. ജ്ഞാനേച്ഛയെ ജയിക്കുന്ന ഏതോ ഒരു ഇന്നതെന്നു പറയാൻ പ്രയാസപ്പെട്ട ഒരു ശക്തി അവളെ കീഴടക്കി. എന്നെ ഏതാനുംവാരം ശുശ്രൂഷചെയ്തതിൽവച്ചു അല്പകാലംകൊണ്ടു അവൾ വളരെകാര്യം അറിഞ്ഞു,—എന്നു പറഞ്ഞു. സാധുവായ കുമാരിയെ വഴിപിഴപ്പിച്ചതു ചിലരുടെ പിഴവാകുകയായിരുന്നു. സാധുവായ കുമാരി,—ചെറുപ്പത്തിലെ ചാപല്യം "കഷ്ടം, ഭോഷത്തംകൊണ്ടു സ്വപ്നംകണ്ടു. ഞാൻ കെട്ടുകഥയിലെ നായികയായി. എന്നെപ്പോലെ ഇനിയുംഒരുത്തി ഉണ്ടാകുമോ? ഇല്ലാ, സരയൂഥത്തിൽനിന്നും സൂര്യൻ മറയുന്നതുവരെ ഉണ്ടാകയില്ലാ; ഇല്ലാ. എന്നുപറഞ്ഞു തൊണ്ടഇടറി കുമാരി നെറ്റിയിൽ കൈ വച്ചു തല താഴ്ത്തി ഇരുന്നു. പൂർവ്വവൃത്താന്തങ്ങളെപ്പറ്റി ചിന്തിച്ചിരുന്നു, ദുഃഖിച്ചു. ഞാൻ അവളുടെ വിചാരത്തെ ഭംഗംചെയ്തില്ല. അങ്ങനെ ഇരിക്കെ പക്ഷി ചിലച്ചു. നേരംവെളുത്തു. അവൾ എഴുനേറ്റു; പുസ്തകം താഴെവീണു.

ഉടനെ ഞാൻ ഇപ്രകാരം ആശ്വാസാത്മകമായി പറഞ്ഞു:- "വെറുതെ കുമാരി, കുമാരിയെ കുറ്റം പറയരുതെ, പുരുഷന്മാരെയും അവരാൽ ഏർപ്പെടുത്തപ്പെട്ട കടുംനിയമങ്ങളെയും, അധികം പഴിപറയരുതെ,—ഇതുവരെ ലോകം ഗമിച്ചിട്ടുള്ളതു് മൃഗപന്ഥാവിൽക്കൂടെത്തന്നെ അല്ലാ ഇനിമേൽ ഒരുകായ്യം ഓർക്കുകതന്നെ,—ഭവതിക്കു സഹായംചെയ്യുവാൻ ഞാൻ ഒരുത്തൻ ഉണ്ടു",—സ്ത്രീയുടെ കായ്യവും പുരുഷന്റെ കായ്യവും രണ്ടല്ലാ എന്നു ഞാൻ നന്നായി അറിയുന്നു.

അഭിവൃദ്ധി, അധോഗതി,—വർദ്ധന, ക്ഷയം, സ്വാതന്ത്ര്യം, ബന്ധനം,—ഇവയെ സ്ത്രീകളും പുരുഷന്മാരും സമഭാവനയോടുകൂടിത്തന്നെ പ്രാപിക്കേണ്ടതാണു്.

അല്ല, അതുല്യതയിൽ ഉള്ള തുല്യതയെ അണു് പുരുഷൻ സ്ത്രീയുടെ കാമപാശത്തിലും, സ്ത്രീ പുരുഷന്റെ കാമപാശത്തിലും ചേർക്കപ്പെടണമെന്നാണു വിധി. അവർക്കു പരസ്പരസ്നേഹവും മനോരമ്യതയും ശക്തിവിനിമയവും, ഉണ്ടായിവരണം. സ്ത്രീകൾക്കു ചില പുരുഷഗുണങ്ങളും, അപ്രകാരംതന്നെ പുരുഷനു ചില സ്ത്രീഗുണങ്ങളും അന്ന്യോന്യസംബന്ധത്താൽ കാലക്രമത്തിൽഉളവായിവരും. അവനു സ്വഭാവമാധുര്യവും, സദാചാരപ്രതിപത്തിയും അവളിൽനിന്നും സിദ്ധിക്കണം. എന്നാൽ ദേഹശക്തിയെ പ്രയോഗിച്ചു ലോകത്തെ കീഴടക്കുന്ന വീര്യം അവനിൽ ക്ഷയിച്ചുകൂടാ. അവർക്കു ബുദ്ധിവികാസം ഉണ്ടാകണം. എന്നാൽ ശിശുപരിപാലന ശുശ്രൂഷാന്തിയിലും, സാധുത്വത്തിലും യാതൊരു ന്യൂനതയും ഉണ്ടായിക്കൂടാ. വാക്കും അർത്ഥവും, താളവും സ്വരവും ചേരുമ്പോലെ, അവർ തമ്മിൽ ചേരണം. അങ്ങനെ ആയാൽ സ്ത്രീപുരുഷന്മാർ കാലത്തിന്റെ സീമാതടത്തിൽ, പൂർണ്ണശക്തികൊണ്ടു വിളങ്ങി, അടുത്തിരുന്ന ഉത്തമഫലത്തെ ദാനംചെയ്തു, ഭാവിഗുണത്തെ അങ്കുരിപ്പിച്ചു പരസ്പരം പൂജിച്ചും,

പൂജയ്ക്കു പാത്രമായും, പ്രത്യേകത സൂചിപ്പിക്കുന്ന ഗുണങ്ങളെ സുസംരക്ഷണംചെയ്തും പ്രേമാനുരാഗങ്ങളെ ഏകരീതിയിൽ പരിപാലിച്ചും,ലോകത്തെ ഉദ്ധാരണംചെയ്തും. അക്കാലം ഭൂമി സ്വർഗ്ഗമായിവരും. സുചരിതസുശാന്തമായ സ്ത്രീപുരുഷയോഗം അനേരം ഭാഗ്യത്തെ ഭുജിക്കും. സുവിശിഷ്ട സന്താനാവിർഭാവം അപ്പോൾ തെളിയും. ഈവിധം ഭാഗ്യോദയം ഭൂമിയിൽ വിലസട്ടെ!" ഒരു നെടുവീർപ്പോടുകൂടി കുമാരി,—"അതു നടക്കുമോ എന്നു സംശയിക്കുന്നു എന്നു പറഞ്ഞു. അപ്പോൾ ഞാൻ കഥനംചെയ്തു: "പ്രിയേ അങ്ങനെ സംശയിക്കരുതെ. നമുക്കുതന്നെ നമ്മുടെ ജീവിതകാലത്തിൽ ഈ ആശയത്തെ പ്രസ്പഷ്ടമാക്കാൻ യത്നിക്കാം. 'സമത്വം' എന്ന അഹങ്കാരപദം വിശ്രമിക്കട്ടെ! സ്ത്രീയോ പുരുഷനോ മാത്രം സമഗ്രമായ ജീവിതഫലത്തെ അനുഭവിക്കുന്നതില്ല. വിവാഹം എന്ന ക്രിയ കുല്യതയേയോ, അതുല്യതയേയോ വിവക്ഷിക്കുന്നില്ല. വിചാരം ഉദ്ദേശ്യം മനസ്സ് ഇവ യോജിച്ചും ദാമ്പത്യാവസ്ഥ, ന്യൂനതകളെപരിഹരിക്കുന്ന ഹൃദയദ്വയസംയോഗം, ജീവിതത്തിനെ പരിപൂർണ്ണമാകട്ടെ! സകലവിധത്തിലും ചേരുന്ന വാസനയും ഗുണങ്ങളും ഉള്ള ദമ്പതിമാരുടെ ഹൃദയദ്വയം സമ്പൂർണ്ണഗതികൊണ്ടു ജീവനെ ശോഭിപ്പിക്കട്ടെ!"

ഇതുകേട്ടു കുമാരി വീണ്ടും നെടുവീർപ്പിട്ടു,—ഇങ്ങനെ ഒരു സ്വപ്നം ഒരുകാലത്തിൽ എനിക്കു തോന്നിയിരുന്നു. അങ്ങു ഏതു സ്ത്രീയുടെ പക്കൽനിന്നും ഇതിനെ ഗ്രഹിച്ചു?" എന്നു ചോദിച്ചു.

ഞാൻ പറഞ്ഞു;—"ആരുടെ അടുക്കൽനിന്നും പഠിച്ചതല്ലാ",—പണ്ടു ബാല്യത്തിൽതന്നെ ലോകഗതിയെക്കുറിച്ചു ഓരോന്നു ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ ഞാൻ സ്ത്രീജാതിയെ സ്നേഹിച്ചു. സ്ത്രീജാതിയെ കാമിക്കാത്തവൻ

മുങ്ങി ചാകുന്നവന്റെ ജീവിതത്തെ വഹിക്കുന്നു. അവൻ രസവത്തായ സ്വാർത്ഥത്തെ സേവിച്ചു ഉന്മത്തനായിവസിക്കുന്നു,—അല്ലെങ്കിൽ മരണത്തെ അതിക്രമിക്കുന്ന നിർഭാഗ്യത്തിൽ കിടന്നു വലയുന്നു,—അല്ലെങ്കിൽ ദുഷ്പ്രവൃത്തി ചെയ്തു തുച്ഛകാലക്ഷേപം തേടുന്നു. എനിക്കു സ്ത്രീയോടു രാഗവാത്സല്യഭക്തികലർന്ന തോന്നുവാൻ ഒരു കാരണം ഉത്തമമായ ഒരു സ്ത്രീയുടെ വാത്സല്യം അനുഭവിക്കാൻ ഭാഗ്യം ഉണ്ടായതിനാൽ ആണു്. അവളുടെ സാമർത്ഥ്യം ശോഭിക്കുന്നതു് കരുണാമയമായ ഗൃഹഭരണത്തിൽതന്നെ അവൾ ഗുണസമ്പൂർണ്ണയാണെന്നു ഞാൻ പറയുന്നില്ല. അവൾക്കു വാത്സല്യം പ്രദർശിപ്പിക്കുന്നതിനു അനേകം ആവശ്യങ്ങൾ നേരിട്ടിട്ടുണ്ടു്. അവൾ ഒരു ദേവിയല്ല. പക്ഷെ ദേവികൾക്കുള്ള സകല ഗുണങ്ങളും അവളിൽ വിളങ്ങുന്നുണ്ടു്. സ്വാർത്ഥജന്യമായ സ്നേഹവും കാരുണ്യവും അവളിൽനിന്നും പുറപ്പെടുന്നു. ദേവന്മാരുടെ ഭാഷ മനുഷ്യരെ മനസ്സിലാക്കുന്നതിനു ഭൂമിയിൽ അവതരിച്ച അവൾ, ഭൂമിക്കു ഒരു അലങ്കാരമായിരിക്കുന്നുവെങ്കിലും അവൾ ഭൂമിയിൽതന്നെ കാൽ ഉറ്റി നടക്കുന്നില്ല. മൻഷ്യർ അവളെ മൂർദ്ധാനം കൊണ്ടു സ്തോത്രം ചെയ്യുന്നുണ്ടു്. അപ്രകാരം ഉള്ള ഗുണങ്ങളുടെ സമുച്ചയത്താൽ, ഗുണവതി എന്ന നാമത്തിനു സർവ്വഥാ അർഹയായിരിക്കുന്ന ഒരു സ്ത്രീ തനിക്കു മാതാവായിഭവിച്ചാൽ, അവന്റെ ഭാഗ്യമേ ഭാഗ്യം! അങ്ങനെയുള്ള മാതാവിന്റെ വാത്സല്യഭോജനമാകാനുള്ള ഭാഗ്യം ഞാൻ അനുഭവിക്കുന്നു. സ്ത്രീജാതിയോടു ദൃഢമായ വിശ്വാസം എനിക്കു ആ ജന്മം തോന്നാൻ ഇതുതന്നെ ആദ്യകാരണം. ഉത്തമകാര്യങ്ങളിൽ എല്ലാം അങ്ങനെ ഉള്ള ഒരു സ്വാധീനിച്ചമായ വിശ്വാസം തോന്നിവരും. അവൻ കാലുതെറ്റി വീണാലും, അവന്റെ ആത്മാവു ഒരിക്കലും മൃത്തികാമയം ആകുകയില്ല."

അപ്പോൾ സഗദ്ഗദം ചഞ്ചലവാണി തുകി കുമാരി പറഞ്ഞു:—"അയ്യോ, ഞാൻ എത്ര അകലെ,—അവരം ക്ക സ്ട്ടുശയേ അല്ല,—അങ്ങു വാക്കുകളുടെ ചെപ്പടിവിദ്യയാൽ വഞ്ചിതനായിട്ടില്ലെ എന്നു ഞാൻ സംശയിക്കുന്നു. ഭവാന്റെ മാതൃകാസ്ത്രീ മേൽപറഞ്ഞ ഉത്തമയായ മാതാവായിരിക്കെ,—അങ്ങെ അത്ഭുതമുജനിപ്പിക്കുന്ന സംശയങ്ങളെപ്പറ്റി ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ട്. അവ വാസ്തവത്തിൽ ഉള്ളവയായിരിക്കാം. ഞാൻതന്നെ എന്റെ ഒരു ഹാസത്തിനു കാരണമായ ഛായയായിരിക്കാം. രാജകുമാരാ,—അങ്ങു വെറുതെ ഭ്രമിക്കയാണു്,—എന്നോട്ട കാമം തോന്നാൻ യാതൊരു സംഗതിയും ഇല്ലല്ലൊ."

അതിനുത്തരം ഞാൻ ഇപ്രകാരം വചിച്ചു,—"ഇല്ലല്ലൊ, കുമാരിയെതന്നെ ഞാൻ എന്റെ രാഗം കൊണ്ടു പൂജിക്കുന്നു. കുഞ്ഞിന്റെ പടത്തിൽ കാണപ്പെടുന്ന നയനങ്ങളെ ആവശ്യം വീക്ഷിച്ചു വന്നതിനാലും, കാണുമ്മുമ്പെ അവയെ കാമിച്ചതിനാലും, കണ്ടതിന്റെ ശേഷം രാഗാശ്ലിഷ്ടമാക്കിയതിനാലും, ഇരുമ്പുചട്ടയുള്ളിൽ വസിച്ചതു ശുദ്ധനാരിയാണെന്നു പിള്ളർകളി വെളിപ്പെടുത്തിയതിനാലും, ഞാൻ ഇതാ—ബോധവും, ജീവനും തന്മൂലം, പുനരായി അനുഭവിക്കുന്ന ഞാൻ,—നിന്റെ പ്രേമത്തെ വാഞ്ഛിക്കുന്നു. നവമായ വെളിച്ചം ഉദിച്ചു പൊങ്ങുന്നു. അതിനെ കണ്ടറിയാതെ കിടന്ന എനിക്കു ഇപ്പോൾ പ്രകാശം എത്ര മനോരഞ്ജിതമായിരിക്കുന്നു. ചാപല്യത്തെ ജയിച്ച പ്രിയെ, നീ ഇപ്പോൾ അനന്തമായ ആനന്ദത്തെ എനിക്കായി നല്കുന്നു. പ്രിയെ, മുഖം ഉയർത്തിനോക്കുകതന്നെ. എനിക്കുണ്ടായിരുന്ന സന്ദേഹബാധ നീങ്ങിക്കഴിഞ്ഞു. ഇപ്പോൾ ഛായകളേ കാണുന്നില്ല. നിന്റെ ഇപ്പുഴത്തെ സ്വഭാവശുദ്ധി എന്നിൽ പറ്റിയിരുന്ന മാലിന്യങ്ങളെ എല്ലാം നീക്കിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

പ്രിയെ, നോക്കുക—സൂര്യരശ്മി അർദ്ധഗോളത്തെ ശോഭയമാനമാക്കുംപോലെ ഭവതിയുടെ രാഗപ്രകാശം എന്നെ സുവർണ്ണമയമാകട്ടെ, മടിക്കേണ്ടാ, ഭയപ്പെടേണ്ടാ, അടുത്തുവന്നാലും. എന്റെ പുരികക്കൊടികളിന്മേൽ ശപസിച്ചാലും! കട്ടുണ്ണമായ വായു ഏറ്റു ഞാൻ പുളകാഞ്ചിതനായി പഴയ ആലസ്യം മാറി വരാൻപോകുന്ന ആനന്ദത്തെ അനുഭവിച്ചുതുടങ്ങുന്നു ക്ഷമിച്ചാലും പ്രിയെ, ഭാര്യേ, പ്രാണനാഥേ,—അൽക്കായ്ങ്ങളെ ചെയ്യു നമുക്കു ഈ ജന്മംകഴിക്കാം. പ്രാണപ്രിയേ, ഞാനും നീയും ഒരു ജീവൻ ഒരുകായ്ത്തിനുവേണ്ടിതന്നെ ചേർന്നവർ;—എന്റെ പുരുഷത്വവും നിന്റെ സ്ത്രീത്വവും പരിപൂർണ്ണതയെ പ്രാപിക്കട്ടെ! കൈതന്നാലും, വിശ്വസിച്ചാലും!

ശുഭം.

റെഡ്യാർ പ്രസ് & ബുക്കഡിപ്പോ,

തിരുവനന്തപുരം.

പുതിയ പുസ്തകങ്ങൾ.

അത്ഭുതസൗധം.

ആംഗ്ലേയ ഗ്രന്ഥകർത്താക്കളിൽ അഗ്രഗണ്യനായ 'റയിനാൾഡ്' എന്ന മഹാപുരുഷന്റെ പ്രക്ഷോഭജനകമായ 'കാനൻബറി ഫൗസ്' എന്ന ചരിത്രാഖ്യായികയുടെ ഒരു അനുകരണമാണ് ഈ "അത്ഭുതസൗധം(അഥവാ) രാധയുടെ രഹസ്യം." റയിനാൾഡിന്റെ വിശിഷ്ടമായ ഈ ആഖ്യായികയോട് സമീകരിക്കത്തക്ക ഒരു ആഖ്യായിക മറെറാരു ഭാഷയിലും ഇതുവരെ ഉണ്ടായിട്ടില്ലെന്നുള്ളതു സുവിദിതമാണ്. ഇംഗ്ലണ്ടിൽ എലിസബത്ത് മഹാറാണിയുടെ ഭരണകാലത്തു് അവിടെ നടന്ന മതസംബന്ധമായ വിപ്ലവത്തിന്റെ ഒരു സംഗ്രഹരൂപീകരണമാണ് ഈ ആഖ്യായികയിൽ സാധിച്ചിട്ടുള്ളതെന്നറിയുമ്പോൾ ഹൃദയമുള്ള ഏതൊരുത്തനും ഈ കൃതി വായിക്കുന്നതിൽ കൗതുകം തോന്നാതെയിരിക്കയില്ലെന്നാണു ഞങ്ങളുടെ വിശ്വാസം. വിപ്രലാഭശൃംഗാരവും കരുണാരസവും സംപൂർണ്ണമായി പ്രവഹിക്കുന്ന ഈ ആഖ്യായിക കൈരളിക്കു ഇന്നു അനുഗ്രഹപരമായി ലഭിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇതു് രസാത്മകങ്ങളായ വാക്യങ്ങൾകൊണ്ടു സംപൂർണ്ണവും കൃത്യാകൃത്യോപദേശങ്ങളിൽ സമർത്ഥവുമാണ്. ഡമ്മി എട്ടിലൊന്നു സൈസിൽ 450-ൽ പരം പേജുകളിലായി അമ്പതു അദ്ധ്യായങ്ങൾകൊണ്ടു സംപൂർണ്ണമായിരിക്കുന്ന ഈ സരസഗ്രന്ഥത്തിന്റെ വിലയോ വെറും

2 രൂപാ 8 അണാ മാത്രം.

സരോജിനി.

.(ഒരൊന്നാംതരം സാമുദായിക നോവൽ.)

ഗ്രന്ഥകർത്താ:

സാഹിത്യസരസൻ സി. ആർ. വേലുപ്പിള്ള.

പാശ്ചാത്യരാജ്യങ്ങളിൽ പ്രധാനമായ പാരീസ്സിനെക്കുറിച്ചുള്ള വർണ്ണന, ഉത്തരഇൻഡ്യയിലും ദക്ഷിണ ഇൻഡ്യയിലുമുള്ള പല പ്രധാന നഗരങ്ങളുടേയും പ്രധാന ക്ഷേത്രങ്ങളുടേയും രാജഭവനങ്ങളുടേയും വിവരണം മുതലായവയെ വാസ്തവത്തോടനെ മമ്മസ്പൃക്കായ വിധത്തിൽ പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്ന ഒരു നൂതന ഗദ്യകാവ്യമാകുന്നു. "സരോജിനി" വായനക്കാരുടെ ഹൃദയത്തെ ബലാലാകർഷിക്കുന്ന രസാവഹങ്ങളായ പല സംഭവങ്ങളും കഥകളും ഇതിൽ അടങ്ങിയിട്ടുണ്ട്. ഓരോരോ അദ്ധ്യായങ്ങളിലുമുള്ള ഉചിതങ്ങളായ കഥാപാത്രങ്ങളുടെ ഘടനകൊണ്ടും അത്ഭുതം, വീരം, കരുണ മുതലായ രസങ്ങളുടെ സമ്മേളനംകൊണ്ടും രസം, പാകം, രീതി മുതലായ കാവ്യഗുണങ്ങളുടെ തികവുകൊണ്ടും ഈ ഗദ്യപുസ്തകം അത്യന്തം രമണീയമായിരിക്കുന്നു. നാന്നൂറോളം പേജുകളും വീതമുള്ള രണ്ടു ഭാഗങ്ങളും ഓരോ ഭാഗത്തിനും വില രൂ 1. ണ. 8.

പ്രതിഫലം.

ഗ്രന്ഥകർത്താ:—സരസഗായകകവി

തിരുനൈനാർകുറിച്ചി.

സ്ത്രീധനപ്പിശാചിയുടെ ബീഭത്സ പരാക്രമങ്ങളെ ഏറ്റവും ഹൃദയസ്പൃക്കമാംവിധം ചിത്രീകരിക്കുന്നതും, നവരസങ്ങളുടെ സമ്മോഹനസമ്മേളനത്താൽ അത്യന്തം രമണീയവുമായ ഗദ്യനാടകം. വായിച്ചു രസിക്കുന്നതിനും അഭിനയിക്കുന്നതിനും ഏറ്റവും ഉത്തമം. കമനീയമായ മുഖചിത്രം. അത്യാകർഷകമായ കെട്ടുംമട്ടും. വില ണ. 12.

രാജകുമാരി.

(പുതിയ പതിപ്പ്)

സ്ത്രീസ്വാതന്ത്ര്യം ആശാസ്യമല്ലെന്നുള്ള അത്യന്ത ന്യൂനമായ സിദ്ധാന്തത്തെ മുറുകെപ്പിടിക്കുന്ന യാഥാസ്ഥിതികന്മാർ ഇതു പ്രത്യേകം വായിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ബാലവല്ലിപോലെ മൃദുലമായിരിക്കുന്ന സ്ത്രീഹൃദയത്തെ വികാസപ്പെടുത്തി പരിപക്വമാക്കുന്നതിനു അത്യന്തം പര്യാപ്തമാകുന്ന ഈ രമണീയമായ പുസ്തകം വായിക്കുന്നവർക്ക് മനസ്സന്തോഷത്തിനു് വേണ്ട സർവ്വസംഗതികളും ഇതിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. വില അണ 8

ഉമാദേവി (അഥവാ) ഒരു പ്രതീകാരം

പതിനാറാം നൂറ്റാണ്ടിൽ ലോകമെങ്ങും വിഖ്യാതമായിരുന്ന വിജയനഗരസാമ്രാജ്യത്തെ ഭരിച്ച ചക്രവർത്തികളിൽ അഗ്രഗണ്യനായിരുന്ന കൃഷ്ണദേവരായർ. ആ രാജകേസരിയുടെ ധീരകൃത്യങ്ങളെ അധികരിച്ചു നിർമ്മിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു ഉത്തമമായ ചരിത്രാഖ്യായികയാണു് ഉമാദേവി. തന്റെ പിതാവിനെ നിർദ്ദയം നിഹനിച്ച നിഷ്ഠുരനായ ഒരു രാജാവിന്റെ നേരേ വളരെക്കാലം കഴിഞ്ഞിട്ടും പ്രതീകാരം പ്രവർത്തിക്കുന്ന ഒരു ധീരയുവതിയുടെ അത്ഭുത പ്രവൃത്തികൾ ആരുടെ ഹൃദയത്തെയാണു് അതിശയിപ്പിക്കാത്തതു്! ഒരു വിശിഷ്ട ആഖ്യായികയ്ക്കു വേണ്ട സകല ഗുണങ്ങളും തികഞ്ഞ ഒരു ഉത്തമഗ്രന്ഥമാണു് ഇതെന്നുള്ളതു് ഒരു പ്രാവശ്യം ശ്രദ്ധയോടുകൂടി വായിക്കുന്ന ഏതൊരു സഹൃദയനും അഭിപ്രായപ്പെടാൻ കഴിയും. പ്രൌഢവും ലളിതവുമായ ഭാഷാരീതികൊണ്ടും, ആരുടേയും ഹൃദയത്തെ ബലാൽ ആകർഷിക്കുന്ന അപൂർവ്വ വർണ്ണനകൌശലംകൊണ്ടും, ആകസ്മികസംഭവങ്ങൾകൊണ്ടും അത്യത്ഭുതവും അതിമനോഹരവുമായ ഈ ഗ്രന്ഥം വായിച്ചു തന്നെ അതിന്റെ ഗുണപ്രൌഢിയെ അറിയണം.

വില രൂപാ 1. അണ 14.

പ്രതിക്രിയ.

ഗ്രന്ഥകർത്താ: വിദ്വാൻ, കെ. കെ. മാധവപ്പണിക്കർ.

ചന്ദ്രഗുപ്തമഹാരാജാവിന്റെ കഥ ലളിതഭാഷയിൽ പ്രതിപാദിക്കുന്ന മനോഹര ഗദ്യനാടകം. പുരാതിന ഭാരതത്തിലെ ഭാസുരമായ കാലഘട്ടത്തെ പശ്ചാത്തലമാക്കി അതിമനോജ്ഞമായ ഒരു ഇതിവൃത്തം കോർത്തിണക്കിയിരിക്കുന്നു. വിശാഖദത്തന്റെ "മുദ്രാരാക്ഷസവും", "ചാണക്യസൂത്ര"വും വായിക്കുന്നതിന്റെ ഫലം ഈ ഒരൊറ്റ കൃതിയുടെ പാരായണംകൊണ്ടു ലഭിക്കുന്നതാണു്. ലാളിത്യവും മാധുര്യവും വഴിയുന്ന സുന്ദരമായ ശൈലി. അനുഭവരസികതപം നിറഞ്ഞു തുളുമ്പുന്ന രംഗങ്ങൾ.

വില രൂപാ ഒന്നു മാത്രം.

പദ്മസുന്ദരൻ.

(അതിമനോഹരമായ സാമൂഹ്യികനോവൽ)

ഗ്രന്ഥകർത്രി—ശ്രീമതി വി. എം. കോതനായകിഅമ്മാൾ

തമിഴിൽ 60-ൽപരം നോവലുകൾ എഴുതിയിട്ടുള്ള ശ്രീമതി വി. എം. കോതനായകി അമ്മാളുടെ കൃതികളിൽ, ഘടനാവൈശിഷ്ട്യംകൊണ്ടും സംവേദനക്ഷമതയാലും അതിമഹനീയമായ ഒരു സ്ഥാനം അലങ്കരിക്കുന്ന വിശിഷ്ട നോവലത്രേ "പദ്മസുന്ദരൻ." ഈ അനർഘമായ സാഹിത്യസമ്പത്തിന്റെ വൈഭവം മലയാളികൾകൂടി ആസ്വദിക്കണമെന്നു കരുതി, ഞങ്ങൾ അതു സുപ്രസിദ്ധ ഗദ്യഗ്രന്ഥകാരനായ ശ്രീമാൻ സി. മാധവൻപിള്ള അവർകളെക്കൊണ്ടു തർജ്ജിമചെയ്യിച്ചു" ഇതാ പ്രസിദ്ധീകരിക്കുന്നു. വായിക്കാൻ തുടങ്ങിയാൽ അവസാനപേജുവരെ തീരാതെ പുസ്തകം താഴെവയ്ക്കാൻ സാധ്യമല്ലാത്ത വിധം സഹൃദയഹൃദയങ്ങളെ ഹഠാൽ ആകർഷിക്കുന്നതും രണ്ടു വലിയ ഭാഗങ്ങളുള്ളതുമായ ഈ ഒന്നാംതരം നോവലിനു് ഓരോ ഭാഗത്തിനും വില രൂപാ 2.

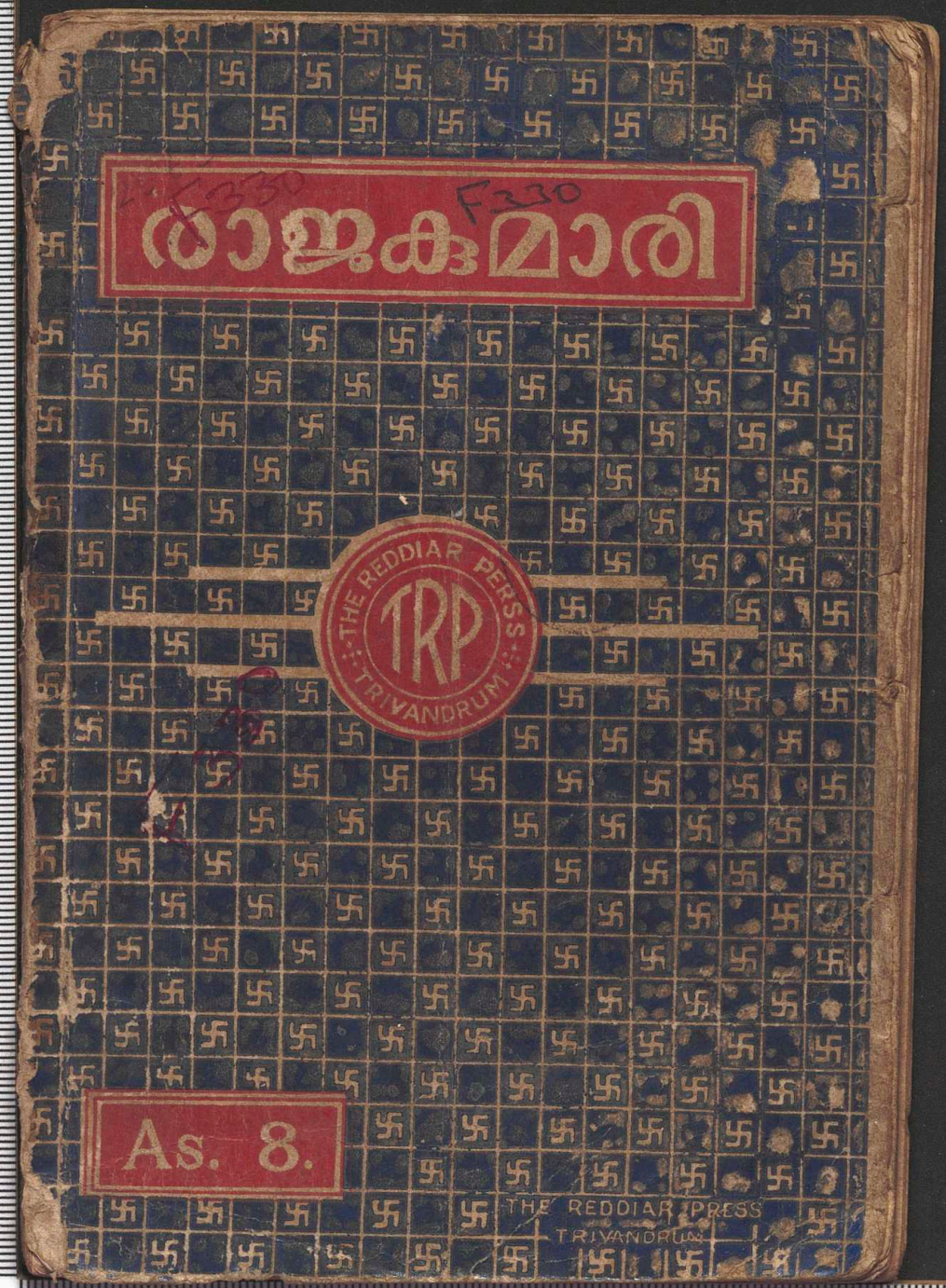
മാതൃകാപരമായ മലയാള പുസ്തകങ്ങൾ.

			ക.	ണ.
ജ്ഞാനസാഗരം	(നോവൽ)	C. മാധവൻപിള്ള B. A.	2	0
പ്രണയബോംബു	(ശൃംഗാരനാടകം)	ടി	0	12
പദ്മസുന്ദരൻ	(നോവൽ)	കോമനായകിഅമ്മാൾ	4	0
സരോജിനി	(നോവൽ)	സാഹിത്യസരസൻ C. R.	3	0
അത്ഭുതസൈന്ധവം	(നോവൽ)	വടയാറവകോട്ട	2	8
സുധ	(നോവൽ)	T. N. ഗോപിനാഥൻനായർ B. A.	1	0
പ്രണയഭിക്ഷു	(ശൃംഗാരനാടകം)	M. V. ഉണ്ണിത്താൻ	1	4
യുവഹൃദയം	(നോവൽ)	പാലാ ഗോപാലൻനായർ	1	0
ലളിത	(നോവൽ)	R. നാരായണപ്പണിക്കർ B. A., L. T.	1	0
രമ	(ശൃംഗാരനാടകം)	ടി	1	8
ദേവികാറാണി	(ശൃംഗാരനാടകം)	ടി	1	0
പ്രതിഫലം	(ശൃംഗാരനാടകം)	തിരുമനസ്സാർകരിച്ചി	0	12
പ്രതിക്രിയ	(ശൃംഗാരനാടകം)	K. K. മാധവപ്പണിക്കർ	1	0
ഉമാദേവി	(നോവൽ)	G. രാമകൃഷ്ണപിള്ള M. A.	1	14
ചന്ദ്രമോഹിനി	(നോവൽ)	നാരായണൻനായർ	1	2
അനാഥബാലി	(ശൃംഗാരനാടകം)	K. K. വേലായുധൻപിള്ള B.A.	1	0
രാജകുമാരി		K. ചെറുപിള്ള M. A.	0	8
കാമശാസ്ത്രം	(ഗാർഹസ്ഥ്യശാസ്ത്രം)	T. N. N A.	1	8
കാമകല	ടി	വാത്സ്യായനൻ	0	12
രതിരഹസ്യം	ടി	കൊക്കോകൻ	1	2

വാത്സ്യായനപ്രോക്തമായ "കാമശാസ്ത്രം" സരസകോമള മലയാളമധുരമായ ഭാഷയിൽ വിസ്തരിച്ചെഴുതിയ വ്യാഖ്യാനത്തോടുകൂടിയതു്. അച്ചടിച്ചു തയാറായിവരുന്നു.

റെഡ്യാർപ്രസ്സ് & ബുക്ക്ഡിപ്പോ,

തിരുവനന്തപുരം.

Indic Digital Archive Foundation
gpura.org